STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04758

DER EKONOMISHER LIGEN

Max Simon Nordau

*Permanent preservation of this book was made possible
by David Dembe
in memory of
Lester Rhoads*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פערלאג „ארבייטער פריינד"

דער
עקאנאמישער ליגען

פון

דר. מאקס נארדוי.

איבערזעצט פון ר. ראקער.

(דריטע אויפלאגע.)

(ארויסגעגעבן מיט דער הילף פון אנארכיסטישען פערבאנד.)

פרייז:—

אין ענגלאנד 3 פענס, — אמעריקא 10 סענט.

„ארבייטער פריינד" דרוקעריי, 163 דזשובילי סטריט, א.

רייכטהום און ארמוטה.

קיינער פֿון די סאָציאַלע איבלען, וועלכע אונזער צוויליזאַציאָן האָט פֿעראורזאַכט, ווערט ניט געפֿיהלט פֿון דער גרויסער מאַיאָריטעט מענשען אַזוי שטאַרק און פֿאָרטוועהרענד, ווי דער עקאָנאָמישער איבעל. עס גיט מענשען, וועלכע בעשעפֿטיגען זיך קיינמאָל ניט מיט איבער נאַטירליכע און מעטאַפֿיזישע פֿראַגען, פֿאַר זיי איז גאַנץ גלייכגילטיג, צו גאָט עקזיסטירט אָדער די מאַטעריע; די ענציקליקאַ* פֿון׳ם פּאַפּסט האָט פֿאַר זיי דעמזעלבען ווערטה ווי די דעסצענדענץ־טהעאָרי** און די בעגריפֿע גלויבען אָדער וויסען שפּילען ביי זיי קיין ראָלע ניט. אויך די פּאָליטיק לאָזט פֿילע מענשען פֿאָלשטענדיג קאַלט אונדי צאָהל פֿון פּערזאָנען, וועלכע קימערען זיך גאַנץ וועניג, צו מע רעגירט זיי אים נאָמען פֿון אַ פּערזענליכען הערשער, אָדער אים נאָמען פֿון אַן אונפּערזענליכער רעפּובליק, אַזוי לאַנג ווי דער שטאַט מאַניפֿעסטירט זיך פֿאַר זיי אויסשליסליך אין דער געשטאַלט פֿון אַ פּאָליציסט, אַ שטייער־איינגעהמער אָדער אַ דיאַדקאָ, איז פֿיל גרעסער, ווי פֿילע גלויבען. עס גיט אָבער ניט קיין קולטור־מענש, וועלכער בעשעפֿטיגט זיך ניט יעדען טאָג מיט דער פֿראַגע פֿון זיין פֿערדינסט און זיינע אויסגאַבען. זאָגאַר דער דומסטער און צוריקגעבליבענסטער מענש ווערט בעאיינפֿלוסט דורך די טעגליכע ערשיינונגען פֿון׳ם עקאָנאָמישען לעבען. ווער עס האָט נאָר אין זיך אַ שפּור פֿון בעוואוסטזיין, פֿיהלט געוויסע מאַטעריעלע בעדירפֿניסע, ער איז אונצופֿרידען מיט די שוויריג־קייטען, וועלכע שטעלען זיך איהם ענטגעגען און עמפּעהרט זיך, ווען ער געפֿינט ניט די מעגליכקייט זיי צו בעפֿרידיגען. מיט אַ ביטערען געפֿיהל פֿערגלייכט ער די אַנשטריינגונגען פֿון זיין אַרבייט מיט דעם גענוס, וועלכען זי פֿערשאַפֿט איהם און ער בעטראַכט די נאַטור פֿאַר אַ שטיפֿמוטער, וועלכע גיט צו אַנדערע אַלעס און צו איהם אַליין גאָרנישט.

*) ענציקליקאַ איז אַן עפֿענטליכע ערקלעהרונג פֿון׳ם פּאַפּסט, אין וועלכע די קאַטוילישע קירכע נעהמט שטעלונג צו אירגענד וועלכע פֿראַגען פֿון בעזאָנדערער וויכטיגקייט. די ענציקליקאַ גילט פֿאַר אונפֿעהלבאַר.

**) דעסצענדענץ־טהעאָרי, מיינט די לעהרע פֿון ענטוויקלונג, וועלכע אַנער־קענט קיינע צופֿעליגקייטען און אַבגעשלאָסענהייטען אין דער נאַטור, זאָנדערען אַ נאַטירליכען ענטוויקלונגס־פּראָצעס פֿון נידריגע פֿאָרמען צו אימער פֿאָלקאָמענערע.

הונגעריג פֿיהלט מען זיך אַלע פּאָר שטונדען, מיר איז מען אַם ענדע פֿון יעדען אַרבייטס־טאָג; יעדעס מאָל, ווען אונזערע אויגען זעהען אַ אַך, וועלכע געפֿעלט אונז, פֿיהלען מיר דאָס בעדערפֿניס, איהר צו בעזיצען, דען דיזער נאַטירליכער אינסטינקט איז ניט מעהר ווי די מאַני־פֿעסטאַציאָן פֿון אונזער אינדיווידואַליטעט, און אַזוי זיינען מיר געצוואונגען דורך אונזער גאַנצען קערפּערליכען צושטאַנד זיך פֿאָרטוועהרענד צו בעשעפֿטיגען מיט דער עקאָנאָמישער פֿראַגע און צו פֿערגלייכען אונזער פּערזענליכע שטעלונג אין דעם אַלגעמיינעם פּראָצעס פֿון פּראָדוקציאָן און קאָנסומציאָן. עס גיט ניט קיין געזעלשאַפֿטליכעס פּראָבלעם, וועלכעס איז אימשטאַנדע די מאַסען אויף אַזוי פֿיל אויפֿצורעגען, ווי די עקאָנאָמישע פֿראַגע. אין מיטעלאַלטער האָט מען בעוועגט מיליאָנען, ווען מע האָט גערעדט פֿון דער רעליגיאָן; אַם ענדע פֿון דעם 18טען יאָהרהונדערט און זאָגאַר נאָך ביז אין מיטען פֿון דעם 19טען יאָהרהונדערט האָבען די פֿעלקער זיך בעגייסטערט פֿאַר די אידעאַלע בעדירפֿניסע דער אויפֿקלעהרונג און פֿאַר די פּאָליטישע פֿרייהייט. היינט הערט מען נאָר דעם געשריי פֿאַר ברויט, וועלכער דריקט אויס די בעדירפֿניסע פֿון די מאַסען. דיזער געשריי איז דער גאַנצער אינהאַלט פֿון אונזער פּאָליטיק, וועלכע פֿערזוכט פֿילע מאָל אָבצוציהען די אויפֿמערקזאַמקייט פֿון די פֿעלקער דורך סענזאַציאָנעלע קאָמעדיאַנטען־שפּילע, דורך מלחמות און קאָלאָניזאַציאָן, דורך דינאַסטישע פּורים־שפּילעריי און פּאַרלאַמענטאַרישע פּלוידערייען, דורך העצערייען געגען איינצעלנע געזעלשאַפֿטס־קלאַסען און זאָגענאַנטע רעפֿאָרמען, אָבער שטענדיג האָט דער דרוק פֿון דער עפֿענטליכער מיינונג די רעגירונגען געצוואונגען, זיך ווידער צו בעשעפֿטיגען מיט דער גרויסער וועלט־פֿראַגע, מיט דעם עקאָנאָמישען פּראָבלעם.

קרייץ־ציגע, אום צו בעפֿרייען דעם הייליגען קבר, זיינען היינט אַ זאַך דער אונמעגליכקייט, מע שלאָגט זיך היינט פֿאַר אַ גאָלדענע פֿליס*, פֿאַר אַ געזעלשאַפֿטליכען וואָהלשטאַנד; מע מאַכט מעהר קיינע רעוואָלוציאָנען פֿאַר אַ פּאַפּירענע קאָנסטיטוציאָן און דעמאָקראַטישע שלאַגווערטער, נאָר פֿאַר וויניגער אַרבייט און בעסער'ע עסענס.

אין קיין צייט איז דער געזעלשאַפֿטליכער גענענזאַץ צווישען רייכע און אָרעמע ניט געוועזען אַזוי שטאַרק און געוואַלדיג, ווי היינט צו טאָג. דיאיעניגע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, וועלכע פֿאַנגען אָן זייערע וויסענשאַפֿטליכע ווערק מיט דער אַלטער בעהויפּטונג, אַז דער פּאַפּעריזמוס, די אַרמוטה איז שוין אַזוי אַלט, ווי די מענשהייט זעלבסט, שפּילען לייכטזיניג אָדער בעטריגעריש מיט פּוסטע ווערטער. עס גיט אַן אַבסאָלוטע אַרמוטה און אַ רעלאַטיווע

*) דאָס גאָלדענע פֿליס מיינט אַ גאָלדענע שעפּסען פֿעל, וועלכע שפּילט אין דער גריכישער מיטהאָלאָגי אַ בעדייטענדע ראָלע. אום די גאָלדענע פֿעל צו עראָבערען, האָבען זיך די גרעסטע העלדען פֿון גריכענלאַנד פֿעראייניגט אין אַ קריגס־צוג, וועלכער איז בעקאַנט אין דער געשיכטע אונטער דעם נאָמען דער אַרגאָנאַוטען־צוג.

אַרמוטה. אַבסאָלוטע אַרמוטה איז אַזאַ צושטאַנד, וואו דער מענש איז ניט אימשטאַנדע צו בעפֿרידיגען זיינע ווירקליכע בעדירפֿניסע, ד. ה. די יעניגע בעדירפֿניסע, וועלכע ווערען די־עקט פֿעראורזאַכט דורך זיין אָרגאַנישע לעבענס־טהעטיגקייט. ווען אַ מענש האָט ניט גענוג נאַהרונג, אָדער ווען ער קען נאָר בעקומען זיין טעגליכע נאַהרונג דורך אַזעלכע אַנשטריינגונגען, וואָס רויבען פֿון איהם אַוועק די נויטהיגע רוה, וועלכע זיין אָרגאַניזמוס פֿאָדערט, אום ער זאָל ניט אָבשטאַרבען און לאַנגזאַם צו גרונדע געהן, דאַן לעבט ער אין אַבסאָלוטער אַרמוטה. רעלאַטיווע אַרמוטה מיינט די ניטבעפֿרידיגונג פֿון אַזעלכע בעדירפֿניסע, צו וועלכע דער מענש איז קינסטליך צוגעוואוינט געוואָרען, וועלכע זיינען אָבער ניט אונבעדינגט נויטווענדיג צו ערהאַלטען זיין לעבען אין געזונדהייט. געוועהנליך קומט דער אינדיווידואום ערשט צום בעוואוסטזיין פֿון אַזעלכע בעדירפֿניסע, ווען ער פֿערגלייכט זיין אייגענע לעבענס־אויפֿפֿיהרונג מיט דער לעבענס אויפֿפֿיהרונג פֿון אַנדערע.

דער אַרבייטער פֿיהלט זיך אָרעם, ווען ער האָט ניט וואָס צו רויכערען אָדער ווען ער קען ניט טרינקען אַ גלעזעל בראַנפֿען; די קרעמערקע פֿיהלט זיך אָרעם, ווען זי קען זיך ניט קויפֿען אַ זיידענע קלייד און אויספּוצען איהר וואוינונג מיט איבערפֿליסיגע מעבעל; דער מאַן פֿון אַ בעסערע פּראָפֿעסיאָן פֿיהלט זיך אָרעם, ווען ער קען ניט אָבשפּאָרען אַ קליינעם קאַפּיטאַל פֿאַר די עלטערע יאָהרען אָדער צו פֿערזיכערען די צוקונפֿט פֿון זיינע קינדער. דיזע זאָרט אַרמוטה איז ניט נאָר אַ רעלאַטיווע, דען פֿאַר דעם אַרבייטער איז די קרעמערקע שוין אַ רייכע און אַ רייכער אַריסטאָקראַט, וועלכער איז אויפֿגעוואַקסען אין איבערפֿלוס, וואָלט דאָרטען געזעהן אָרעמקייט, וואו אַ קליינער בעאַמטער אָדער אַ בוכהאַלטער וואָלט געזעהן דעם גרעסטען לוקסוס; זי איז אויך אַ סוביעקטיווע אַרמוטה, דע זי עקזיסטירט נאָר אין די איינבילדונגס־קראַפֿט פֿון דעם בעטרעפֿענדען אינדיווידואום און די ניטבעפֿרידיגונג פֿון אַזעלכע בעדירפֿניסע קען ניט ברייגען קיין שאַדען פֿאַר זיין אָרגאַניזמוס. מיט איין וואָרט, דיזע זאָרט אַרמוטה איז קיין פֿיזיאָלאָגישע אַרמוטה און שוין דער אַלטער דיאָגענעס האָט געציינט, אַז די רעלאַטיווע אַרמוטה איז נאָר דער גרענעץ פֿון דעם סוביעקטיווען גליקס־געפֿיהל, און דאָס מע קען זיך געפֿינען גאַנץ גוט, אַזוי לאַנג ווי מע קען בעפֿרידיגען די נויטווענדיגע בעדירפֿניסע פֿון דעם קערפּער.

פֿאַר דעם קולטור־מענש פֿון אונזער צייט, וועלכער איז אַ שקלאַף פֿון אַלע געוואוינהייטען און בעדירפֿניסע דער ציוויליזאַציאָן, שיינט עס, דאָס די גרויסע מאַיאָריטעט דער מענשהייט האָט שטענדיג געלעבט אין רעלאַטיווער אַרמוטה און וואָס וויטער מע בליקט צוריק אין דער פֿערגאַנגענהייט אַלס גרעסער איז געוועזן די רעלאַטיווע אַרמוטה. די קליידער פֿון די מענשען זיינען געוועזן ניט אַזוי פֿיין ווי היינט און ניט אַזוי אָפֿט

געוועקסעלט געוואָרען ווי היינט ; זייערע וואוינונגען זיינען געווען שלעכטער, זייער נאַהרונג איינפאַכער, זייערע געציינ ניט אַזוי אויסגעפיינערט ; זיי האָבען ניט געהאַט אַזוי פיל געלט און זייער היים איז געווען ווייניגער אויסגעצירט. אָבער דיזע רעלאַטיווע אַרמוטה איז ניט געווען אַזוי שרעקליך נאָר אַ געדאַנקענלאָזע ליאַלקע געפינט עס טראַגיש, ווען די פרוי פון אַ עקסקימאָס קליידעט זיך אָן מיט די פעל פון אַ ים־הונד, אום זיך צו בעשיצען געגען די קעלט, אָנשטאָט אַ זיידענע קלייד, און איך צווייפעל זעהר שטאַרק, דאָס דער וואונש פון הענריך דעם 4טען, אַז יעדער בויער זאָל האָבען פאַר זונטאָג אַ הון אין טאָפּ, האָט ווירקליך בעגייסטערט די בויערען, אַזוי לאַנג ווי זיי האָבען געהאַט די מעגליכקייט זיך צו זעטיגען מיט רינד־פלייש. אָבער די אַבסאָלוטע, די פיזיאָלאָגישע אַרמוטה איז נאָר די פאָלגע פון אַן אונגעזונטער צוויליזאַציאָן. אים נאַטור־צושטאַנד דער מענשהייט און זאָגאַר נאָך אין די ערשטע פעריאָדען דער קולטור איז אַזאַ צושטאַנד אונמעגליך. די ערשטע און וויכטיגסטע לעבענס־טהעטיגקייט פון יעדען אָרגאַנישען וועזען, פון דער מאָנאַדע* ביז צום העלפאַנט, פון דער באַקטעריע** ביז צום אייכענבוים איז דאָס בעדערפניס צו זוכען גענוג נאַהרונג פאַר דער עקזיסטענץ. ווען עס געפינט ניט גענוג נאַהרונג שטאַרבט עס אָב און געהט צו גרונדע. אָבער קיין אָרגאַנישעס וועזען פאַסט זיך פריינווילינ צו צו אַ שטענדיגען מאַנגעל אין די עקזיסטענץ־מיטלען. דאָס איז אַ ביאָלאָגישעס געזעץ, וועלכעס בעהערשט אויך דעם מענשען. דער פרימיטיווער מענש אונטערוואַרפט זיך ניט רוהיג און שטילשווייגענד דער נויט ; ער בעקעמפט און בעזיגט איהר אָדער ער ווערט זעהר שנעל בעזיגט פון איהר. איז ער אַ יעגער און די טהירע פון וואַלד פערלאָזען די געגענד, אין וועלכע ער וואוינט, וועט ער אויפזוכען אַ בעסערע שטיק לאַנד. איז ער אַן אַקערבויער און די ערד, וועלכע ער בעאַרבייט איז ניט גענוג פרוכטבאַר, וועט ער פערלאָזען דאָס לאַנד, אויף וועלכע ער לעבט, אין דעם אויגענבליק, וואָס ער בעקומט די נאַכריכט פון בעסערע און פרוכטבאַרערע געגענדען. ווען עס געפינען זיך אַנדערע מענשען, וועלכע פערהינדערען איהם אין זוכען זיין נאַהרונג, גרייפט ער זיי אָן ; ער הרג'עט אָדער ווערט גע'הרג'עט. דער איבערפלוס איז דאַן דער פרייז פאַר זיין קראַפט, דער לוין פאַר זיין ענטשלאָסענהייט.

אַזוי האָט זיך אָנגעפאַנגען דער שטראָם פון דער פעלקערוואַנדערונג. די מענשען פון אונפרוכטבאַרע געגענדען האָבען פערלאָזען זייער הייִמאַטה, אום צו עראָבערען די לענדער, וועלכע די נאַטור האָט געבענשט. דער אורשפרונג פון דעם העלדענמוטה פון אַ גייסעריך*, אַן אַטילאַ**,

*) מאָנאַדע איז די קלענסטע לעבענספאָרם און דער איינפאַכסטער לעבענס־אָרגאַניזמוס.
**) באַקטעריען זיינען די קלענסטע געוויקסע אין דער פלאַנצען־וועלט.
*) גייסעריך איז געווען אַ קעניג פון די וואַנדאַלען, אַ האַלבווילדער דייטשער פאָלקס־שטאַם, וועלכער האָט געגרינדעט אַ בעזונדערע קעניגרייך אין נאָרד־אַפריקאַ.

אַ ד ז ש י נ ג י ס-כ אַ ן*** אָדער אַ ו ו י ל ה ע ל ם פֿ ו ן נ אָ ר מ אַ נ ד י**** איז דער מאָגען, און אויף די בלוטיגסטע און בעריהמטעסטע שלאַכט-פֿעלדער, פֿון וועלכע די פּאָעטען זינגען, ווערט ענטשידען מיט פֿייער און אייזען די פֿראַגע פֿון אַ מאָהלצייט. מיט איין וואָרט, דער פּרימיטיווער מענש דולדעט ניט די ווירקליכע אַרמוטה, ד.ה. דעם הונגער. ער קעמפּט געגען דאָס שטילע עלענד און עראָבערט זיך דעם איבערפֿלוס אָדער ער פֿאַלט דורך דעם שווערד פֿון זיינע פֿיינדע, איידער די נויט האָט איהם לאַנגזאַם געטויטעט. אויך אין אַ צוויליזירטען צושטאַנד, וועלכער גרינדעט זיך נאָך אויף די פֿהיזיאָקראַטי*, איז די ווירקליכע אַרמוטה אונמעגליך. אַזוי לאַנג ווי א פֿאָלק קען נאָר דעם אַקער-בוי, די פֿיה-צוכט און די הויז-אינדוסטרי, קען עס אָרעם זיין אין עדלע מעטאַלען און אין לוקסוס געגענשטענדע, אָבער זיינע מיטגלידער האָבען אימער גענוג צו עסען. ערשט דאַן, ווען דער מענש פֿערלירט די פֿערבינדונג מיט דער מוטער ערד, ווען ער רייסט זיך אָב פֿון דעם טרייען אַקער און פֿערלאָזט די גרויסע פֿרייע נאַטור, וועלכע פֿערזאָרגט איהם מיט ברויט און פֿרוכט, מילך און בהמות, פֿיש און יאַגד-טהירע, ערשט דאַן ווען ער בעהאַלט זיך הינטער די מויערען פֿון דער שטאָט און גיט אָפּ זיין אַנטהייל פֿון דער ערד, ווען ער קען ניט מעהר אַרויסנעהמען מיט זיינע אייגענע הענד די פּראָדוקטע פֿון דער טהיר-און פֿלאַנצען-וועלט אויס דעם גרויסען מאַגאַזין דער נאַטור, אום צו בעפֿרידיגען זיינע נויטווענדיגע בעדירפֿניסע, ערשט דאַן, ווען ער איז געצוואונגען אויסצוטוישען די פּראָדוקטען פֿון זיין אינדוסטריעלער אַרבייט געגען די נאַטור-פּראָדוקטען, וועלכע זיינען מאָנאָפּאָליזירט געוואָרען פֿון אַנדערע, ערשט דאַן גיט עס אַ מעגליכקייט, דאָס אַ קליינע מינאָריטעט זאָל קאָנצענטרירען אַלע רייכטהימער אין איהרע הענד און די גרויסע מאַסע זאָל לעבען אין אַ צושטאַנד פֿון אַבסאָלוטער אַרמוטה און פֿיזיאָלאָגישען עלענד.

אַ נאַציאָן, וועלכע בעשטעהט פֿון פֿרייע בויערען איז קיינמאָל ניט אָרעם. זי קען ערשט דאַן אָרעם ווערען, ווען איהרע מיטגלידער שמאַכטען

אין 455 האָט גייסעריך עראָבערט רוים און זיינע ווילדע קריגער האָבען צושטערט פֿילע קאָסטבאַרע קונסטווערק.

**) אַ ט י ל אַ איז געווען דער קעניג פֿון די הונען, וועלכע זיינען געקומען פֿון אַזיען און זיינען איבערפֿאַלען אייראָפּאַ. ער איז געווען דער פֿעראורזאַכער פֿון דער זאָגענאַנטער פֿעלקער-וואַנדערונג, דען איבעראַל זיינען די פֿעלקער ענטלאָפֿען פֿאַר איהם. אין 451 איז ער בעזיגט געוואָרען פֿון די פֿעראייניגטע דייטשען און רוימער אין דער בלוטיגער שלאַכט פֿון שאַלאָן. נאָך זיין טויט איז זיין קעניגרייך זעהר גיך צופֿאַלען געוואָרען.

***) ד ז ש ע נ ג י ס-כ אַ ן איז געווען אַן אַזיאַטישער דעספּאָט און עראָבערער.

****) ו ו י ל ה ע ל ם פֿ ו ן נ אָ ר מ אַ נ ד י איז איבערפֿאַלען ענגלאַנד מיט אַ אַרמיע, האָט די ענגלענדער בעזיגט אין דער בלוטיגער שלאַכט ביי הייסטינגס אין 1066 און איז געוואָרען קעניג פֿון ענגלאַנד.

*) פֿ ה י ז י אָ ק ר אַ ט י איז אַ געזעלשאַפֿטליכער צושטאַנד, אין וועלכען די מענשליכע פּראָדוקציאָן בעשעפֿטיגט זיך אויסשליסליך מיט אַקער-בוי.

אונטער דעם יאָך פֿון פּעאָדאַליזמוס, ווען די באַראָנען רויבען אַוועק פֿון זיי די פּראָדוקטען פֿון זייערע אַקערס, ווען זיי צווינגען זיי דורך אַנדערע אַרבייטען צו פֿערנאַכלעסיגען די ערד, אָדער ווען די שטעט ווערען אַזוי צאָהלרייך, דאָס זיי ציהען אַוועק אַ גרויסען טהייל דער נאַציאָן פֿון'ם לאַנד. די מאָדערנע ציוויליזאַציאָן פֿעראורטהיילט אַ גרויסען טהייל פֿון פֿאָלק, וועלכע פֿערגרעסערט זיך מיט יעדען טאָג, צו אַבסאָלוטער אַרמוטה, מיט דעם וואָס זי פֿערגרעסערט די שטעט אויף די קאָסטען פֿון דער לאַנד־בעפֿעלקערונג, מיט דעם וואָס זי בעגינסטיגט די ענטוויקלונג פֿון דער גרויס־אינדוסטרי אויף די קאָסטען פֿון דער טהיר־און פֿלאַנצען־פּראָדוקציאָן; אַזוי ענטוויקעלט זיך אַ צאָהלרייכע פּראָלעטאַריער־קלאַסע, וועלכע בעזיצט ניט קיין שטיקעל ערד, וואו דעם קאָפּ אַוועקצולייגען, אַ קלאַסע, וועלכע איז אַרויסגעריסען געוואָרען אויס די געוועהנליכע און נאָרמאַלע בעדינגונגען פֿון'ם מענשליכען דאַזיין, און וועלכע מוז שטאַרבען פֿון הונגער אין דעם אויגענבליק, ווען עס פֿערמאַכען זיך די פֿאַבריקען און וואָרקשאָפּס, און ווען קיינער וויל מעהר ניט קויפֿען זייער אַרבייטס־קראַפֿט.

אין אַזאַ צושטאַנד לעבען געגענווערטיג אַלע פֿעלקער אין מעריב־אייראָפּאַ, וועלכע מע בעטראַכט געוועהנליך פֿאַר די רייכסטע און ציוויליזירטעסטע. זיי טהיילען זיך אָפּ אין אַ קליינע מינאָריטעט, וועלכע לעבט אין גרעסטען לוקסוס און איבערפֿלוס, און וועלכע ליידעט טהיילווייז פֿון אַ ריכטיגען פֿערשווענדונגס־וואַהנזין — און אַ גרויסע מאַסע, וועלכע קען נאָר עקזיס־טירען אונטער די שרעקליכסטע אַנשטריינגונגען, און וועלכע קען טראָץ די שווערע אַרבייט ניט מאַכען קיין אַנשטענדיגען לעבען.

די מינאָריטעט ווערט מיט יעדען טאָג רייכער, דער געגענזאַץ פֿון איהרע מיטגלידער און דאָס פֿאָלק ווערט אימער גרעסער און געוואַלדיגער און זייער איינפֿלוס אין דער געזעלשאַפֿט וואַקסט פֿון טאָג צו טאָג. ווען מע רעט היינט וועגען דער וואַהנזיניגער פֿערשווענדונג פֿון אונזערע מיליאָנערען און מיליאַרדערען, געפֿינען זיך געוויסע קולטור־היסטאָריקער, וועלכע הויבען אָן מיטליידיג צו שמייכלען איבער אונזער אונוויסענהייט און בעווייזען אונז מיט אירגענד אַ לאַטייניש׳ער שמאַטע, דאָס אין דער צייט פֿון'ם רוימישען קייזעררייך און זאָגאַר אין מיטעלאַלטער איז דער אונטערשיד צווישען רייכע און אָרעמע פֿיל גרעסער געוועזען ווי היינט צו טאָג. אַזעלכע בעהויפּטונגען זיינען ניט מעהר ווי אַ לעכערליכער געלעהרטער שווינדעל. רייכטהימער ווי די פֿון אַ וואַנדערבילד, אַ באַראָן הירש, אַ ראָטשילד אָדער אַ קרופּ, רייכטהימער פֿון הונדערטער מיליאָנען מאַרק, האָבען אין מיטעלאַלטער ניט עקזיסטירט. אין אַלטערטהום האָט פֿיליכט אַ סאַטראַפּ* אָדער אַ פּראָקאָנסול**, נאָכדעם ווי ער האָט

---

*) סאַטראַפּ איז געוועזען דער נאָמען פֿון יעדען שטאַטהאַלטער אין אַלטען פּערזיען.

**) פּראָקאָנסול איז אַ רוימישער שטאַטהאַלטער, פֿערוואַלטער פֿון אַ געוויסע פּראָווינץ אָדער לאַנד.

אויסגערויבט אַ גאַנצע פּראָווינץ אָדער אַ גאַנצען וועלט־טהייל, געהאַט פּונקט אַזעלכע רייכטהימער, אָבער אַזאַ פערמעגען האָט נאָר עקזיסטירט פאַר אַ קורצע צייט. אַזעלכע רייכטהימער זיינען געווען ווי די אוצרות אין אַ צויבער־געשיכטע, מע האָט זיי היינט געוואונען און מאָרגען פערלאָרען. זייער בעזיצער האָט געטרוימט אַ קורצען טרוים, פון וועלכען די וואַפע פון אַ מערדער, די פערפאָלגונגען פון אַ הערשער און דער צונעהמען פון זיין פערמעגען האָט איהם באַלד אויפגעוועקט. דאָס אַזעלכע פערמעגענס זאָלען זיך האָבען איבערגעטראָגען בירושה פון פאָטער צום זון נאָר דורך דריי גענעראַציאָנען און דאָס זייערע בעזיצער זאָלען האָבען געקענט געניסען אין צופרידענהייט זייערע רייכטהימער, פאַר דעם געפינט זיך ניט אין דער גאַנצער געשיכטע פון'ם רוימישען קייזעררייך און אויך אין דער אָריענטאַלישער געשיכטע קיין איינציגער ביישפּיל. אויך זיינען די מיליאָנערען און מיליאַרדערען דאַן פיל זעלטענער געווען ווי היינט, דען אין ענגלאַנד אַליין גיט עס 800 ביז 1000 פּריוואַט־מענשען, וועלכע בעזיצען אַריבער פינף מיליאָן מאַרק פערמעגען און די צאָהל פון די מיליאָנערען אין גאַנץ אייראָפּאַ — ניט רעכענענדיג אַמעריקאַ און די איבריגע וועלטטהיילען — בעטרעפט וויינגסטענס הונדערט־טויזענד, אויב ניט מעהר. אָבער אין קיין צייט האָט עס אויך ניט געגעבען אַזאַ געוואַלדיגע מאַסע פון בעזיצלאָזע אינדיווידוען, אַבסאָלוטע אָרעמע אין דעם זין ווי איך האָב עס פריהער דעפינירט, מענשען, וועלכע הויבען זיך אויף אין דער פריה פון זייער געלעגער, ניטווינסענדיג, וואו זיי וועלען געפינען עטוואָס צו עסען וועהרענד דעם גאַנצען טאָג און אַ געלעגער פאַר דער קומענדער נאַכט. עס איז וואָהר, דער שקלאַף אין אַלטערטהום אָדער דער לייב־אייגענער אין מיטעלאַלטער זיינען אויך געווען בעזיצלאָזע מענשען, דען זיי אַליין זיינען געווען אַ שטיק אייגענטהום פון זייערע הערען, אָבער זיי האָבען געהאַט די מעגליכקייט צו בעפרידיגען זייערע נויטווענדיגע בעדירפניסע, דען זייערע הערען האָבען זיי פערזאָרגט מיט קליידונג, נאַהרונג און וואוינונג. אין מיטעלאַלטער זיינען נאָר די וואַגאַבונדען, שוואַרץ־קינסטלער און ציגיינער געווען ריכטיגע פּראָלעטאַריער. קיין זאַך אויף דער וועלט איז ניט געווען זייער אייגענטהום, אין ערגעץ איז ניט געווען קיין טיש געדעקט פאַר זיי, די מיטעלאַלטערליכע רעכטס־אַנשויאונג האָט זיי אפילו ניט געגעבען די טהעאָרעטישע בערעכטיגונג צו דיינקען, אַז די פריכטע דער נאַטור עקזיסטירט אויך פאַר זיי. אָבער אום אַרויס צו קומען פון דעם עלענד, צו וועלכען די אַלטע געזעלשאַפט האָט זיי גרונדזעצליך פערורטהיילט, האָבען זיי זיך געהאָלפען דורך בעטלעריי, גניבה און רויב, און אָבוואָהל די מעהרסטע פון זיי זיינען געשטאָרבען אויף'ן גאַלגאַז אָנשטאָט פון אַלטערס שוואַכקייט, זיינען זיי דאָך געוועהנליך זאַט און פרעהליך געווען ביז צום עשאַפאָט.

דאָס מאָדערנע פּראָלעטאַריאַט אין די גרויסע שטעט האָט קיינע

פֿאָרגענגער אין דער געשיכטע; עס איז אַ קינד פֿון אונזער צייט. דער מאָדערנער פּראָלעטאַריער איז עלענדער און אָרעמער פֿון דעם שקלאַף אין אַלטערטהום, דען ער האָט ניט קיין הער, וועלכער זאָל איהם געבען צו עסען און זיך זאָרגען פֿאַר זיין עקזיסטענץ, און אָבוואָהל ער איז פֿרייער ווי דער שקלאַף, בעשטעהט דאָך דער גרעסטער טהייל פֿון זיין פֿרייהייט אין דעם, וואָס ער קען פֿריי שטאַרבען פֿון הונגער. ער לעבט נאָך צום מאָל ניט אַזוי גוט ווי דער "אונעהרליכער מאַן(:)" אין מיטעלאַלטער, דען ער בעזיצט ניט די פֿרייע אונאַבהייניגקייט פֿון דעם אויסגעשטויסענעם וואַגאַבונד, ער רעוואָלטירט זעהר זעלטען געגען דער געזעלשאַפֿט און ער האָט ניט דעם מוטה צוצונעהמען דורך גניבה און רויב, דאָס וואָס די געזעלשאַפֿטליכע אָרדנונג גיט איהם ניט.

דער רייכער בעזיצט אַלזאָ היינט מעהר און דער אָרעמער וויינִיגער, ווי אין די אַמאָליגע צייטען. אויך דער פֿערשווענדונגס וואַהנזין פֿון די רייכע איז היינט גרעסער ווי אַמאָל געווען. מע דערצעהלט אונז שטענדיג פֿון די מאָהלצייטען פֿון לוקולוס*, וועלכע בעשעפֿטיגען נאָך היינט אַ געוויסע סאָרט היסטאָריקער און אַרכעאָלאָגען**. אָבער וואו איז דער מענש, וועלכער קען אונז בעווייזען, דאָס אין אַלטען רוים האָט מען פֿעסטע אַראַנזשירט, וועלכע האָבען געקאָסט אַריבער 400,000 מאַרק, ווי דער באַל פֿון אַ נויאָרקער קרעסוס***, פֿון וועלכען די צייטונגען האָבען אונז קירצליך בעריכטעט? אַ פּריוואַט-מאַן, וועלכער האָט זיינע געסט געגעבען נאַכטיגאַלען-צונגען-פּאַסטעטען צו עסען אָדער אַ גריכישע העטערע****, וועלכע האָט פֿערשיינקט אין רוים עטליכע הונדערט-טויזענד סעסטערצען האָבען ארויסגערופֿען אַזאַ סענזאַציאָן, דאָס אַלע דאַמאָלדיגע און שפּעטערע סאַטיריקער און היסטאָריקער האָבען זיך בעשעפֿטיגט מיט דעם. היינט רעט קיין מענש ניט פֿון די טויזענדער געלד-אַריסטאָקראַטען, וועלכע גיבען אויס 200,000 מאַרק פֿאַר אַן אַלטע קונסטווערק אָדער 600,000 מאַרק פֿאַר אַ פֿערד, קיינער רעט ניט פֿון די, וועלכע גיבען אַ פֿערקויפֿטע פּראָסטיטוטקע די געלעגענהייט צו פֿערשווענדען אַ מיליאָן מאַרק אַ יאָהר.

(:) אין מיטעלאַלטער האָט מען גערופֿען אַלע בעטלערס, וואַגאַבונדען, ציגיינער א.ז.וו. „אונעהרליכע מענשען"; זיי זיינען אויסגעשטויסען געוואָרען פֿון דער געזעלשאַפֿט און קיינער האָט ניט געהאַט קיינע בעציהונגען מיט זיי.

*) לוקולוס איז געווען אַ רייכער רוימישער אַריסטאָקראַט, וועלכער האָט זיך אויסגעצייכענט דורך זיינע וואַהנזיניגע פֿערשווענדונגען און בעזאָנדערס דורך די רייכע מאָהלצייטען, וועלכע ער האָט פֿעראַנשטאַלט פֿאַר זיינע פֿריינדע.

**) אַרכעאָלאָג מיינט אַלטערטהומס-פֿאָרשער.

***) קרעסוס דער קעניג פֿון לידיען איז בעקאַנט געווען צוליב זיינע געוואַלדיגע רייכטהימער. זיין קעניגרייך איז צושטערט געוואָרען 500 יאָהר בעפֿאָר דער קריסטליכער צייטרעכנונג דורך דעם פּערזישען קעניג צירוס.

****) העטערען זיינען געווען גייסטרייכע און אָפֿטמאָל פֿילאָזאָפֿיש-געבילדעטע פּראָסטיטוטקעס אין אַלטען גריכענלאַנד. זייער פּראָפֿעסיאָן איז פֿערהייליגט געוואָרען דורך אַ ספּעציעלען רעליגיעזען קולטוס.

דער פֿערשווענדערישער לוקסוס אין אַלטערטהום און מיטעלאַלטער איז געווען אַ זעהר זעלטענע ערשיינונג, דערפֿאַר האָט ער אַרויסגערופֿען די אויפֿמערקזאַמקייט פֿון אַלעמען. אין די אַלטע צייטען האָט זיך דער לוקסוס נאָר מאַניפֿעסטירט אין אָבגעשלאָסענע געזעלשאַפֿטס-קרייזען. די בעזיצלאָזע מאַסע האָט זעלטען געהאַט די געלעגענהייט איהם צו זעהן. היינט צייגט זיך די פֿערשווענדונג פֿון די רייכע איבעראַל אין דער עפֿענטליכקייט, אויף די פּראָמענאַדען פֿון די גרויסע שטעט, אין די טהעאַטערע און קאָנצערט־הייזער, אויף די ספּאָרט-פּלעצער און אין די באַדע-ערטער. זייערע עקיפּאַזשען בעשפּריצען די הונגעריגע פּראָלעטאַריער מיט דעם שמוץ פֿון זייערע רעדער און זייערע דימאַנטען גלענצען דאָרט אַם פֿייערינסטען, וואו זיי פֿאַלען אין די אויגען פֿון די עלענדע און היימלאָזע. זיי מאַכען די זשורנאַליסטען אַלס צושויער פֿון זייערע פֿערשווענדונגען און בענוצען די פּרעסע, צו פֿערעפֿענטליכען זייערע פֿעסטע און פֿייערטעג.

דער מאָדערנער פּראָלעטאַריער האָט אַלזאָ די געלעגענהייט צו פֿערגלייכען זיין פּערזענליכע לאַגע מיט דער לאַגע פֿון דעם קאַפּיטאַליסט; אַזאַ פֿערגלייך איז אין אַלטערטהום געווען אונמעגליך. די וואַהנזיניגע פֿערשווענדונגען פֿון אונזערע מיליאָנערען, וועלכע ער זעהט יעדען טאָג מיט זיינע אייגענע אויגען, ווערען פֿאַר איהם אַ געטריער מאַסשטאַב פֿאַר זיין אייגענעם עלענד, וועלכעס קומט איהם דורך דיזען פֿערגלייך ערשט צום בעוואוסטזיין. די אָרעמקייט איז זעלבסטפֿערשטענדליך ערשט דאַן אַן איבעל, ווען מיר פֿיהלען איהר סוביעקטיוו. אויס דיזען גרונד פֿערגרעסערען די מיליאָנערען די ליידען פֿון די פּראָלעטאַריער, דורך די עפֿענטליכע מאַניפֿעסטאַציאָן פֿון זייער לוקסוס. זייער לעבען איז אַן עפֿענטליכעס שוישפּיל פֿון גענוס און ליידיגגעהן, וועלכעס מוז לאָגישער ווייזע אַרויסרופֿען די אונצופֿרידענהייט און דעם האַס פֿון די אָרעמע; און דיזעס מאָראַלישע גיפֿט ווירקט שטאַרקער אויף זייערע געדאַנקען ווי די מאַטעריעלע נויט.

אָבער אָנדייטענדיג דיזע מאָראַלישע שמערצען פֿון דעם מאָדערנעם פּראָלעטאַריער, וויל איך געוויס ניט בעהויפּטען, אַז זיין מאַטעריעלע נויט שפּילט אַ ווייניגער וויכטיגע ראָלע. די גרויסע מאַסע פֿון די בעזיצלאָזע אין אונזערע זאָגענאַנטע קולטור־לענדער מאַכט איהר לעבען אונטער אַזעלכע קלעגליכע בעדינגונגען, ווי מיר געפֿינען זיי ניט ביי קיין איינציגעם פֿרייעם טהיר אין דער ווילדערניס. די וואוינונג פֿון דעם פּראָלעטאַריער אין די גרויסע שטעט איז פֿיל שמוציגער און אונגעזונטער, ווי די וואוינונג פֿון אַ גרויסען רויב־טהיר. ער איז פֿיל ווייניגער געשיצט געגען די קעלט ווי זיי. זיין נאַהרונג איז גראַדע גענוג, ער זאָל ניט אויסגעהן פֿון הונגער מיט אַמאָל, אָבוואָהל אויך דער טהאַטזעכליכער הונגער־טויט איז אין אונזערע גרויסע שטעט אַ טעגליכע פּאַסירונג. אום צו בערוהיגען דאָס שלעכטע געוויסען פֿון די בעזיצענדע, האָבען די נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען ערפֿונ־דען אַ פּוסטע פֿראַזע, וועלכע זיי רופֿען מיט דעם שטאָלצען נאָמען „דאָס

אייזערנע לוין-געזעץ". לויט דיזען געזעץ קומט אויס, דאָס דער אַרבייטער פערדינט איבעראַל אַזוי פיל, אום אויף דעם בעטרעפענדען פּלאַץ, וואו ער געפינט זיך, צו קענען מאַכען אַ לעבען, מיט אַנדערע ווערטער הייסט דאָס, אַז דער אַרבייטער איז שטענדיג זיכער אַזוי פיל צו פערדינען, וויפיל ער געברויכט, אום צו בעפרידיגען זיינע נויטווענדיגסטע בעדירפניסע. דאָס וואָלט ווירקליך ניט שלעכט געווען, ווען עס וואָלט אמת געווען. דאַן וואָלט דער רייכער געקענט רוהיג שלאָפען מיט דעם זיסען געדאַנק, דאָס אַלעס איז איינגעריכטעט ווי אָם בעסטען אין דיזער בעסטער פון אַלע וועלטען, און דאָס קיינער האָט ניט דאָס רעכט, איהם צו שטערען אין זיין פערדויאונג.

דאָס גאַנצע אונגליק איז נאָר, וואָס דאָס זאָגענאַנטע „אייזערנע לוין-געזעץ" איז ניט מעהר און ניט וועניגער ווי אַ יעזואיטישער שפּיל מיט ווערטער. פאַר דיאיעניגע, וועלכע זיינען ניט אימשטאַנדע זיך אַרבייט צו פערשאַפען, קען עס אין גאַנצען ניט אָנגעווענדעט ווערען. און וועהרענד דער צייט, ווען דער פּראָלעטאַריער אַרבייטעט, קען ער זיך אין ערגעץ ניט אַזוי פיל אָבשפּאָרען פון זיין פערדינסט פאַר די שלעכטע צייטען, ווען ער געהט ארום אָהן אַרבייט. עס גיט אַלזאָ אַ געוויסע צייט אין יאָהר, ווען עס גיט נאָר פאַר איהם צוויי וועגען צו ערהאַלטען זיין עקזיסטענץ: אָדער ער מוז געהן בעטלען אָדער ער מוז לאַנגזאַם אָרגאַניש אָבשטאַרבען. אָבער דאָס „אייזערנע לוין-געזעץ" קען זאָגאַר ניט אָנגעווענדעט ווערען אויף דיאיעניגע, וואָס אַרבייטען שוין יאָ פאַר אַ געוויסען טעגליכען לוין. וואָס איז דער מינימום פון דעם וואָס אַ מענש געברויכט, אום צו ערהאַלטען זיין לעבען? אָהנע צווייפעל אַזוי פיל, ווי ער דאַרף צו בעפרידיגען די בעדירפניסע פון זיין אָרגאַניזמוס און זיך פאָלשטענדיג צו ענטוויקלען קערפּערליך, אום צו עררייכען די נאַטירליכע גרענעצען פון זיין לעבען. וויבאַלד אַ מענש שטריינגט זיך מעהר אָן, ווי זיין אָרגאַניזמוס קען פערטראָגען, וויבאַלד עס פעהלט איהם גענוגענד נאַהרונג, וואַרעמקייט און שלאָף, מוז ער צוגרונדע געהן דורך פיזיאָלאָגישעס עלענד. צופיל אַרבייט און פאַר די אָרגאַנישע ענטוויקלונג פּונקט אַזוי שעדליך ווי צו וועניג עסען און צו וועניג עסען מיינט ניט אַנדערש ווי לאַנגזאַם שטאַרבען פון הונגער.

ווען דאָס „אייזערנע לוין-געזעץ" וואָלט ווירקליך געווען דאָס, וואָס עס פּרעטענדירט צו זיין, וואָלט דער אַרבייטער אימער אימשטאַנדע געווען צו ענטוויקלען און צו ערהאַלטען זיין אָרגאַניזמוס לויט זיינע נאַטירליכע בעדינגונגען. עס גיט אָבער קיין ווינקעל ניט אין גאַנץ אייראָפּאַ, וואו דער אַרבייטער איז אימשטאַנדע עס צו טהאָן. דער אָפּטימיסטישער נאַציאָנאַל-עקאָנאָם, זעהענדיג, דאָס דער אַרבייטער פאַלט ניט באַלד טויט פון הונגער אַם ענדע פון יעדען אַרבייטסטאָג, און וויסענדיג, דאָס פילע פּראָלעטאַריער ריידען זיך איין, אַז זיי זיינען זאַט, ווען זיי האָבען זיך

אָנגעפילט דעם מאָגען מיט קאַרטאָפּעל, פעררויכערען אַ פּיפּקע אָדער טרינקען אַ גלעזעל שנאַפּס, טריאומפירט מיט דער ריכטיגקייט פון זיין „אייזערנעם לוין־געזעץ". אָבער פלוצלונג קומט די סטאַטיסטיק און צייגט אונז, אַז דער דורכשניטליכער לעבענס־אַלטער פון אַן אַרבייטער איז מיט אַ דריטעל און מאַנכעסמאָל זאָגאַר מיט אַ העלפט קירצער, ווי דער לעבענס־אַלטער פון די רייכע אינדיווידוען פון דערזעלבער נאַציאָן, וועלכע לעבען אויף דעמזעלבען באָדען און אונטער דיזעלבע קלימאַטישע בעדינגונגען. ווער רויבט אַוועק די לעבענס־יאָהרען פון די פּראָלעטאַריער, אויף וועלכע זיי אַלס קינדער פון אַ געוויסע ראַסע און אַלס בעוואוינער פון אַ געוויסען לאַנד האָבען דאָסזעלבע רעכט, ווי אַלע אַנדערע? ווער אַנדערש, אויב ניט דער הונגער, דאָס עלענד, די נויט, וועלכע צושטערען לאַנגזאַם זייער געזונדהייט און שוואַכען אָפּ די לעבענסקראַפט פון זייער אָרגאַניזמוס! דער טעגליכער אַרבייטס־לוין פון דעם פּראָלעטאַריער איז נאָר גענוגענד, אום ער זאָל ניט אַוועקשטאַרבען מיט אַמאָל פון הונגער און קעלט, ער קען איהם אָבער ניט שיצען געגען דעם לאַנגזאַמען הונגער־טויט און געגען די סיסטעמאַטישע פערקירצונג פון זיינע לעבענס־יאָהרען; די אַלגעמיינע סטאַטיסטיק וועגען די קראַנקהייטען און טויטעס־פעלע אונטער דער אַרבייטער קלאַסע איז דער בעסטער בעוויז, אַז דאָס זאָגענאַנטע „אייזערנע לוין־געזעץ" איז ניט מעהר ווי אַ געמיינער און פרעכער ליגען.

דאָס בילד פון דער ווירטשאַפטליכער אָרגאַניזאַציאָן דער געזעלשאַפט וואָלט ניט פאָלשטענדיג געווען, ווען איך זאָל ניט דערמאָנען נעבען דעם פערשווענדערישען מיליאָנער און דעם צו קראַנקהייט און פריהצייטיגען טויט פעראורטהיילטען פּראָלעטאַריער נאָך אַן אַנדער קלאַסע פון בעזיצלאָזע, וועלכע ווערען אינערהאַלב דער היינטיגער געזעלשאַפטס־אָרדנונג פּונקט אַזוי שטיפמוטערליך בעהאַנדעלט, ווי די אינדוסטרי־שקלאַפען פון די גרויסע שטעט. איך רייד יעצט פון די געבילדעטע, פון דער אינטעליגענץ אָהנע פערמעגען, וועלכע מוזען פערדינען זייער לעבען דורך גייסטיגע אַרבייט. גראַדע אויף דיזען געביט איז דער אָנבאָט פון אַרבייטס־קרעפטען פיל גרעסער ווי דער פערלאַנג. די זאָגענאַנטע ליבעראַלע קאַריערען זיינען אַזוי איבערפילט, דאָס די יעניגע, וועלכע ווילען מאַכען זייער גליק אויף דיזען באָדען, דערשטיקען זיך געגענזייטיג און דער קאַמף אום דאַזיין צייגט זיך גראַדע היר אין זיין גרויזאַמסטער און העסליכסטער פאָרם. דיזע אונגליקליכע, וועלכע שטרעבען אַלע נאָך אַן עפענטליכער אָדער פּריוואַטער אַנשטעלונג און זוכען אַן ערפאָלג אַלס לעהרער, קינסטלער, שריפטשטעלער, דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, אַרכיטעקטען א.ז.וו. פיהלען זייער עלענד פיל טיפער, ווי אַלע אַנדערע, צוליב זייער העכערע גייסטיגע ענטוויקלונג און זייערע אויסגעפיינערטע עמפפינדונגען. זייער אינטימער פערקעהר מיט די רייכע גיט זיי מעהר געלעגענהייט פערזענליך צו פערגלייכען זייער אָרעמקייט מיט דעם רייכטהום און לוקסוס פון זייערע

הערען. דורך די געזעלשאַפטליכע פאָראורטהיילע זיינען זיי געצוואונגען צו אַ בעשטימטע לעבענס־אויפפיהרונג, וועלכע איז היגיעניש ניט פיל בעסער ווי די פון דעם געוועהנליכען פראָלעטאַריער, נאָר עס קאָסט זיי פיל מעהר אָפּפער און שוויריגקייטען, און ווען עס געלינגט ווירקליך איינעם אָדער דעם אַנדערען פון זיי, זיך צו עראָבערען בעסערע לעבענס בעדינגונגען, איז עס אויף די קאָסטען פון זייער כאַראַקטער און די אונטערדריקונג פון זייער אייגענעם איך. פאַר שטאַרקע נאַטורען איז דאָס פיל שמערצליכער ווי די מאַטעריעלע אָרעמקייט. אַזעלכע אינדיווידוען ליידען סוביעקטיוו פיל שטאַרקער און דערפאַר טראָגען זיי דעם צוואַנג פון אונזער עקאָנאָמישער אָרדנונג ניט אַזוי געדולדיג ווי די פראָלעטאַריער די בעזיצענדע רופען די יעניגע פון זיי, וועלכע האָבען געקעמפט אָהנע ערפאָלג, דעקלאַסירטע* און ריידען פון זיי מיט פעראַכטונג. אָבער גראַדע די דעקלאַסירטע זיינען די מוטהיגסטע פאָרקעמפער פון דער גרויסער אַרמעע, וועלכע בעלאַגערט די שטאָלצע פעסטונג פון דער מאָדערנער געזעלשאַפט, און וועלכע וועט איהר פריהער אָדער שפעטער צושמעטערען.

די קוועלען פון רייכטהום.

לאָמיר יעצט אַנאַליזירען די איינצעלנע עלעמענטען פון דעם בילד, וועלכען מיר האָבען פאָרגעשטעלט אין ערשטען קאַפיטעל. מיר האָבען אַלזאָ דעם רייכען, וועלכער לעבט אין לוקסוס און איבערפלוס, אָהנע אַריינצוטהאָן אַ פינגער אין קאַלטע וואַסער, דעם צו אָרגאַנישער אָבשטאַרבונג פעראורטהיילטען פראָלעטאַריער און דעם גייסטיגען אַרבייטער, וועלכער געהט צו גרונדע אונטער דעם דרוק פון אַ מערדערישער קאָנקורענץ. לאָמיר זיך צוערשט עטוואָס נעהנטער צוקוקען צו דער רייכער מינאָריטעט.

וואָס זיינען אייגענטליך די קוועלען פון דעם רייכטהום, וועלכען דיזע מינאָריטעט בעזיצט? אָדער זיי האָבען געקראָגען זייער פערמעגען בירושה און פערזוכען עס נאָר צו ערהאַלטען — אָדער זיי האָבען אַליין געשאַפען זייער רייכטהום און זוכען איהם שטענדיג צו פערגרעסען. וועגען דער ירושה וועלען מיר שפעטער נאָך ריידען. פאָרלויפיג ווילען מיר נאָר בעמערקען, אַז דער מענש איז דאָס איינציגע לעבעדיגע בעשעפעניש,

---

*) דעקלאַסירטע זיינען אַזעלכע מענשען, וועלכע בעלאַנגען לויט זייער געבורט און ערציהונג צו דער בעזיצענדער קלאַסע, נאָר דורך די מאַטעריעלע נויט זיינען זיי אַריינגעשליידערט געוואָרען אין דאָס פראָלעטאַרישע לאַגער.

וועלכער איבערטרייבט די נאַטירליכע פּע־זאָרגונג פון זיינע קינדער אויף אַזוי ווייט, דאָס ער שטעלט זיך ניט צופרידען מיט דעם פערזאָרגען די נעכסטע גענעראַציאָן, ניין, ער וויל אויך אַלע פאָלגענדע גענעראַציאָנען געבען די געלעגענהייט צו לעבען, אָהנע זיך צו דאַרפען זאָרגען און קוועלען.

די גרויסע פערמעגענס, וואָס האָבען זיך איבערגעטראָגען בירושה, פערמעהרען זיך געוועהנליך, אָהנע דאָס זייערע בעזיצער זאָלען עפּעס טהאָן צו דיזען פערמעהרונגס פראָצעס. די גרויסע און אַלטע פערמעגענס בעשטעהען צום גרעסטען טהייל פון גרויסע לאַנד־בעזיצונגען אָדער הייזער און שטעט. דער ווערטה פון דער ערד און די הייזער שטייגט איבעראַל פון יאָהר צו יאָהר און וואָס מעהר די מאָדערנע צוויליזאַציאָן ענטוויקעלט זיך, אַלס רייכער און גרעסער ווערען די איינקינפטע פון די בעזיצער. די פראָדוקציאָן ווערט ביליגער מיט יעדען טאָג און דער פרייז פון די לעבענסמיטלען און וואוינונגען וואַקסט העכער און העכער.

עס גיט נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, וועלכע לייקענען אָב די פערטהייערונג פון די לעבענסמיטלען; אָבער זיי קענען זייערע אַנזיכטען נאָר פערטהיידיגען מיט סאָפיסטישע אַרגומענטען. עס איז וואָהר, אין די אַלטע צייטען, ווען די געגענזייטיגע פערבינדונגען און דער אַלגעמיינער פערקעהר זיינען נאָך ניט אַזוי ענטוויקעלט געוועזען ווי היינט, איז אַ הונגערס־נויט געוועזען אַן אָפטערע ערשיינונג און ווען עס האָט זיך געמאַכט אַ יאָהר, ווען די פרוכט איז שלעכט געראָטהען, איז דער פרייז פאַר ווייץ און קאָרן אין איינצעלנע ערטער אַזוי טהייער געוואָרען, ווי עס וואָלט היינט קיינמאָל ניט געקענט טרעפען. דיזע מאָמענטאַלע פערטהייערונג פון די לעבענסמיטלען און די שטענדיגע אונזיכערהייט פון די פרייז־בעשטימונגען, וועלכע האָבען עקזיסטירט אין דער פערגאַנגענהייט, זיינען היינט ניט מעהר מעגליך, אָבער דער דורכשניטס־פרייז פון פלייש און ברויט שטייגט אימער העכער און נאָר די אונפאָרזיכטיגע אויסבייטונג פון די ווייטע געגענדען אין אַמעריקאַ און אויסטראַליען האָט דיזען פערטהייערונגס־פראָצעס אָבגעשוואַכט. אָבער אין דעם טאָג, ווען דאָס מאָדערנע רויב־סיסטעם וועט האָבען אויסגעפרעסט די פרוכטבאַרקייט פון די נייע קאָנטינענטען און ווען דער פלוג וועט מעהר ניט געפינען קיין הערען־לאָזע לענדער צו בעאַרבייטען, אין דיזען טאָג מוז דער ווערטה פון די לעבענסמיטלען וואַקסען און וואַקסען, וועהרענד דורך די שטענדיגע פערפאָלקאָמנונג פון די מאַשינען און גרויסאַרטיגע אויסבייטונג פון די נאַטורקרעפטע מוז דער פרייז פון די אינדוסטרי פראָדוקטען אַראָבפאַלען אַלס טיפער און טיפער. דורך דיזע צוויי טענדענצען אין אונזער עקאָנאָמישען לעבען — דער שטייגען פון די לעבענסמיטעל־פרייזען און דער פאַלען פון די פרייזען פאַר אינדוסטרי־פראָדוקטען — ווערט דער פראָלעטאַריער אַלס אָרעמער און עלענדער און דער גרונדבעזיצער אַלס רייכער און פעטער. דער פראָלעטאַריער מוז שאַפען אַלס גרעסערע

מאַסען אינדוסטרי־פּראָדוקטען, אום צו קריגען די נויטווענדיגע נאַטור־ פּראָדוקטען — דער גרונדבעזיצער קען אויסטוישען פֿון יאָהר צו יאָהר אַלס קלענערע מאַסען לעבענסמיטלען געגען גרעסערע מאַסען אינדוסטרי־ פּראָדוקטען. דעם פּראָלעטאַריער ווערט פֿון טאָג צו טאָג שווערערער זיך צו זעטיגען און פֿאַר דעם גרונדבעזיצער ווערט אימער לייכטער צו פֿערשווענדען די אַרבייטס־פּראָדוקטען פֿון דעם פּראָלעטאַריער. עס איז אַלזאָ ניט קיין פּערזענליכער פֿערדינסט, וועלכער מאַכט דעם יורש פֿון גרויסע גרונדבעזיצונגען אָדער הייזער אימער רייכער, ניין, עס איז די פֿערפֿוילטע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציאָן פֿון אונזער געזעלשאַפֿט, וועלכע גיט איינצעלנע מענשען די מעגליכקייט צו מאָנאָפּאָליזירען די ערד, דאָס נאַטירליכע אַרבייטס־אינסטרומענט פֿון דער מענשהייט, און וועלכע צווינגט דעם בערויבטען פּראָלעטאַריער צו איבערפֿילען די גרויסע שטעט, ווייל דאָרטען איז דער איינציגער פּלאַץ פֿאַר איהם צו פֿערדינען זיין לעבען.

נייע פֿערמעגענס ווערען בעשאַפֿען דורך האַנדעל, ספּעקולאַציאָן און גרויס־אינדוסטרי. פֿון אַזעלכע פֿעלע, וואו איינצעלנע אינדיווידוען געווינען דורך אַ צופֿאַל גרויסע רייכטהימער, ווי צ.ב.ש. דורך די ענטדעקונג פֿון גאָלד־מינען, דימאַנטען־פֿעלדער אָדער פּעטראָליום־קוואַלען, וועלכע זיי קענען אויסאַרבייטען פֿאַר זייער פּערזענליכען פֿאָרטהייל, דען לויט אונזערע מאָדערנע אייגענטהומס־בעגריפֿע איז דאָס גאַנץ גערעכט, פֿון אַזעלכע פֿעלע ווילען מיר גאָר ניט ריידען, דען זיי טרעפֿען זעהר זעלטען און זיינען ניט מעהר ווי אויסנאַהמען. אָבער טראָץ דעם האָבען דיזע אויסנאַהמען אַ טהעאָרעטישען ווערטה געגען אַן אַנדער זאָגענאַנטע וויסענשאַפֿטליכע טהעזע, פֿון דער פּאָליטישער עקאָנאָמי, וועלכע בעהויפּטעט, דאָס קאַפּיטאַל איז אין יעדען פֿאַל ניט אַנדערש ווי קאָנצענטרירטע אַרבייט. וואָס פֿאַר אַן אַרבייט רעפּרעזענטירט צ.ב.ש. אַ דימאַנט אַזוי גרויס ווי דער קאַפּ־אי־נאָאָר*, וועלכען אירגענד אַ מענש האָט געפֿונען אויף דעם באָדען פֿון זיד־אַפֿריקאַ און פֿערקויפֿט פֿאַר איינינגע מיליאָן? אַ פּראָפֿעסאָר דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמי האָט נאַטירליך זאָפֿאָרט אַן ענטפֿער אויף דיזער פֿראַגע: ער וועט אונז ערקלעהרען, אַז דער עדעלשטיין איז ניט מעהר ווי דער לאָהן פֿאַר אַ געוויסע אַרבייט. דער געפֿינער פֿון דעם שטיין האָט זיך נעמליך געדאַרפֿט איינבויגען, אום איהם אויפֿצוהויבען, פֿאָלגליך האָט ער געטהאָן אַן אַרבייט. די אָפֿיציעלע וויסענשאַפֿט איז נאַטירליך זעהר צופֿרידען מיט אַזאַ ערקלעהרונג און פֿרעהט זיך, וואָס די טהעאָרי איז גערעטעט געוואָרען. דער געזונטער מענשען־פֿערשטאַנד אָבער שפּייט אויף אַזעלכע פֿאַלשע וויסענשאַפֿטען, וועלכע זיינען ערפֿונדען געוואָרען פֿון דומקעפּ און פֿאַר דומקעפּ, און וועלכע

*) קאַפּ־אי־נאָאָר איז דער נאָמען פֿון דעם ווערטהפֿאָלסטען דימאַנט פֿון די ענגלישע קרון־יואווועלען. דער נאָמען איז אַן אינדישער און הייסט „באַרג פֿון ליכט".

האָבען דעם ספּעציעלען צוועק צו ענטשולדיגען און רעכטפֿערטיגען דורך סאָפיסטישע ריידענסאַרטען די אונגערעכטיגקייטען פֿון אונזער עקאָנאָמישען ליגען.

האנדעל און ספעקולאציאָן.

דער געזעלליכער האַנדעל, ד. ה. דער האַנדעל, וועלכער פֿערמיטעלט דעם פֿערקעהר צווישען דעם קאָנסומירער און פּראָדוצירער, און וועלכער לאָזט זיך בעצאָהלען פֿאַר זיין פֿערמיטלונג דורך אַ געוויסען שטייער, וועלכען ער לייגט אַרויף אויף דעם לעצטען קויפֿער דורך אַ מעהר אָדער וועניגער שטאַרקע פֿערגרעסערונג פֿון'ם פּרייז, איז אין אונזער צייט נאָר זעלטען די קוועלע פֿון גרויסע רייכטהימער. עס גיט צו פֿילע מענשען, וועלכע ווילען ניט מעהר, ווי מאַכען אַ לעבען און די קאָנקורענץ צו בעקומען דעם קויפֿער אויף זיין זייט, איז אַזוי גרויס, דאָס דער קויפֿמאַן קען ניט האָבען קיין גרויסען געווין פֿון דעם. די אַלגעמיינע טענדענץ פֿון דעם גרויסען און דעם קליינעם האַנדעל איז צו אונטערדריקען דעם איבערפֿליסיגען פֿערמיטלער און דעם פּראָדוצירער דירעקט צו פֿערבינדען מיט דעם קויפֿער און דעם פֿערקויפֿס־פּרייז פֿון דעם פֿערמיטלער אַזוי טיף אַראָבצודריקען, דאָס ער איז ניט פֿיל העכער ווי די הערשטעלונגס־קאָסטען פֿון די פּראָדוקטען. עס איז לייכט צו בעגרייפֿען, דאָס אונטער אַזעלכע בעדינגונגען קען דער פֿערמיטלער ניט מאַכען קיין גרויסע גליקען.

אָבער דער געווין פֿון דעם קויפֿמאַן קען ווערען פֿיל גרעסער, רויבעריש גרויס, ווען עס געלינגט איהם צו פֿערניכטען די פֿרייע קאָנקורענץ אָדער איהר אַם וועניגסטענס אָבצושוואַכען. ווען עס געלינגט אימיצען צו בעקומען געוויסע פּראָדוקטען אונטער שווערע אומשטענדען, צ.ב.ש. אויס די אינערע טהיילען פֿון אַפֿריקאַ אָדער פֿון די ווילדע פֿעלקער אין אַזיען, קען ער זיי פֿערקויפֿען מיט אַ גרויסען געווין, דען די צאָהל פֿון אַזעלכע מענשען, וועלכע זיינען בערייט אַוועקצוגעבען זייער לעבען און געזונדהייט פֿאַר די עראָבערונג פֿון רייכטהימער איז דאָך נאָך צו קליין און אויף אַ געוויסע צייט וועט ער האָבען די געלעגענהייט צו פֿערקויפֿען אָהנע קאָנקורענטען. אָבער אַזאַ מין אויסבייטונג אָהנע קאָנקורענץ קען זיך לאַנג ניט האַלטען, דען וואָס לייגער אַזעלכע האַנדעלס־בעציהונגען האַלטען אָן אַלס מעהר פֿערשווינדען די געפֿאַהרען און דורך דאָס געזעץ פֿון דער אַלגעמיינער קאָנקורענץ ווערען די אונבעקאַנטע לענדער אַלס

צוגענגליכער פאַר אונז. אין צוואַנציג אָדער דרייסיג יאָהר אַרום וועט מען אויף דיזע אַרט און וויזע מעהר ניט מאַכען קיינע גרויסע רייכטהימער. עס וועט פונקט אַזוי לייכט זיין צו רייזען נאָך צענטראַל־אַפריקאַ, צענטראַל־אַזיען אָדער כינאַ, ווי אין אירגענד וועלכע שטאָט אין איראָפּאַ אָדער אַמעריקאַ און דורך די קאָנקורענץ וועט דער איינקויפס־פּרייז פון די פּראָדוקטען ווערען אַלס גרעסער און דער פערקויפס־פּרייז אַלס קלענער און צו לעצט וועט אַ הענדלער, וועלכער האַנדעלט מיט העלפאַנטען ציינער אין אַפריקאַ אויך נאָר מאַכען אַ לעבען, פונקט ווי אַ קרעמער אין אַ קליינע שטעטעל, וואָס פערקויפט שמעק־טאַבאַק.

עס גיט נאָך אַ וועג צו מאַכען אונגעהייערע פּראָפיטען: ווען עס געלינגט איינעם אָדער מעהרערע קויפלייטע צו מאָנאָפּאָליזירען אַ נויט־ווענדיגען אַרטיקעל, דאָס קיינער קען איהם ניט בעקומען, ווי נאָר דורך זיי און אויב ער וויל ניט בעצאָהלען דעם פּרייז, וועלכען די רויבערס פאָדערען פון איהם, קען ער איהם אין גאַנצען ניט בעקומען. נאָר אַזאַ מין געשעפט בעלאַנגט שוין ניט מעהר צו דעם געזעצליכען האַנדעל, געוויסע רעגירונגען, ווי צ.ב.ש. די פראַנצויזישע בעטראַכטעט עס פאַר אַ פערברעכען און עס בילדעט אייגענטליך די בריק צו דער צווייטער גרויסער קוועלע פון רייכטהום, צו דער ספּעקולאַציאָן.

די ספּעקולאַציאָן איז איינע פון די שרעקליכסטע קראַנקהייטען פון אונזער עקאָנאָמישען אָרגאַניזמוס. עס גיט חכמים, וועלכע געפינען שטענדיג אויס, דאָס אַלעס איז גוט און שעהן און זיי האָבען אויך געזוכט צו פערטהיידיגען די ספּעקולאַציאָן, זיי האָבען איהר בערעכטיגט, געפונען פאַר נויטווענדיג און גערעט פון איהר מיט בעגייסטערונג. אָבער איך וועל דיזע אונפאָרזיכטיגע לויב־רעדנער באַלד בעווייזען, וואָס זיי פערטהיידיגען. דער ספּעקולאַנט שפּילט אין ווירטשאַפטליכען לעבען די ראָלע פון אַ פּאַראַזיט. ער פּראָדוצירט קיין זאַך ניט, ער טהוט נאָך צום מאָהל ניט דעם צווייפעלהאַפטען דינסט פון אַ פערמיטלער, ווי דער קויפמאַן, זיין גאַנצע טהעטיגקייט בעשטעהט אין דעם, אַוועקצורויבען פון די פּראָדוצירער סיי דורך שווינדעל, סיי דורך געוואַלד דעם גרעסטען טהייל פון זייער פערדינסט. דער ספּעקולאַנט איז אַ רויבער, אַ באַנדיט, וועלכער רויבט אַוועק דעם פּראָדוצירער זיינע פּראָדוקטען פאַר אַ שפּאָט־פּרייז און צוויגנט דעם קאָנסומענט זיי פיל טהייערער אָבצוקויפען פון איהם. די וואַפע מיט וועלכע ער איבערפאַלט דעם פּראָדוצירער און קויפער איז אַ דאָפּעלטע און רופט זיך: „שטייגען און פאַלען". ער בענוצט זיך מיט זיין מאָרד־געוועהר אויף די פאָלגענדע אַרט און וויזע: אויב ער האָט זיך פאָרגענומען אויסצופּלינדערען די פּראָדוצירער, פערקויפט ער אין אַ שעהנעם טאָג פּראָדוקטען, וועלכע ער בעזיצט ניט, פאַר אַ ביליגערען פּרייז ווי זייער מאָמענטאַנער מאַרק־פּרייז און פערשפּרעכט דעם קויפער, אַז ער וועט זיי איהם שיקען אין 14 טעג, אַ מאָנאַט אָדער דריי מאָנאַט.

דער קויפער איז נאַטירליך צופרידען פון דעם געשעפט און קויפט בעסער ביי דעם ספעקולאַנט ווי ביי דעם פּראָדוצירער. דער פּראָדוצירער האַלט זיך יעצט מיט זיינע פּראָדוקטען, דען דער קויפער וויל זיי ניט קויפען, דערפאַר ווייל דער ספעקולאַנט האָט זיי איהם שוין פערקויפט פאַר אַ ביליגערען פרייז. ווען ער איז רייך און האָט צייט צו וואַרטען, איז דער ספעקולאַנט געצוואונגען צו בעצאָהלען דעם פרייז, וועלכען ער פאָדערט, דען ער מוז אָבליפערען די פּראָדוקטע אין דער בעשטימטער צייט — אַזוי איז מעגליך, אַז פון דעם רויבער זאָל ווערען אַ בערויבטער. אָבער דאָס קומט זעלטען פאָר, דען געוועהנליך איז דער פּראָדוצירער געצוואונגען זיינע פּראָדוקטען דירעקט צו פערקויפען און דאַן מוז ער אַזוי לאַנג אַראָבלאָזען פון'ם פרייז, ביז ער געפינט ענדליך אַ קויפער. יעדענפאַלס איז ער געצוואונגען צו פערקויפען ביליגער ווי דער ספעקולאַנט, וועלכער ווערט דאַן געוועהנליך דער קויפער, ווייל דער איינענטליכער קאָנסומענט האָט שוין פריהער געמאַכט ביי איהם זיינע בעשטעלונגען. דער פּראָדוצירער געהט פיליכט דאַדורך צו גרונדע ביי דיזען געשעפט, אָבער וואָס מאַכט עס, אַזוי לאַנג ווי דער ספעקולאַנט האָט פון איהם אַרויסגעשניטען זיין פונט פלייש.

איז דער פּלאַן פון דעם ספעקולאַנט געריכטעט געגען דעם קויפער, זאָ קויפט ער פון דעם פּראָדוצירער אַלע פּראָדוקטען, וועלכע ער קען נאָר בעקומען צו דעם פרייז, וועלכען מע פאָדערט פון איהם. ער קען דאָס זעהר לייכט מאַכען, דען ער דאַרף ניט אויסלייגען קיין פעני, ער גיט נאָר זיין פערשפּרעכען, דאָס איז אַלעס און דאָס געלד דאַרף ער ערשט בעצאָהלען אין וואָכען אָדער מאָנאַטען אַרום. אַזוי איז דער ספעקולאַנט געוואָרען דער אייגענטהימער פון פּראָדוקטען, אָהנע צו בעצאָהלען אַ הייפעני און דער קויפער איז געצוואונגען צו קויפען די פּראָדוקטען ביי'ן ספעקולאַנט און מוז בעצאָהלען דעם פרייז, וועלכען ער פאָדערט. דער ספעקולאַנט נעהמט מיט איין האַנד דאָס געלד פון דעם קויפער, לאָזט אַראָפּ אַ מעגליך גרויסען טהייל אין זיינע קעשענעס און דעם רעשט גיט ער מיט דער אַנדער האַנד דעם פּראָדוצירער. אויף אַזאַ מין אַרט ווערט דער ספעקולאַנט רייך און מעכטיג אָהן אַרבייט און אָהנע נוצען פאַר דער געזעלשאַפט. דאָס קאַפּיטאַל גיט איהם די בעסטע געלעגענהייטען, מיט דעם וואָס ער גיט איהם אונבעגרענעצטען קרעדיט. ווען אירגענד אַן אָרעמער אַרבייטער וויל זיך מאַכען זעלבסטשטענדיג, האָט ער די גרעסטע שוויריגקייטען, יעמאַנד זאָל איהם אויסבאָרגען אַזוי פיל געלד, אום ער זאָל קענען קויפען זיינע נויטווענדיגע געצייג און קענען לעבען ביז ער האָט פערקויפט די ערשטע שטיק אַרבייט; אָבער ווען אירגענד אַ פרעמדער פּאַראַזיט, וועלכער האָט בעשלאָסען צו לעבען אויף די קאָסטען פון אַנדערע, וויל אויספיהרען ספעקולאַטיווע געשעפטען, געפינט ער שטענדיג פּראָדוצירער און קויפער, וועלכע גיבען איהם מיט

פּערגניגען קרעדיט, דען יעדער איינער זאָגט זיך, אַז ער האָט ניט וואָס צו ריזיקירען, דען דער קרעדיט איז נאָר אַ טהעאָרעטישער. דער פּראָדוצירער גיט ניט אַרויס די פּראָדוקטען פון זיין האַנד, ער גיט נאָר דעם פערשפּרעכען, אַז זיי וועלען זיין פאַרטיג אין אַ בעשטימטען טאָג און פאַר אַ בשטימטען פרייז מיט דער בעדינגונג נאַטירליך, דאָס ער קריגט בעצאָהלט דאַפּיר באַארעס געלד. דער קויפער דאַרף אויך ניט איינצאָהלען דעם קויפס-פרייז אין פאָראויס, ער דאַרף נאָר געבען דעם פערשפּרעכען, צו בעצאָהלען אין דעם טאָג, ווען ער בעקומט די וואַרע. דיזער טהעאָרעטישער קרעדיט איז אָבער פאַלשטענדיג גענוג, אום דער ספּעקולאַנט זאָל קענען אָנזאַמלען אונעהייערע רייכטהימער פון גאָרנישט.

יעדער אַרבייטער, אָהן אַן אויסנאַהמע, איז דער שקלאַף פון דער ספּעקולאַציאָן. דער ספּעקולאַנט בערעכענט שוין אין פאָראויס אַלע אונזערע בעדירפניסע, ער קויפט אַלע געגענשטענדע, וועלכע מיר בעדאַרפען — און ער געברויכט צו דעם קיין קאַפּיטאַל, דעז זיין נאָמען אַליין פערשאַפט איהם קרעדיט איבעראַל — אום זיי אונז שפּעטער ווידער צו פערקויפען פאַר אַ הויכען פרייז און פאַר באַארעס געלד. מיר קענען ניט עסען קיין שטיקעל ברויט, מיר געפינען ניט דעם קלענסטען פּלאַץ, אום אָבצורוהען אונזערע מידע גלידער, אָהנע צו בעצאָהלען דעם געטריידע- אָדער הייזער-ספּעקו-אַנט זיינע בלוטיגע פּראָצענטען.

די שטייער, וועלכע דער שטאַט לייגט אַרויף אויף אונז איז שווער און דריקענד, אָבער נאָך פיל שווערער און דריקענדער איז די שטייער, וועלכע דער ספּעקולאַנט פאָדערט פון אונז.

מענשען האָבען געהאַט דעם מוטה צו פערטהיידיגען די בערזע אַלס אַ נויטווענדיגע און ניצליכע איינריכטונג. זיינען דען דיזע מענשען, וועלכע האָבען אויפגעשטעלע אַזאַ אונפערשעמטע בעהויפּטונג ניט דערשטיקט געוואָרען פון זייערע ווערטער? די בערזע איז נויטוועדיג און ניצליך! איהר הערט אַ געשיכטע! האָט די בערזע דען קיינמאָל ניט איבערגעטראָטען די גרענעצען פון איהר טהעאָרעטישער אויפגאַבע? איז זי דען אימער נאָר געוועזן אַ מאַרק, וואו עהרליכע קויפערס זיינען זיך צוזאַמענגעקומען מיט עהרליכע פערקויפערס, אַ מאַרק, וואו „אָנבאָט און פערלאַנג" האָבען זיך געגענזייטיג אויסגעגליכען?

איך האָב אַמאָל געזעהן אַ בילד, וואו די בערזע איז פאָרגעשטעלט געוואָרען אַלס אַ גיפט-בוים; אָבער דיזע פאָרשטעלונג איז געוועזן צו שוואַך און אונפאָלקאָמען, דען זי האָט נאָר כאַראַקטעריזירט איין זייט פון דעם בערזען-שווינדעל — זיין מאָראַלישע ווירקונג אויף די בעגריפע פון'ם פאָלק. די בערזע איז אַ מין רויבער-הייל, אין וועלכע עס וואוינען די מאָדערנע יורשים פון די רויב-ריטער אין מיטעל-אַלטער און שניידען איבער יעדען פערבייגעהער דעם גאָרגעל. פונקט ווי די רויב-ריטער בילדען אויך די

בערזען־ספּעקולאַנטען אַ מין אַריסטאָקראַטי, וועלכע לעבט אַ גוטען טאָג אויף די קאָסטען פֿון דער גרויסער מאַסע; פּונקט ווי די רויב־ריטער פֿאָדערען אויך די בערזען־רויבער זייער אָבגאַבע פֿון דעם קויפֿמאַן און אַרביימער; אָבער זייער געשעפֿט איז לאַנג ניט אַזוי געפֿערליך, דען זיי ברויכען ניט ריזיקירען זייער לעבען, ווי די רויב־ריטער האָבען עס געטהאָן, וועלכע זיינען איינפֿאַך אויפֿגעהאַנגען געוואָרען, ווען זיי האָבען אָנגעטראָפֿען אַ שטאַרקערען פֿון זיי.

עס גיט מענשען, וועלכע וועלען ענטשולדיגען דעם רויב פֿון דער ספּעקולאַציאָן דורך די טהאַטזאַכע, דאָס דער ספּעקולאַנט קען מאַנכעס מאָל פֿערלירען אַלעס אין איין אויגענבליק, צ.ב.ש. אין דער צייט פֿון אַ קריזיס, וואָס ער האָט צוזאַמענגע'גנב'עט אין פֿילע יאָהרען. אָבער דיזע בעהויפּטונג איז ניט מעהר ווי אַ לעבערליכער וואַהנזין, מיט וועלכען מע זוכט צו בערוהיגען די פּאַפּען־מאָראַל, וועלכע בעטראַכטעט די שטראָף אַלס דעם נאַטירליכען שלוס־אַקט פֿון יעדען פֿערברעכען. ווען עס זאָל זיך זאָגאַר טרעפֿען, דאָס אַ קריזיס זאָל צווינגען דעם ספּעקולאַנט ווידער אַרויסצוגעבען זיין רויב, דאַן איז עס נאָך לאַנג קיין ענטשולדיגונג פֿאַר די פּאַראַזיטישע עקזיסטענץ, וועלכע ער האָט געפֿיהרט די לאַנגע יאָהרען, איידער דער קריזיס איז געקומען. דער ספּעקולאַנט קען פֿערלירען זיין פֿערמעגען, אָבער דעם שאַמפּאַניער, וועלכען ער האָט געטרונקען מיט זיינע פֿריינדע, די פֿיינע עסענס, וואָס ער האָט פֿערשלונגען, די גאָלד־שטיקער, וועלכע ער האָט פֿערשפּילט ביים גרינעם טיש, די זיסע שטונדען, וועלכע ער האָט פֿערבראַכט אין די אָרעמס פֿון זיינע מעטרעסען, דאָס אַלעס קען איהם קיין מאַכט אין דער וועלט מעהר ניט אַוועקנעהמען.

אָבער אין דער ווירקליכקייט קען אַ קריזיס נאָר שאַדען איינצעלנע ספּעקולאַנטען, אָבער ער קען ניט פֿערניכטען די ספּעקולאַציאָן אין אַלגעמיין. אין געגענטהייל! דער קריזיס איז אַ יום טוב פֿאַר די ספּעקולאַציאָן, דען ער גיט איהר די געלעגענהייט פֿאַר אַן אַלגעמיינע מאַסען־אויסבייטונג פֿון גאַנצע לענדער און וועלטטהיילען. אין דיזע פֿעריאָדען עפֿענט דאָס גרויס־קאַפּיטאַל זיין ריזען־מויל און פֿערשלינגט ניט נאָר דעם וואָהלשטאַנד פֿון אַלגעמיינעם פּובליקום, נאָר ער פֿערכאַפּט אויך אַלע די קליינע פּיאַווקעס און בלוטזויגער, מיט וועלכע ער שפּילט אין רוהיגע צייטען ווי די קאַץ מיט דער מויז.

אַ גרויסער קריזיס ווערט געוועהנליך פֿון'ם גרויס־קאַפּיטאַל פֿעראורזאַכט און אויסגענוצט: די גרויסע קאַפּיטאַליסטען פֿערקויפֿען זייערע אַקציען און ווערטה־פּאַפּירען צו הויכע פּרייזען; פּלוצלונג דריקען זיי אַרונטער דעם ווערטה און פֿעראורזאַכען אַן אַלגעמיינעם בערזען־קריזיס. די בעזיצער פֿון די אַקציען און ווערטה־פּאַפּירען זיינען דורך דעם געצוואונגען צו פֿערקויפֿען זייערע פּאַפּירען צו די ביליגסטע פּרייזען. די גרויסע בערזען־גנבים קויפֿען דאַן צוריק זייערע פּאַפּירען צו שפּאָט־פּרייזען און שפּעטער

ווען דער קינסטליכער קריזיס איז שוין פֿערביי, פֿערקויפֿען זיי די אַקציען מיט אַ געוואַלדיגען פּראָפֿיט צוריק צו זייערע פֿריהערדיגע בעזיצער. דיזער גרויזאַמער שפּיל ווידערהאָלט זיך רעגעלמעסיג אַלע פּאָר יאָהר און יעדעס מאָל, ווען די קעשענעס פֿון די פּראָדוצירער האָבען זיך ווידער אַ ביסעל אָנגעפֿילט, פֿאַנגט דער ספּעקולאַנט ווידער אָן זיין געוועהנליכען געשעפֿט. דער פֿינאַנציעלער קריזיס איז די רעגעלמעסיגע מעכאַנישע בעוועגונג, וועלכע פּומפּט אַרויס די געלדער פֿון אַ גאַנצען פֿאָלק אין דעם ריזיגען זאַק פֿון דעם גרויס-קאַפּיטאַליסט.

די פֿערטהיידיגער פֿון דער ספּעקולאַציאָן בעהויפּטען, אַז די ראָלע פֿון דעם ספּעקולאַנט אין דער עקאָנאָמישער דראַמאַ איז אַ בערעכטיגטע, און דאָס זיין געווין איז ניט מעהר ווי דער לוין, פֿאַר זיין קלוגהייט, פֿאַר זיין שנעלע בעאורטהיילונג פֿון דער עקאָנאָמישער לאַגע און דעם מוטה צו ספּעקולירען. דיזער אַרגומענט געפֿעלט מיר; איך בין גאַנץ צופֿרידען מיט איהם. אַלזאָ דערפֿאַר וואָס דער ספּעקולאַנט האָט געהאַט די נויטיגע מיטלען זיך צו בילדען, וועלכע דאָס גרויסע פּובליקום בעזיצט ניט, וויל ער האָט קיין מורא ניט פֿאַר פֿערלוסטען און וויל ער פֿערשטעהט בעסער צו בעאורטהיילען די אומשטענדען, דערפֿאַר האָט ער דאָס רעכט אוועקצורויבען פֿון די פּראָדוצירער די פֿרוכט פֿון זייער אַרבייט; דערפֿאַר האָט ער דאָס רעכט צו לעבען אַ גוטען טאָג, ניט אַרבייטענדיג קיין שום זאַך; דערפֿאַר האָט ער דאָס רעכט צו לעבען אַלס פּאַראַזיט אין דער מענשליכער געזעלשאַפֿט. זיין רעכט גרינדעט זיך אַלזאָ אויף די טהאַטזאַכע, דאָס ער בעזיצט בעסערע וואָפֿען פֿון די אַנדערע, מעהר קראַפֿט און ענערגי, מעהר מוטה צו ספּעקולירען מיט דעם קאַפּיטאַל פֿון אַנדערע.

זאָלען מיר אָבער אָננעהמען פֿאַר אַ ווײַלע, דאָס עס וועט קומען אַ צייט, ווען די פּראָלעטאַריער וועלען בעזיצען נאָך בעסערע וואָפֿען ווי דער ספּעקולאַנט: ביקסען, שווערדען אָדער דינאַמיט-באָמבעס, זאָלען מיר אָננעהמען אויף אַ ווײַלע, דאָס זיי וועלען בעזיצען נאָך מעהר מוטה — דעם מוטה צו ריזיקירען זייער לעבען, זאָלען מיר אָננעהמען, דאָס זייער קראַפֿט וועט זיין נאָך מעכטיגער — די קראַפֿט פֿון זייערע מוסקולען און ביינער; אין דיזען פֿאַל מוזען די פֿערטהיידיגער פֿון דער ספּעקולאַציאָן אַנערקענען דאָס רעכט פֿון די פּראָלעטאַריער, אַוועקצונעהמען פֿון דעם ספּעקולאַנט אַלע רייכטהימער, דען זייערע וואָפֿען זיינען בעסערע; אויב זיי וועלען ניט אַנערקענען דיזעס רעכט, דאַן איז די גאַנצע טהעאָרי פֿון דער בערעכטיגונג דער ספּעקולאַציאָן ניט מעהר ווי אַ געמיינער ליגען.

די גרויס־אינדוסטרי.

די דריטע קוועלע פֿון גרויסע רייכטהימער איז די גרויס־אינדוסטרי. די אַרבייטער, וועלכע זיינען געצוואונגען צו פֿערקויפֿען זייער אַרבייטס־קראַפֿט, ווערען אויסגעבייטעט דורך אַ בעזיצער פֿון קאַפּיטאַל; דער אונטערשייד צווישען דעם ווירקליכען ווערטה פֿון זייער אַרבייטס־קראַפֿט, וועלכער ווערט רעפּרעזענטירט דורך דעם פֿערקויפֿס־פּרייז פֿון זייערע פּראָדוקטען, און דעם אייגענטליכען לוין, וועלכען מע בעצאָהלט זיי פֿאַר זייער טהעטיגקייט, דיזער אונטערשייד בילדעט דעם געווין פֿון דעם גרויס־פֿאַבריקאַנט און אין די מעהרסטע פֿעלע איז דיזער געווין וואוכעריש. עס גיט מענשען, וועלכע בעהויפּטען, אַז דיזער געווין איז דער לוין פֿאַר די גייסטיגע אַרבייט פֿון דעם פֿאַבריקאַנט; אָבער די גייסטיגע אַרבייט, וועלכע עס פֿאָדערט די טעכנישע און קאָמערציעלע לייטונג פֿון אַ גרויסע פֿאַבריק, קען גאָר ניט פֿערגליכען ווערען מיט די גייסטיגע אַנשטריינגונגען, וועלכע ווערען פֿערברויכט דורך די וויסענ־שאַפֿטליכע פֿאָרשונג אָדער די ליטעראַרישע פּראָדוקציאָן, מע קען איהר העכסטענס צוגלייכען צו דער אַרבייט פֿון אַ העכערען שטאַטס־בעאַמטען אָדער אַ גוטס־פֿערוואַלטער און דאָך זעהען מיר, דאָס אין דער היינטיגער ווירטשאַפֿטליכער אָרגאַניזאַציאָן קומט דער פֿערדינסט פֿון אַ בעאַמטען, אַ וויסענשאַפֿטס־מאַן אָדער אַ פֿערוואַלטער לאַנג ניט צו דעם יעהרליכען איינקונפֿט פֿון אַ פֿאַבריקאַנט. די זאָגענאַנטע גייסטיגע אַרבייט פֿון אַ פֿאַבריקאַנט צאָהלט זיך אַלזאָ פֿיל בעסער, ווי יעדע אַנדערע גייסטיגע אַרבייט.

אָבער דער געווין פֿון דעם פֿאַבריקאַנט קען אויך ניט בעטראַכט ווערען אַלס ריינע קאַפּיטאַל־רענט, ד.ה. זיין געווין ווערט ניט בעשאַפֿען דורך די יעהרליכע פּראָצענטען, וועלכע זיין קאַפּיטאַל ברייננט איהם אַריין; דען דער פֿאַבריקאַנט שטעלט ניט דעם פּרייז פֿון זיינע פּראָדוקטען גראַדע אַזוי הויך, דאָס נאָך דעם אַראָפּנעהמען די פּראָדוקציאָנס־קאָסטען, צו וועלכע איך וויל אויך אַריינרעכענען זיין אייגענע גייסטיגע אַרבייט, זאָל איהם ניט מעהר איבריג בלייבען ווי פֿינף אָדער זעקס פּראָצענט פּראָפֿיט פֿון זיין קאַפּיטאַל. ניין, דער פּרייז פֿון די פּראָדוקטען ווערט בעשטימט לויט דער קאָנקורענץ פֿון די איבריגע פֿאַבריקאַנטען און לויט דעם גרעסערען אָדער קלענערען אָנבאָט פֿון אַרבייטס־קרעפֿטע; מיט איין וואָרט, דער פֿאַבריקאַנט וועט שטענדיג פֿערזוכען צו בעצאָהלען דעם אַרבייטער אַזוי וועניג ווי נאָר מעגליך פֿאַר זיין אַרבייט און צו פֿערקויפֿען

זיינע פראָדוקטען צו דעם קויפֿער אַזוי טהייער ווי ער קען נאָר. ווען דער אָנבאָט פֿון אַרבייטס-קרעפֿטע איז זעהר שטאַרק און עס געלינגט דעם פֿאַבריקאַנט צו בעקומען אַרבייטער פֿאַר אַ הונגער-לוין און ווען ער האָט ניט צו פֿירכטען קיין קאָנקורענץ אָדער ווען אַנדערע אומשטענדען גיבען איהם די מעגליכקייט טהייער צו פֿערקויפֿען זיינע פראָדוקטען, קלעהרט ער קיין מאָמענט ניט און נעהמט אַ פראָפֿיט, וועלכער איז ניט נאָר פֿינף אָדער זעקס פראָצענט, זאָנדערען הונדערט פראָצענט און נאָך מעהר פֿון דעם קאַפיטאַל, וועלכען ער האָט אַריינגעלייגט.

די פֿערטהיידיגער פֿון דער קאַפיטאַליסטישער אויסבייטונג זאָגען, דאָס ווען דער פֿאַבריקאַנט וואָלט פֿערטהיילט זיין פֿערדינסט אונטער זיינע אַרבייטער, וואָלט ער אַליין ערעם געוואָרען, אָבער די אַרבייטער וואָלטען ניט רייכער ווערען דורך דעם, אַלעס וואָס זיי וואָלטען פראָפֿיטירט איז אַ פּאָר גראָשען מעהר אַ טאָג. דיזער אַרגומענט איז ווירקליך אַ נאָבעלער, אַ מאָראַלישער אַרגומענט! די פֿראַגע איז ניט, אויב דער אַרבייטער וואָלט פֿיל אָדער ווייניג געוואונען דורך דעם, ניין, די פֿראַגע איז: מיט וואָס פֿאַר אַ רעכט רויבט מען אַוועק פֿון דעם אַרבייטער אַ טהייל פֿון זיין פֿערדינסט צוגונסטען פֿון אַ קאַפיטאַליסט? עס איז מעגליך, אַז דער אַרבייטער וואָלט נאָר עטליכע גראָשען מעהר פֿערדינט אַ טאָג, ווען מע וואָלט איהם געגעבען דעם פֿולען ווערטה פֿון זיין אַרבייט, אָבער מיט וואָס פֿאַר אַ רעכט צווינגט מען איהם אַוועקצוגעבען זאָגאַר דעם קלענסטען טהייל פֿון זיין אַרבייטס-ווערטה צו אַ פֿאַבריקאַנט, וועלכער האָט שוין אַרויסגענומען זיינע פראָצענטען און אַ פֿיל צו רייכען לוין פֿאַר זיין פראָבלעמאַטישע אַרבייט?

לאָמיר אָננעהמען פֿאַר אַ מאָמענט, דאָס אַ געזעץ זאָל צווינגען יעדען איינוואוינער פֿון דייטשלאַנד, צו צאָהלען יעהרליך אַ פֿעניג צו אירגענד אַ שמיט אָדער מייער, ניט דערפֿאַר ווייל דער בעטרעפֿענדער האָט געטהאָן עטוואָס גוטעס פֿאַר דער אַלגעמיינהייט, נאָר איינפֿאַך אַלס מתנה פֿאַר גאָרנישט. אַזאַ מאַן וואָלט אַלזאָ אַריינגעקראָגען יעהרליך כמעט אַ האַלבען מיליאָן מאַרק און קיינער וואָלט ניט געפֿיהלט דעם פֿערזענליכען פֿערלוסט, דען וואָס איז קלענער פֿון אַ פֿעניג?

און דאָך וואָלט אַזאַ געזעץ אַרויסגערופֿען די אויפֿרעגונג פֿון דער גאַנצער נאַציאָן און יעדער בירגער וואָלט פראָטעסטירט מיט אַלע קרעפֿטען געגען דעם. אָבער דאָס עקאָנאָמישע געזעץ, וועלכעס לייגט אַרויף אויף דעם אָרעמסטען טהייל פֿון דער בעפֿעלקערונג, די פראָלעטאַריער אַ שטייער ניט נאָר פֿון אַ פֿעניג, זאָנדערען אין בעסטען פֿאַל פֿון 30 ביז 40 און פֿילע מאָל פֿון 200 ביז 300 מאַרק אַ יאָהר צוגונסטען דעמזעלבען שמיט אָדער מייער, דיזעס געזעץ געפֿינען אַלע פֿאַר גאַנץ נאַטירליך און זעלבסט פֿערשטענדליך. די אונגערעכטיגקייט איז איןביידע פֿעלע דיזעלבע, אָבער מיר פֿיהלען גאָר ניט מעהר דאָס גרויסע אונרעכט, וועלכעס עס ווערט

בעגאַנגען געגען דאָס פּראָלעטאַריאַט, דערפֿאַר ווייל עס עקזיסטירט שוין פֿון יאָהרהונדערטע, מיר האָבען זיך שוין צוגעוואוינט צו דעם און געוועהנליך מוז די וואַהרהייט אָננעהמען אַן אויסערגעוועהנליכע פֿאָרם, אום אַריינצודרינגען אין די פֿערשלאָפֿענע גייסטער און הערצער.

מיר האָבען אַלזאָ געזעהן, דאָס דורך אייגענע אַרבייט קען מען ניט אָנזאַמלען קיין גרויסע רייכטהימער, זאָנדערען נאָר דורך די אויסבייטונג פֿון פֿרעמדע אַרבייט. די אייגענע אַרבייט קען אונז געבען די מעגליכקייט צו מאַכען אַ לעבען, פֿילייכט קענען מיר אויך אַ פּאָר גראָשען אַוועקלייגען אָן אַ זייט, אום אונז צו פֿערזיכערען פֿאַר די עלטערע יאָהרען אָדער פֿאַר די צייט פֿון אַ קראַנקהייט, אָבער זעהר זעלטען איז די פּערזענליכע אַרבייט אימשטאַנדע צו שאַפֿען אַ קליינעם וואָהלשטאַנד.

עס גיט איינצעלנע דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, שריפֿטשטעלער, מאַהלער און שוישפּילער, וועלכע פֿערדינען דורך זייער פּערזענליכע אַרבייט אַ מיליאָן מאַרק אַ יאָהר, און ווען אַזעלכע מענשען שטאַרבען קענען זיי איבערלאָזען אַ פֿערמעגען פֿון 20 מיליאָן מאַרק, וועלכער איז ניט ענט־שטאַנען דורך די ספּעקולאַציאָן און ניט דורך די אויסבייטונג פֿון דער גרויס־אינדוסטרי. אָבער אַזעלכע פּערזאָנען זיינען ניט צאָהלרייך. אפשר גיט עס אַ 200 פֿון זיי, אפשר נאָך קיין 100 ניט. אויך זייער רייכטהום האָט שוין אַ פּאַראַזיטישען כאַראַקטער און דער איינציגער, וועלכער מאַכט פֿילייכט אַן אויסנאַהמע, איז דער שריפֿטשטעלער. ווען אַ שרייבער פֿערדינט אַ מיליאָן מאַרק, ווייל ער איז געווען אימשטאַנדע צו שרייבען אַ בוך, וואָס האָט זיך פֿערקויפֿט אין איין אָדער צוויי מיליאָן עקזעמפּלאַרען, דאַן איז דיזע מיליאָן מאַרק ניט מעהר ווי דער לאָהן פֿאַר אַ גייסטיגע אַרבייט, וועלכע די גאַנצע מענשהייט האָט פֿרייוויליג און מיט פֿערגניגען בעצאָהלט. ווען אָבער אַ מאַהלער פֿערקויפֿט אַ בילד פֿאַר אַ האַלב מיליאָן מאַרק, ווען אַן אַרצט נעהמט 50,000 מאַרק פֿאַר אַן אָפּעראַציאָן אָדער אַן אַדוואָקאַט נעהמט דיזעלבע סומע פֿאַר אַ פּראָצעס, ווען אַ בעריהמטע זינגערין בעקומט 20,000 מאַרק פֿאַר איין פֿאָרשטעלונג, דאַן שטעלען דיזע סומען ניט פֿאָר דעם פֿרייוויליגען לוין פֿאַר אינדיווידועלע לייסטונגען, וועלכער איז פֿון דער מאַסע אַליין פֿעסטגעשטעלט געוואָרען, ניין, דיזע סומען זיינען דער אַריטהמעטישער בעוויז, דאָס עס גיט אין אונזער קולטור־וועלט אַ קליינע מינאָריטעט פֿון מיליאָנערען, וועלכע האָבען ניט דעם קלענסטען מאַסשטאַב פֿאַר דעם ווערטה פֿון געוויסע לייסטונגען, דערפֿאַר ווייל זיי האָבען ניט ערהאַלטען זייערע רייכטהימער דורך אייגענע אַרבייט — און אום צו בעפֿרידיגען זייערע פּערזענליכע קאַפּריזען, וואַרפֿען זיי אַרויס אונגעהייערע סומען פֿאַר דעם גענוס פֿון אַ בעשטימטער קינסטלערין אָדער פֿאַר די טהעטיגקייט פֿון אַ בעשטימטען אַרצט אָדער אַדוואָקאַט.

אָבער אויסער דיזע ווייניגע אויסנאַהמען, צייגט אונז די אַלגעמיינע

רעגעל, דאָס גרויסע רייכטהימער ענטשטעהען אימער דורך די אויסבייטונג פֿון פֿרעמדע אַרבייטס־קראַפֿט, זייער איינציגער אורשפּרונג איז די אויס־בייטונג פֿון איין מענשען דורך דעם צווייטען. ווען דאָס שטיק לאַנד, וועלכעס דער גרונד־בעזיצער האָט בעקומען בירושה, האָט געקראָגען אַ גרעסערען ווערטה, איז עס דערפֿאַר, ווייל די צאָהל פֿון די אַרבייטער, וואָס זיינען אַוועקגעריסען געוואָרען פֿון דעם אַקער, וואַקסט פֿון טאָג צו טאָג, די אינדוסטרי ענטוויקעלט זיך אַלס מעהר, די גרויסע שטעט ווערען אימער צאַהלרייכער, דער פּרייז פֿון די לעבענסמיטלען ווערט העכע־ אין דעמזעלבען גראַד, ווי דער פּרייז פֿון די אינדוסטרי־פּראָדוקטען פֿאַלט, מיט איין וואָרט, דער ווערטה פֿון אַ שטיק לאַנד ווערט גרעסער, ניט דערפֿאַר, ווייל דער גרונדבעזיצער האָט זעלבסט געאַרבייט פֿאַר דעם, נאָר דערפֿאַר, וואָס אַנדערע אינדיווידוען האָבען געאַרבייט.

ווען דער ספּעקולאַנט קלייבט צוזאַמען מיליאָנען, קען ער עס נאָר טהאָן דורך דירעקטע שווינדלערייען, און די מיטלען, מיט וועלכע ער גנב׳עט אַוועק די אַבגעשפּאַרטע גראָשען פֿון זיינע מיטמענשען, זיינען פּונקט דיזעלבע, ווי די מיטלען פֿון אַ געוועהנליכען באַנדיט. ווען דער פֿאַבריק־בעזיצער ווערט מיט דער צייט אַ מיליאָנער, איז עס נאָר מעגליך דורך די סיסטעמאַטישע אויסבייטונג פֿון די אַרבייטער, וועלכע ערהאַלטען פֿאַר זייער טהעטיגקייט עטוואָס פֿוטער און אַ שטאַל, פּונקט ווי אַנדערע בהמות, נאָר ניט אַזוי רייכליך, וועהרענד דער גאַנצער ווערטה פֿון זייער פּראָדוקציאָן געהט אַריין אין די קעשענעס פֿון זייערע אויסבייטער.

נאָר אין דיזען זין איז צו פֿערשטעהן דער איבערטריבענער זאַץ פֿון פּרודהאָן: „אייגענטהום איז גניבה“. דאָס אייגענטהום, וועלכעס ענט־שטעהט דורך פּערזענליכע אַרבייט, אייגענטהום, וועלכעס ענטשטעהט דורך דעם אויסטויש פֿון אַ געוויסער קוואַנטיטעט אַרבייט פֿאַר אַ געוויסער קוואַנטיטעט אַנדערע פּראָדוקטען, אַזאַ אייגענטהום איז קיין גניבה ניט; אָבער דאָס גרויס־קאַפּיטאַל, די צוזאַמענקלייבונג פֿון גיטער אין די הענד פֿון אַ בעשטימטען אינדיווידואום, וועלכע איז ענטשטאַנען דורך די אויסבייטונג פֿון פֿרעמדע אַרבייטס־קראַפֿט, דיזעס אייגענטהום איז ניט מעהר ווי אַ רויבעריי.

די היינטיגע ארבייט איז א שאנדע.

—)::(—

די מינאָריטעט פֿון די רויבערס, פֿאַר וועלכע די גאַנצע געזעלשאַפֿט איז געצוואונגען צו אַרבייטען, האָבען זיך שטאַרק און מעכטיג אָרגאַניזירט. זיי האָבען די גאַנצע פּאָליטישע געזעצגעבונג, וועלכע געפֿינט זיך שוין זייט יאָהרהונדערטע אין זייערע הענד, שטענדיג בענוצט פֿאַר זייערע

פערזענליכע אינטערעסען. בײ יעדען געזעץ פֿון אונזערע ציװיליזירטע שטאַטען קען מען אױסרופֿען מיט מאָליער: „איהר זײט אַ רײכער מאַן, הער געזעץ־געבער אָדער איהר רעכענט צו װערען רײך; דערפֿאַר ערקלעהרט איהר יעדע זאַך פֿאַר אַ פֿערברעכען, װעלכע קען אײך פֿערהינדערען צו געניסען און צו מיסברױכען אײער רײכטהום.“

אַלעס װאָס אַ מענש קען צונעהמען, אָהנע זיך דירעקט צו בענוצען מיט דעם קולאַק, איז און בלײבט זײן אײגענטהום. און זאָגאַר דאַן, װען די גענעאַלאָגי* פֿון אַ פֿערמעגען איז אַ שטענדיגע אורזאַכע פֿון רױב און מאָרד (װי צ.ב.ש. עראָבערונגען, קאָנפֿיסצירונג פֿון דעם אײגענטהום דער קירכע א.ז.װ.) װערט דאָס פֿערברעכען אַ הײליגע אײגענטהומס־בערעכטיגונג, װען דער פֿערברעכער האָט געהאַט די מעגליכקײט צו ערהאַלטען זײן פֿערמעגען פֿאַר אַ געװיסע צײט.

אָבער דאָס געװעהנליכע געזעץ, װעלכעס שטיצט זיך אױף די פּאָליצײ און זשאַנדאַרמען, איז נאָך ניט גענוג פֿאַר דעם מיליאָנער. ער בענוצט זיך אױך מיט דעם אַבערגלױבען פֿון דער מאַסע און פֿאָדערט פֿון דער רעליגיאָן, אַ שלאָס פֿאַר זײן געלד־שראַנק. דערפֿאַר האָט ער אַרײנגע־גנב׳עט אין די לעהרען פֿון דעם קאַטעכיזמוס דעם זאַץ, אַז דאָס אײגענטהום איז אַ הײליגע זאַך, און דאָס יעדער אײנער, װעלכער האָט אפילו נאָר אַן אינערליכען פֿערלאַנג נאָך דעם פֿערמעגען פֿון זײן נאַכבאַר, װעט בעשטראָפֿט װערען מיט גיהנום פֿאַר זײנע פֿערברעכערישע געדאַנקען. ער פּראָסטיטוּאירט זאָגאַר די מאָראַל, מיט דעם װאָס ער פּרײדיגט צו די מענשען, װעלכע לאָזען זיך אױסבײטען פֿון איהם, אַז די אַרבײט איז די גרעסטע טוּגענד און דאָס אַ מענש װערט ספּעציעל געבאָרען, אום צו אַרבײטען אַזױ פֿיל װי נאָר מעגליך.

װי אַזױ קומט עס, אַז די בעסטע און עהרליכסטע גײסטער האָבען געגלױבט דיזען לעכערליכען אונזין זײט יאַהרטױזענדע? אױף װאָס פֿאַר אַ געזעץ האָבען זײ געגרינדעט זײער גלױבען? עס גיט ניט אין דער גאַנצער װעלט קײן אָרגאַניזמוס, װעלכער זאָל בעטראַכטען די אַרבײט אַלס אַ זעלבסט־צװעק, ד.ה. װעלכער זאָל אַרבײטען, אום צו אַרבײטען. בײ אַלע לעבעדיגע װעזען איז די אַרבײט נאָר אַ מיטעל צו ערהאַלטען זײער פּערזענליכע עקזיסטענץ און די עקזיסטענץ פֿון זײער ראַסע און קײנער װעט ניט מעהר אַרבײטען, װי דיזער דאָפּעלטער צװעק פֿאָדערט פֿון איהם.

מען האָט ערקלעהרט, אַז דורך די אַרבײט ענטװיקלען און ערהאַלטען זיך די אָרגאַנען פֿריש און געזונד און דורך לײדיגגעהן שטאַרבען זײ לאַנגזאַם אָב. די פֿערטהײדיגער פֿון דער גרױסקאַפּיטאַליסטישער מאָראַל בענוצען זיך מיט דיזען אַרגומענט אױס דער פֿיזיאָלאָגי, זײ פֿערגעסען

*) גענעאַלאָגי הײסט אַבשטאַמונג.

אָבער צו בעמערקען, דאָס דורך צופֿיל אַרבייט ווערען די אָרגאַנען שנעלער צושטערט, ווי דורך גאָר קיין אַרבייט. רוהע און ליידיגגעהן איז פֿאַר דעם מענשען, פּונקט ווי פֿאַר אַלע אַנדערע טהיערע פֿיל אַנגענעהמער, ווינשענסווערטהער און נאַטירליכער, ווי אַרבייט און אַנשטרייגגונג. די אַרבייט איז ניט מעהר ווי אַ פּיינליכע נויטווענדיגקייט, וועלכע איז נויטיג פֿאַר די ערהאַלטונג פֿון לעבען. דער ערפֿינדער פֿון דעם ביבלישען גן עדן, אַזוי נאַאיוו ווי ער איז געווען, האָט ער דאָך קלאָהר און דייטליך געפֿיהלט דיזע וואַרהייט. דערפֿאַר האָט ער אונז דערצעהלט, אַז די ערשטע מענשען האָבען אין אָנפֿאַנג געלעבט, אָהנע אירגענד וועלכע פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט, און די שווערע אַרבייט, וועלכע מאַכט אַראָבגיסען דעם שוויים פֿון פּנים ווערט אונז פֿאָרגעשטעלט אַלס די ערגסטע שטראַפֿע פֿאַר די בעגאַנגענע פֿערברעכען געגען דעם געטליכען ווילען.

די נאַטירליכע און זאָאָלאָגישע מאָראַל וואָלט די רוהע ערקלעהרט אַלס די בעסטע זאַך, זי וואָלט ערקלעהרט, דאָס פֿאַר דעם מענשען איז נאָר אַזויפֿיל אַרבייט ניצליך און ווינשענסווערטה, וויפֿיל די ערהאַלטונג פֿון זיין עקזיסטענץ פֿאָדערט אונבעדינגט פֿון איהם. אַזאַ מאָראַל וואָלט אָבער ניט געווען נאָך דעם געשמאַק פֿון די קאַפּיטאַליסטישע אויסבייטער, דען זייער אינטערעסע פֿאָדערט, אַז די מאַסע זאָל מעהר אַרבייטען, ווי עס איז נויטיג פֿאַר די ערהאַלטונג פֿון איהר עקזיסטענץ, אום זיי זאָלען קענען אַוועקרויבען פֿון איהר דעם איבערשוס פֿון דער פּראָדוקציאָן. דערפֿאַר האָבען זיי אונטערדריקט די נאַטירליכע מאָראַל און ערפֿונדען אַ נייע. זייערע פֿילאָזאָפֿען האָבען פֿערזוכט איהר צו בעגרינדען, איהרע פּריידיגער האָבען איהר פֿערהערליכט, איהרע דיכטער האָבען איהר בעזונגען, אַלע ערקלעהרען איינשטימיג, אַז פֿוילקייט איז די אורזאַכע פֿון אַלע איבלען און אַרבייט איז די העכסטע טוגענד, וועלכע אַ מענש קען בעזיצען.

נאַטירליך, די אויסבייטער זיינען זעהר פֿאָרזיכטיג מיט דער פּראַקטישער אַנווענדונג פֿון זייער מאָראַל; זיי אַליין ווּעלען זיך קיין מאָל ניט אונטערוואַרפֿען זייערע מאָראַל-געזעצע, און דורכדעם בעווייזען זיי קלאָהר און דייטליך, דאָס זיי אַליין גלויבען ניט אין די וואַהרהייט פֿון זייערע לעהרען. ליידיגגעהן איז נאָר אַ פֿערברעכען ביי די אָרעמע, פֿאַר די רייכע איז עס אַ צייכען פֿון אַ פֿאָרנעהמער און פּריווילעגירטער שטעלונג אין דער געזעלשאַפֿט. אויף דער איינער זייט ערקלעהרען זיי די אַרבייט אַלס די העכסטע טוגענד און אויף דער אַנדערער זייט איז דיזעלבע אַרבייט אַ שאַנדע פֿאַר אַ רייכען מאַן און אַ צייכען פֿון אַ נידריגער שטעלונג אין דער געזעלשאַפֿט. דער מיליאָנער ווּעט דעם אַרבייטער שטענדיג ערקלעהרען די ערהאַבענע ראָלע פֿון דער אַרב־־ט, אָבער ער ווּעט איהם קיינמאָל ניט דולדען אין זיין געזעלשאַפֿט, דען אַלס אַן אַרבייטער שטעהט ער נידריגער פֿון איהם אין דער געזעלשאַפֿטליכער אָרדנונג, וועלכע

אַנערקענט די קאַפּיטאַליסטישע מאָראַל אַלס דאָס העכסטע געזעץ. די געזעלשאַפט האַלט אין איין לויבען די פלייסיגע, אָבער אין דערזעלבער צייט גיט זי די פלייסיגע די שלעכטעסטע פלעצער; זי קושט די ווייסע און צאַרטע האַנד פון דעם בורזשוא און שפּייט אויף די האַרטע און אויסגעהאָרעוועטע האַנד פון דעם אַרבייטער. דעם מיליאָנער בעטראַכט זי אַלס אַ האַלבען גאָט און דעם אַרבייטער ווי אַ וואַגאַבונד. וואַרום? ערשטענס צוליב די איבערגעבליבענע וואָרצלען פון די מיטעלאַלטער־ליכע פאָרשטעלונגען און צווייטענס, ווייל האַנד־אַרבייט איז אין אונזער געזעלשאַפט נאָך אַ בעשעפטיגונג פאַר אונגעבילדעטע מענשען.

אים מיטעל־אַלטער איז די פוילקייט געווען אַ פּריווילעגיום פון דער אַריסטאָקראַטיע ד. ה. אַ פּריווילעגיום פון אַ העכערע ראַסע עראָבערער; די אַרבייט איז דאַן געווען אַ געצוואונגענע בעשעפטיגונג פון׳ם פאָלק, פון דער נידריגער ראַסע, פון די בעזיגטע און אונטערדריקטע. מיט דעם וואָס אַ מענש האָט געאַרבייט, האָט ער בעוויזען, דאָס ער איז אַ זוהן פון אַזעלכע מענשען, וועלכע זיינען אויף דעם שלאַכט־פעלד ניט געווען אַזוי מוטהיג און שטאַרק, ווי דער פרייער הערר, וועלכער האָט געהאַט דאָס רעכט, צו מאַכען אַ לעבען פון זיינע גיטער אָדער פון זיין שווערד. דער אַריסטאָקראַט האָט דאַן געקוקט אויף אַלע די יעניגע, וועלכע האָבען זיך בעשעפטיגט מיט פּראָדוקטיווער אַרבייט, מיט אַן אינערליכען זעלבסט־געפיהל, פונקט ווי מיר קוקען היינט אויף אַ פּאַפּוא אָדער בושנע־גער,* דערפאַר ווייל מיר שטעהען אַנטראָפּאָלאָגיש** העכער פון זיי. היינט זיינען אַרבייט און ליידיגגעהען ניט מעהר די צייכענס פון אַ געוויסער ראַסע; די מיליאָנערען זיינען ניט די קינדער פון די אַלטע עראָבערער און די מאָדערנע פּראָלעטאַריער זיינען ניט מעהר די קינדער פון די אונטערייאָכטע אים מיטעלאַלטער. אָבער דאָס אַלטע פאָראורטהייל וועלכעס ערקלערט די אַרבייט פאַר אַ שאַנדע, האָט זיך ערהאַלטען ביז אויף׳ן היינטיגען טאָג. פונקט ווי דער אַלטער באַראָן האָט געלאָזט אַר־בייטען זיין בויער פאַר זיך, אַזוי לאָזט דער קאַפּיטאַליסט היינט אַרבייטען די פּראָלעטאַריער פאַר זיינע אינטערעסען און קוקט אויף זיי, ווי אויף אַ מין זאָרט בהמות, אָבער ניט ווי אויף מענשען, וועלכע שטעהען גלייך צו איהם.

האַנדאַרבייט האָט אין דער היינטיגער קולטור דיזעלבע בעדייטונג ווי אונוויסענהייט. און ווירקליך, די גאַנצע אָרגאַניזאַציאָן פון דער מאָדערנער געזעלשאַפט פערשליסט די בעזיצלאָזע די טהויערען פון די שולען און אוניווערזיטעטען. דער זוהן פון׳ם אָרעמאַן איז קוים אימשטאַנדע צו בע־זוכען אַ פאָלקס־שולע, פון אַ גימנאַזיע אָדער אַ בעסערע שולע איז

---

*) די פּאַפּואַס און בושנעגער זיינען זעהר נידריגע און גייסטיג צוריקגעבליבענע מענ־שען־ראַסען.

**) אַנטראָפּאָלאָגי: וויסענשאַפט, וועלכע בעשעפטיגט זיך מיט דער פיזישער און גייסטיגער נאַטור פון׳ם מענשען.

איבערהויפּט ניט קיין רעדע, דען די נויט צווינגט איהם, צו פערקויפען
זיין אַרבייטס־קראַפט אַזוי באַלד ווי מעגליך. דאָס איז אַ גוטער ביישפיל
פאַר די צוועקמעסיגקייט פון אונזערע געזעלשאַפטליכע איינריכטונגען.
די טהייערסטע ערציהונגס־אַנשטאַלטען און בילדונגס־אינסטיטוטען ווערען
ערהאַלטען דורך׳ן שטאַאט, ד. ה. דורך די שטייערען און אָבגאַבען פון
פון דער אַלגעמיינער מאַסע. אַרבייטער און מיליאָנערען מוזען ביטראָגען
צו דיזען צוועק, אָבער נאָר די יעניגע קענען האָבען נוצען פון דיזע
אינסטיטוציאָנען, וועלכע זיינען אימשטאַנדע צו פערברייגען די ערשטע
18 אָדער 23 יאָהר פון זייער לעבען אָהן פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט.
דער פּראָלעטאַריער, וועלכער קען זיינע אייגענע קינדער ניט געבען קיין
העכערע בילדונג, ווייל ער איז צו אָרעם צו דעם, מוז טראָץ דעם בע־
צאָהלען פאַר דאָס סטודיאום פון די רייכע קינדער, דען פון די שטייערען,
וועלכע ער בעצאָהלט דעם שטאַאט, ווערען ערהאַלטען די העכערע שולען.

די ענגלענדער און אַמעריקאַנער זיינען ביז צו אַ געוויסען גראַד לאָ־
גישער אין דיזער בעציהונג. ביי זיי זיינען די העכערע בילדונגס אינסטי־
טוציאָנען, וועלכע קענען ניט בענוצט ווערען פון דער אַלגעמיינהייט,
פּריוואַט־אונטערנעהמונגען אָדער זיי ווערען ערהאַלטען דורך פריוויליגע
ביטרעגע. אין אלע אנדערע שטאַטען ווערען די שולען ערהאַלטען דורך די
שטייערען פון אַלעמען, צום נוצען פון איניגע, וועלכע בילדען נאָך ניט איין
פּראָצענט פון דער אַלגעמיינער בעפעלקערונג. און ווער זיינען די אויסער־
וועהלטע, פאַר וועלכע דער שטאַאט ערהאַלט מיט דעם געלד פון די
שטייער־צאָהלער גימנאַזיאומס, רעאַל־שולען, אוניווערזיטעטען א.ז.וו.? זיינען
עס די פעהיגסטע פון אַ גענעראַציאָן? לאָזט דער שטאַאט נאָר צו אין
זיינע העכערע שולען אַזעלכע מענשען, ביי וועלכע דער אונטעריכט פון
די גוטבעצאָהלטע פּראָפעסאָרען קען ברייגען די געווינשטע פרוכטען?
גיט ער אונז אַ גאַראַנטי, אַז ניט דומקעפּ זאָנדערען ווירקליך אינטעלי־
גענטע יונגע לייט זאָלען בעזוכען די בילדונגס־אינסטיטוטען? ניין, דער
שטאַאט, וועלכער האָט איינגעריכטעט העכערע שולען ניט פאַר אַלע,
זאָנדערען נאָר פאַר איניגע, פרעגט ניט, אויב אַ יונגער מאַן האָט די
נויטיגע גייסטיגע פעהיגקייטען צו סטודירען, נאָר אויב ער האָט די נויי־
טיגע פינאַנציעלע מיטלען פאַר דיזען צוועק. אַ צווייפיסיגער פערד, אָהן
פעהיגקייט און טאַלענט בעזוכט די גימנאַזיע און געניסט די גייסטיגע
נאַהרונג אָהן אַ נוצען פאַר דער געזעלשאַפט, ווען ער איז נאָר גענוג
רייך, צו בעצאָהלען די קאָסטען פון זיין סטודיום, און דער אינטעלי־
גענטעסטער יונגער מאַן איז אויסגעשלאָסען פון די העכערע שולען,
דערפאַר ווייל ער איז אָרעם און האָט ניט קיין געלד און די געזעלשאַפט
פערלירט פיליכט דורך דעם אַ געטהע אָדער אַ קאַנט.

אַזוי זיינען אַלע געזעלשאַפטליכע און עקאָנאָמישע איבלען פערבונדען
ווי אַן אייזערנער רינג, פון וועלכען עס גיט ניט קיין אויסוועג: דער

אַרבײטער איז פֿעראַכטעט, װײל ער איז אונגעבילדעט און ער קען זיך ניט בילדען, װײל בילדונג קאָסטעט געלד, אַ זאַך, װעלכע ער האָט ניט. די רײכע האָבען ניט נאָר מאָנאָפּאָליזירט אַלע מאַטעריעלע גענימע, זײ האָבען אויך אויסגעשלאָסען די אָרעמע פֿון אַלע גײסטיגע לעבענס-קװעלען. די ערהאַבענסטע גיטער פֿון דער ציװיליזאַציאָן, גײסטיגע קולטור, פּאָעזי, קונסט, עקזיסטירען טהאַטזעכליך נאָר פֿאַר זײ און בילדונג איז אײנע פֿון זײערע װיכטיגסטע און דריקענדסטע פּריװילעגיומס. און װען עס האָט װירקליך אַמאָל געלונגען, דאָס אַ מענש פֿון די אונטערשטע קלאַסען זאָל בעקומען דורך ענטבעהרונג און ערנידריגונג, דורך בעטלערײ אָדער איבערמענשליכע אַנשטרענגונגען אַ העכערע בילדונג און ערהאַלטען אַן אוניװערזיטעטס-דיפּלאָם, װעט ער זיך נאָכדעם ניט צוריקנעהמען צו דער אַרבײט פֿון זײנע עלטערען, אום מיטצוהעלפֿען צו צושטערען אַ געזעלשאַפֿטליכעס פֿאָראורטהײל, מיט דעם װאָס ער צײגט, דאָס אַ האַנד-אַרבײטער קען שטעהען אויף דערזעלבער שטופֿע פֿון גײסטיגער קולטור, װי אַ בעאַמטער אָדער אַן אײנגעטריקענטער פּראָפֿעסאָר, נײן ער װעט דאָס פֿאָראורטהײל נאָך מאַכען שטאַרקער און אויך אָנפֿאַנגען צו פֿעראַכטען די האַנדאַרבײט, אום צו בעקומען אַ שטעלע אין די רײהען פֿון די פּריװילעגירטע און צו לעבען אויף די קאָסטען פֿון דעם פֿאָלק.

עס גיט האַנד-װערקע, מיט װעלכע אַ מענש מיט עטװאָס געשיקליכקײט קען פֿערדינען 3,000 מאַרק אַ יאָהר. עס איז אויך זיכער, דאָס נײן צעהנטעל פֿון אַלע שטאַטס-אַנשטעלונגען און שטעלען אין האַנדעל-דינסט ברײנגען יעהרליך ניט מעהר אײן װי 2,400 מאַרק פֿערדינסט. און טראָצדעם װעט דער סטודירטער שטענדיג פֿאָרציהען די 2,400 מאַרק, װעלכע זײנען פֿערבונדען מיט גרעסערע פּערזענליכע שקלאַפֿערײ װי די 3,000 מאַרק פֿון דעם האַנד-װערקער, דען אַלס בעאַמטער בעלאַנגט ער צו די פּריװילעגירטע אין דער געזעלשאַפֿט, צו דער געשלאָסענער קלאַסע פֿון די בילדונגס-פֿיליסטער, אָבער אַלס אַן אַרבײטער שטעהט ער אויסערהאַלב די זאָגענאַנטע בילדונגס-קרײזען, מע קוקט אויף איהם װי אויף אַ באַרבאַר, װײל ער האָט ניט אײנגעאַטהעמט דיזעלבע אַטמאָספֿערע פֿון די געבילדעטע.

דיזער לעכערליכער פֿאָראורטהײל װאָלט באַלד פֿערשװאונדען געװאָרען, װען אַ שטודירטער װאָלט זיך געשטעלט אַרבײטען בײן הובעל-באַנק, װען אַ שלאָסער װאָלט געלעזען זײן האָראַץ און אַ שוסטער װאָלט בעזוכט נאָך זײן אַרבײט „עסטעטישע טהע-געזעלשאַפֿטען", אום דאָרטען זיך צו אונטערהאַלטען װי דער בעסטער קאַנצעלײ-אַסיסטענט; דען די עהרליכע אַרבײט האָט איבעראַל דיזעלבע װירדע, אויב זי בעשעפֿטיגט זיך מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון קלײדער אָדער מיט דעם בויען פֿון אײזענבאַהנען און; דער שנײדער געניסט אין דער געזעלשאַפֿט דיזעלבע רעכטע װי דער אינדזשעניר, דען די גײסטיגע בילדונג פֿון בײדע איז דיזעלבע.

דער סטודירטער טהוט אָבער ניט דאָס געריגגסטע, אום צו שאַפֿען פֿערנינפֿטיגע צושטענדע אין דיזער בעציהונג. פֿאַר איהם איז די אַרבייטס בלויז די אוניפֿאָרם פֿון די דומקעפּ, און ער ציהט בעסער פֿאָר צו הונגערען אין אַן אָבגעטאָגענעם רעקעל, איידער זיך זאָט צו. עסען אין די קליידער פֿון אַן אַרבייטער. דיזער לעכערליכער פֿאָראורטהייל איז די אורזאַכע פֿון איינע פֿון די געפֿעהרליכסטע פֿאָרמען, וועלכע די סאָציאַלע פֿראַגע האָט אָנגענומען — דער איבערפֿלוס פֿון זאָגענאַנטע גייסטיגע פּראָלעטאַריער. דער סטודירטער האַלט זיך פֿאַר צו גוט — און אונטער די געגענוועַרטיגע אומשטענדען איז דאָס זעהר בעגרייפֿליך — אום אַראָבצושטייגען אין די אונטערסטע אָבטהיילונגען פֿון דער געזעלשאַפֿט און צו ווערען אַ האַנט־אַרבייטער, דערפֿאַר פֿאָדערט ער פֿון דער געזעלשאַפֿע, אַז זי זאָל איהם געבען צו עסען און איהם בעטראַכטען פֿאַר אַ גאַנצען קנאַקער. די געזעלשאַפֿט האָט אָבער קיין בעדירפֿנים פֿאַר דיזען איבערפֿלוס פֿון סטודירטע און דערפֿאַר איז אַ העלפֿט פֿון אַלע דיאיעניגע, וועלכע האָבען בעזוכט העכערע שולען, פֿעראורטהיילט לאַנגזאַם צו גרונדע צו געהן, שטעהענדיג פֿאַר די פֿולע טישען פֿון די רייכע מיט הונגעריגע מאָגענס.

עס גיט אַ געוויסער סאָרט „מענשען־פֿריינד", וועלכע בעטראַכטען דעם קריג און די פּעסט פֿאַר וואָהלטהעטיגע און ניצליכע ערשיינונגען, דערפֿאַר וויל זיי מאַכען פּלאַץ פֿאַר די, וואָס בלייבען. דיזעלבע „פֿילאַנטראָפּען" האָבען ערקלעהרט, אַז די בילדונג איז איינע פֿון די ערגסטע איבלען און דאָס די פֿערמעהרונג פֿון העכערע שולען איז אַן אַטענטאַט געגען די זיכערהייט פֿון דער געזעלשאַפֿט, ווייל מע שאַפֿט דורכדעם אונצופֿרידענע, צוקונפֿטיגע באַריקאַדען־קעמפֿער און רעוואָלוציאָנערען. אורטהיילענדיג פֿון׳ם היינטיגען שטאַנדפּונקט, זיינען זיי ניט אונגערעכט. אַזוי לאַנג ווי דער סטודירטער פֿיהלט זיך ערנידריגט דורך די האַנדאַרבייט, ווייל דער אַרבייטער איז איבעראַל פֿעראַכטעט, אַזוי לאַנג ווי ער בעטראַכט זיין דיפּלאָם אַלס אַ געזעלשאַפֿטליכעס פֿערזאָרגונגס־מיטעל, וועלכע בערעכטיגט איהם צו פֿיהרען דאָס לעבען פֿון אַ רייכען לייריגגעהער, זאָלאַנג וועט איהם די זאָגענאַנטע בילדונג מאַכען פֿיל אונגליקליכער ווי זאָגאַר דעם געוועהנליכען אַרבייטער און פּראָלעטאַריער.

עס גיט נאָר איין מיטעל אַוועקצומאַכען מיט דיזע אוננאַטירליכע צושטענדע — די בילדונג מוז ווידער ווערען אַ זעלבסט־צוועק און ניט אַ פֿערזאָרגונגס־מיטעל פֿאַר איניגע פּריווילעגירטע. דער מענש מוז בעגרייפֿען, דאָס די בילדונג אַן און פֿיר זיך איז שוין אַן אויסגעצייכענטער לוין פֿאַר אַלע אַנשטריינגונגען, וועלכע זי האָט ערפֿאָדערט; דער געבילדעטער מוז בעגרייפֿען, דאָס ער האָט קיין רעכט ניט צו ערוואַרטען נאָך אַן אַנדער לוין פֿאַר זיינע גייסטיגע אַנשטריינגונגען און זיינע קענטניסע זיינען ניט קיין גרונד, דאָס ער זאָל זיך ניט דאַרפֿען בעשעפֿטיגען מיט פּראָדוקטיווע אַרבייט. דער געבילדעטער מענש האָט אַ פֿיל רייכערעס און טיפֿערעס

בעוואוסטזיין פֿון זיין איך, ער בעגרייפֿט פֿיל בעסער און גרינדליכער די ערשיינונגען דער וועלט און געניסט מעהר די קינסטלערישע שעהנהייטען און די גייסטיגע געניסע פֿון'ם לעבען, ווי דער אונוויסענדער מענש. עס איז אַלזאָ זעהר אונדאַנקבאַר, ווען ער פֿאָדערט אויסער דיזע אַלע רייכטהימער פֿון'ם אינערליכען לעבען, אויך נאָך ברויט פֿון דער געזעלשאַפֿט. צו פֿערדינען זיין ברויט איז די אויפֿגאַבע פֿון די הענד, און עס גיט ניט קיין גרונד, וואַרום דער געבילדעטער מענש זאָל ניט נעהמען קיין אַנטהייל אין דער פּראָדוקטיווער געזעלשאַפֿטליכער טהעטיגקייט. אויף דער אַנדער זייט איז די געזעלשאַפֿט פֿערפֿליכטעט צו מאַכען די בילדונג צו אַן אַלגעמיינעם גוט. יעדערע, וואָס בעזיצט די נויטיגע פֿעהיגקייטען, מוז געפֿינען אַ געלעגענהייט דיזע פֿעהיגקייטען צו ענטוויקלען, די גימנאַזיומס און אוניווערזיטעטען מוזען זיין אָפֿען פֿאַר אַלעמען און ניט נאָר פֿאַר איינינע פּריווילעגירטע.

מיר אַנערקענען היינט שוין איבעראַל די נויטווענדיגקייט, דאָס אַ מענש זאָל קענען לעזען און שרייבען. וואַרום אַלזאָ זאָלען מיר די בילדונג נאָר צולאָזען ביז צו אַ געוויסען פּונקט? וואַרום זאָלען מיר ניט בעגרייפֿען, אַז דער סטודיום פֿון די נאַטורוויסענשאַפֿטען און דער שעהנער ליטעראַטור איז פּונקט אַזוי נויטווענדיג און ניצליך ווי די קונסט צו לעזען און שרייבען? נאָר דורך די פֿעראַלגעמיינונג פֿון דער בילדונג איז עס מעגליך אַוועקצומאַכען מיט אַלע די לעבערליכע פֿאָראורטהיילע, וועלכע טהיילען פֿונאַנדער די אַרבייטער פֿון די זאָגענאַנטע געבילדעטע. אין דעם אויגענבליק, ווען די בילדונג וועט זיין אַ זעלבסט-צוועק, אַ מיטעל צו ענטוויקלען די גייסטיגע קולטור פֿון יעדען איינעם, אין דיזען אויגענבליק וועט מען די אַרבייט ניט מעהר בעטראַכטען אַלס אַ שאַנדע.

דער פּראָלעטאַריער.

—)::(—

נעבען דער קליינער מינאָריטעט פֿון רייכע ליידיגגעהער, וועלכע לעבען פֿון דעם שוויס פֿון די פֿלייסיגע און דער גרופּע פֿון איבער-פֿליסיגע, וועלכע גלויבען, דאָס זייער דיפּלאָם גיט זיי די בערעכטיגונג צו לעבען אַ גוטען טאָג אויף די קאָסטען פֿון דער געזעלשאַפֿט, זעהען מיר אין דעם בילד פֿון אונזערע עקאָנאָמישע צושטענדע די געשטאַלט פֿון דעם בעזיצלאָזען אינדוסטרי-אַרבייטער, וועלכען מע האָט אַוועקגעריסען פֿון דער פֿרוכטבאַרער ערד. וואָס פֿאַר אַ טראַגישע געשטאַלט אין מיטען אונזער בעריהמטער ציוויליזאַציאָן! איז דיזער פּראָלעטאַריער ניט די

שטאַרקסטע און פֿורכטבאַרסטע קריטיק געגען אונזער גאַנצע מאָדערנע קולטור? מע דערמאָנט אָפֿט די ווערטער, מיט וועלכע לאַ בריער האָט פֿאָרגעשטעלט דעם פֿערשקלאַפֿטען בויער פֿון זיין צייט: „ער איז אַ מין פֿינסטערע, מורא׳דיגע חיה, וועלכע פֿרעסט דאָס גראָז פֿון די לאָנקעס, קריכענדיג אויף אַלע פֿיער פֿיס; ער וואוינט אין אַ הייל און ווען ער דערזעהט אַ מענשען ענטלויפֿט ער פֿון איהם מיט מורא׳דיגע בליקען. און דאָך האָט די חיה אַ מענשליכען פּנים, און דאָך איז דיזעס עלענדע וועזען אַ מענש!"

דיזע בעשרייבונג פּאַסט אויך אויף דעם מאָדערנעם פּראָלעטאַריער. עלענד גענעהרט, לעבענדיג הויפּזעכליך פֿון קאַרטאָפֿעל אין שלעכטע פֿלייש-ברעקלעך, פֿערגיפֿטעט פֿון אַלקאָהאָל, וועלכער גיט איהם דאָס בעטריגערישע בעוואוסטזיין פֿון אַ פֿאַלשע זאַטקייט, שלעכט געקליידעט אין עלענדע שמאַטעס, וועלכע צייגען שוין אָן פֿון דער ווייטען, דאָס ער בעלאַנגט צו דער גרויסער אַרמעע פֿון די בעזיצלאָזע, שמוציג און אונריין, ווייל ער האָט ניט די נויטיגע צייט און דאָס נויטיגע געלד צו פֿלעגען זיין קערפּער, אַזוי לעבט ער אין די פֿינסטערסטע און עלענדסטע ווינקלען פֿון די גרויסע שטעט. ניט נאָר וואָס ער האָט ניט קיין אַנטהייל אויף די בעסערע נאַהרונגס-מיטלען, זאָגאַר ליכט און לופֿט, וועלכע עקזיסטירען דאָך אין איבערפֿלוס פֿאַר אַלע לעבעדיגע בעשעפֿניסע, אויך דאָס גיט מען איהם ניט אַזוי פֿיל ווי ער דאַרף. זיין אונגענוגענדע נאַהרונג און זיין שווערע אַרבייט רויבען פֿון איהם אַוועק זיינע לעצטע קרעפֿטען, זיינע קינדער ווערען געבאָרען מיט די אויסצעהרונג און ער אַליין איז פֿעראורטהיילט צו אַ פֿריהצייטיגען טויט און פֿיל מאָל צו לאַנגע קראַנקהייטען. זיין אונגעזונטע וואוינונג איז אַן ענטוויקלונגס-אָרט פֿאַר די שווינדזוכט, ווי אַ פֿערלאָרענער פּאָסטען שטעהט ער דאָ, אין דער מאָדערנער קולטור און פֿון אַלע קראַנקהייטען האָט ער צום ערשטען און אַם מעהרסטען צו ליידען.

זיין לאַגע איז ערגער ווי די לאַגע פֿון דעם שקלאַף אין אַלטערטהום. ער איז פּונקט אַזוי געדריקט, פּונקט אַזוי אַבהייגיג ווי יענער פֿון זיין הער, אָבער זיין מאַטעריעלע פֿערזאָרגונג איז פֿיל שלעכטער, דען ער האָט אפילו קיין ריכטיגע שטאַל זיך אַוועקצולייגען און ניט גענוגענד פֿוטער זיך זאַט צו עסען. אָבער דאָס בעוואוסטזיין פֿון זיין מענשליכע ווירדע, דאָס בעוואוסטזיין פֿון זיינע נאַטירליכע רעכטע איז ביי איהם שטאַרקער ענטוויקעלט, ווי ביי זיינע ליידענסגענאָסען אין די אַלטע צייטען און דערפֿאַר זיינען זיינע ליידען פֿיל גרעסער.

ער איז זאָגאַר עלענדער ווי דער ווילדער אין די אורוועלדער פֿון זיד אַמעריקאַ אָדער אין די סטעפּען פֿון אויסטראַליען. פּונקט ווי יענער לעבע ער שטענדיג פֿון האַנד אין מויל און ווען ער פֿערזאַמט איניגע אַרבייטס-שטונדען, דאַרף ער הונגערען דערפֿאַר. אָבער ער האָט ניט

דאָס געפֿיהל פֿון זיין פּערזענליכע פֿרייהייט, ווי דער ווילדער, ער האָט ניט דעם גרויסען גענוס פֿון דער פֿולער גייסטיגער און קערפּערליכער ענטוויקלונג. ער מוז נאָך אַוועקגעבען אַ טהייל פֿון זיין אַרבייטס־ווערטה צו דער געזעלשאַפֿט, וועלכע גיט איהם דערפֿאַר קלעפּ און קייטען אַלס אויסטויש. די ציוויליזאַציאָן האָט איהם פֿערשפּראָכען פֿרייהייט און וואָהלשטאַנד, אָבער איהם אַליין האָט זי ניט געהאַלטען קיין וואָרט. ער איז אויסגעשלאָסען פֿון דעם גענוס פֿון די העכסטע גיטער. די מאָדערנע היגיעניע, וועלכע מאַכט דאָס הויז פֿון דעם רייכען אַזוי בעקוועם און אַנגענעהם, איז ביז יעצט נאָך ניט אַריינגעדרונגען אין די ווינקלען, וואו ער איז געצוואונגען צו פֿערברייגען זיין לעבען. אַלע פּראָדוקטען פֿון די מאָדערנע וויסענשאַפֿטליכע פֿאָרשונגען זיינען איהם אונבעקאַנט. די שעהנע קונסטען און די פּאָעטישע מייסטערווערקע פֿון זיין שפּראַכע מאַכען אויף איהם קיין איינדרוק ניט, דען ער קען זיי ניט פֿערשטעהן. זאָגאַר די מאַשינע, וועלכע האָט געדאַרפֿט זיין אַ גליק פֿאַר איהם, האָט זיין לאַגע געמאַכט ערגער אָנשטאָט בעסער. עס איז געווים אַ גרויסע טהאַט צום גליק פֿון דער מענשהייט, וואָס דער מענש האָט געפֿונען מיטלען איבער צו טראָגען אַלע שווערע און רויע אַרבייטען אויף די נאַטורקרעפֿטען, דען די הויכע און ערהאַבענע בעדייטונג פֿון דעם מענשען בעשטעהט ניט אין זיין מוסקולאַטור, זאָנדערען אין זיין געהירען. וואָס אָנבעלאַנגט פֿיזישע קראַפֿט, שטעהט ער אונטער דעם פֿערד און עזעל און ווען מע פֿאָדערט פֿון איהם אויסשליסליך מעכאַנישע אַרבייט, ערנידריגט מען איהם און שטעלט איהם טיפֿער ווי אַ געוועהנליכע בהמה.

די מאַשין איז ביז יעצט נאָך ניט געוואָרען די ערלייזערין און בעפֿרייערין פֿון דעם אַרבייטער, אין געגענטהייל, זי האָט איהם געמאַכט צו איהר אייגענעם שקלאַף, דען זיין בעזיצלאָזיגקייט און די אונמעגליכקייט צו געווינען די פּראָדוקטען פֿאַר זיינע בעדירפֿניסע דירעקט פֿון דער נאַטור, צווינגט איהם צו פֿערקויפֿען די קראַפֿט פֿון זיינע הענד, אָבצושוואַכען זיין אָרגאַניזמוס און צו ווערען אַ קאָנקורענט פֿון דער מאַשין. די זאָגענאַנטע סאָלידאַריטעט פֿון דער מענשהייט עקזיסטירט פֿאַר איהם נאָר אויף אַזוי פֿיל, אַז מע לייגט אויף איהם אַרויף טויזענדער פֿליכטען און גיט איהם כמעט קיינע רעכטע.

ווען ער געפֿינט ניט קיין קויפֿער פֿאַר זיין אַרבייטסקראַפֿט אָדער ווען ער איז קראַנק און אָבגעשוואַכט פֿון די יאָהרען, אַז ער קען מעהר ניט אַרבייטען, הויבט די געזעלשאַפֿט אָן צו זאָרגען פֿאַר איהם, ד.ה. זי גיט איהם אַ נדבה, ווען ער בעטעלט, זי נעהמט איהם אַריין אין אַ האָספּיטאַל ווען ער איז שוין האַלב טויט און מאַנכעסמאָל, ווען זיין עלטער ערלויבט איהם שוין מעהר ניט קיין פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט, שטעקט זי איהם אַריין אין אַ וואָרקהויז. אָבער זי ערפֿילט איהרע פֿליכטען שטענדיג מיט אַ זויערע מינע; זי גיט די אָרעמע מעהר בעליידיגונגען אַלס ברויט און

וועהרענד זי שטילט זייער הונגער מיט אַ פּערדריסליכע מינע, ערקלעהרט זי אויף דער אנדערער זייט, דאָס עס איז די גרעסטע שאַנדע אָנצונעהמען נדבות פון איהרע הענד און בעהאַנדעלט די אונגליקליכע, וועלכע אַפּעלירען צו איהר מיטליידס־געפיהל, מיט דער גרעסטער פּעראַכטונג.

דער פּראָלעטאַריער האָט ניט די מעגליכקייט זיך צו פּערזאָרגען פאַר די צייט פון אַרבייטסלאָזיגקייט און קראַנקהייט, אָדער פאַר די עלטערע יאָהרען. ער פּערדינט קוים פאַר דאָס נויטווענדיגסטע צו לעבען און קען ניט זאָ־גען פאַר שלעכטע צייטען. ער קען אויך ניט פּאָדערען אַ גרעסערען פּרייז פאַר זיין אַרבייט, דען די צאָהל פון די בעזיצלאָזע איז אַזוי גרויס — און זי ווערט נאָך גרעסער מיט יעדען טאָג — דאָס עס וועלען זיך שטענדיג געפינען קאָנקורענטען, וועלכע זיינען צופרידען מיט יעדען לוין, אום ניט צו פּערהונגערען מיט אַמאָל. דער פּראָלעטאַריער איז אַבסאָלוט מאַכטלאָז געגען אַזאַ צושטאַנד. ווי פלייסיג ער זאָל ניט זיין, ווייס עס איהם קיינמאָל ניט געלינגען מעהר צו פּערדינען, ווי די בעפרידיגונג פון זיינע נויטווענדיגסטע בעדירפניסע ערפאָדערט. אין געגענטהייל — וואָס מעהר דער פּראָלעטאַריער אַרבייטעט, אַלס ערגער ווערט זיין מאַטעריעלע לאַגע. דיזע בעהויפּטונג קלינגט זעהר אונוואַהר־שיינליך, אָבער זי איז דאָך אַבסאָלוט ריכטיג. ווען דער פּראָלעטאַריער פּראָדוצירט מעהר, ווערען זיינע פּראָדוקטען ביליגער פּערקויפט, אָבער זיין לוין בלייבט דערזעלבער, פילע מאָל ווערט ער זאָגאַר קלענער. אַזוי פּערערגערט ער דורך זיינע אַנשטרענגונגען די בעדינגונגען אויף דעם אַרבייטס־מאַרק און פּערקלענערט דעם ווערטה פון זיין אַרבייטס־קראַפט. דיזע ערשיינונג וואָלט זיך קיינמאָל ניט געקענט מאַניפעסטירען, ווען די פּראָדוקציאָן פון דער גרויס־אינדוסטרי וואָלט בעשטימט געוואָרען דורך דעם פּערלאַנג, דעם בעדירפניס פון די קאָנסומענטען. אין דיזען פאַל וואָלטען מיר ניט געוואוסט פון קיין „איבערפּראָדוקציאָן", דער פּרייז פון די פּראָדוקטען וואָלט ניט פּערקלענערט געוואָרען דורך זייער גרויסע צאָהל און דער אַרבייטער וואָלט געקראָגען אַ בעסערען לוין פאַר זיין אַרבייט.

דער קאַפּיטאַליזמוס האָט אָבער פּערפעלשט דיזעס נאַטירליכע שפּיל פון די ווירטשאַפטליכע קרעפטען. אַ קאַפּיטאַליסט גרינדעט היינט אַ פאַבריק און פּראָדוצירט געוויסע וואַרען, ניט דערפאַר ווייל עס איז פּערהאַנדען אַ בעדירפניס פאַר דיזע פּראָדוקטען, זאָנדערען נאָר דערפאַר, ווייל ער בעזיצט אַ קאַפּיטאַל, מיט וועלכען ער וויל פּערדינען הויכע פּראָצענטען. אַזוי פּערנעהמען פּערזענליכע קאַפּריזען און אונוויסענהייט דעם פּלאַץ פון די נאַטירליכע ווירטהשאַפטליכע געזעצע, און דער מאַרק ווערט איבערפליצט מיט אַ גוואַלדיגע מאַסע פּראָדוקטען, פאַר וועלכע עס איז ניטאָ קיין בעדירפניס. און וואַרום? ווייל אַן איינצעלנער אינדיווי־דוּאום האָט געוואָלט געווינען מיליאָנען, אָבער זיינע ספּעקולאַציאָנען

זיינען געווען פֿאַלשע. די פֿאָלגען פֿון דיזע פֿאַלשע ספּעקולאַציאָנען מוזען זיך נאַטירליך באַלד אַרויסציינען. דער קאַפּיטאַליסט פֿערקלענערט די פּרייזען פֿון די פּראָדוקטען אַזוי פֿיל, דאָס זיי ברייננען איהם שוין מעהר קיין פּראָפֿיט; ער געהט צו גרונדע און די פֿאַבריקאַנטען פֿון אַ גאַנצען אינדוסטרי צווייג האָבען שווער צו ליידען פֿון דיזעלבע אורזאַכען; אַזוי ענטשטעהט אַ קריזיס, מאַנכעסמאָל אין איין לאַנד און זעהר אָפֿט אין אַלע לענדער.

דאָס אייגענטליכע אָפּפֿער פֿון אַזאַ קריזיס איז אָבער דער פּראָלעטאַריער, דען שוין לאַנג בעפֿאָר דער פֿאַבריקאַנט פֿערלירט זיין קאַפּיטאַל, פֿערקלע־נערט ער שטענדיג דעם לוין פֿון זיינע אַרבייטער און פֿאָדערט פֿון זיי אימער גרעסערע קוואָנטיטעטען פּראָדוקטען. די ענדע פֿון דיזען אונגלייכמעסיגען קאַמף צווישען „אָנבאָט און נאָכפֿראַגע" איז געוועהנליך, אַז דער אַרבייטער איז געצוואונגען אַרומצוגעהן אַ קירצערע אָדער לייגערע צייט אָהנע בעשעפֿטיגונג און פֿאָלגליך אָהנע ברויט.

דאָס איז די ראָלע פֿון דעם פּראָלעטאַריער און דעם פֿאַבריקאַנט אין דער מאָדערנער גרויסאינדוסטרי. דער אַרבייטער שאַפֿט אונגעהייערע רייכטהימער פֿאַר דעם קאַפּיטאַליסט. דער קאַפּיטאַליסט פֿערשווענדעט זיין געלד פֿאַר די איינריכטונג פֿון נייע פֿאַבריקען. אַזוי ענטשטעהט אַ זאָגענאַנטע איבערפּראָדוקציאָן און אַ געפֿעהרליכע קאָנקורענץ. די פֿאָלגע פֿון דעם איז אַ פֿערקלענערונג פֿון די פּרייזען און אַ פֿערקלענערונג פֿון דעם אַרבייטס־לוין. צו לעצט ענטשטעהט אַ קריזיס און דער אַרבייטער פֿערלירט אין גאַנצען זיין ברויט. אַזוי מאַכט דער אינדוסטרי־שקלאַף זיין הער אימער רייכער, אַלס דאַנק דערפֿאַר ווערט זיין לעבען אימער שווערער און צולעצט נעהמט מען אַוועק פֿון איהם דעם לעצטען ביסען ברויט. גיט עס אַ שעהנערע אילוסטראַציאָן פֿאַר די גערעכטיגקייט פֿון אונזערע געגענווערטיגע עקאָנאָמישע צושטענדע?

די איינזייטיגקייט דער עקאנאמישער ענטוויקלונג.

—)::(—

בעטראַכטענדיג דיזעס בילד פֿון אונזער עקאָנאָמישען לעבען, שטעלט זיך אונז די ערשטע פֿראַגע: דאַרף די עקאָנאָמישע לאַגע אַזוי זיין, ווי זי איז יעצט? שטעהען מיר דאָ פֿאַר די אונפֿערמיידליכע קאָנזעקווענצען פֿון אַ נאַטורגעזעץ אָדער פֿאַר די פֿאָלגען פֿון מענשליכער דומהייט און אונוויסענהייט? וואַרום קען אַ קליינע מינאָריטעט געניסען אַלע רייכטהימער פֿון דער מענשליכער פּראָדוקציאָן, ניט אַריינ־לייגענדיג קיין פֿינגער אין קאַלטע וואַסער? און ווי אַזוי קומט עס, דאָס

אונצעהלבאַרע מיליאָנען, וועלכע שאַפֿען אַלע דיזע רייכטהימער, זיינען פֿעראורטהיילט צו הונגער און נויט?

דיזע פֿראַגען פֿיהרען אונז צום ריכטיגען פונקט פֿון דעם פּראָבלעם, וועלכען מיר האָבען צו לייזען. מיר מוזען פֿערזוכען אויסצוגעפֿינען, אויב די אָרעמע ליידען, דערפֿאַר ווייל עס גיט ניט גענוג לעבענסמיטלען פֿאַר זיי אָדער די לעבענסמיטלען זיינען פֿערהאַנדען, נאָר זיי קענען ניט צוקומען צו זיי. די לעצטע פֿראַגע קענען מיר אין גאַנצען איגנאָרירען, דען אויב עס וואָלטען געווען גענוג גוטע און געזונטע לעבענסמיטלען און דער אָרעמער וואָלט ניט געקענט צוקומען צו זיי, וואָלט זיין טהייל דאָך איבערגעבליבען און ניט פֿערברויכט געוואָרען. די ערפֿאַהרונג צייגט אונז אָבער דאָס געגענטהייל. מיר זעהען, דאָס אין יעדען יאָהר פֿערברויכט מען די גאַנצע פֿרוכט און אַלע אַנדערע נאַהרונגסמיטלען, וועלכע זיינען פּראָדוצירט געוואָרען אין פֿערגאַנגענעם יאָהר. געוועהנליך איז די פֿרוכט פֿון׳ם פֿערגאַנגענעם יאָהר שוין כמעט אין גאַנצען אויפֿגעגעסען געוואָרען, נאָך איידער די שניט־צייט פֿון דעם נייעם יאָהר האָט זיך אָנגעפֿאַנגען און אַ גרויסע טהייל פֿון דער מענשהייט האַלט אין איין הונגערען. מע האָט ביז יעצט נאָך קיין מאָל ניט געהערט, אַז מע זאָל איבערלאָזען פֿרוכט פֿאַר די ווערים, ווייל מען האָט דערפֿאַר קיין בעדירפֿניס און פֿלייש איז נאָך קיין מאָל ניט פֿערפֿוילט געוואָרען, ווייל עס איז געווען אַ מאַנגעל אין קויפֿער.

עס איז וואַהר, אַז די רייכע פֿערשווענדען מעהר פּראָדוקטען, ווי זיי דאַרפֿען פֿאַר די ערהאַלטונג פֿון זייער אָרגאַניזמוס, אָבער פֿון דיזע פּראָדוקטען שפּילען די לעבענסמיטלען די קלענסטע ראָלע. אַ מיליאָנער פֿערשווענדעט מענשליכע אַרבייטסקראַפֿט, אום צו בעפֿרידיגען זיינע קאַפּריזען און זיין לעכערליכע איינבילדונגס־קראַפֿט; ער לאָזט זיך בויען גרויסע הייזער און פֿילט זיי אָן מיט איבערפֿליסיגע מעבעל און אַנדערע זאַכען. ער רויבט אַוועק מענשען פֿון די ניצליכע פּראָדוקציאָן און מאַכט פֿון זיי לאָקייען, דינער און אַנדערע ליידיגגעהער, אָבער וויפֿיל ער זאָל ניט פֿערשווענדען, נאַהרונגסמיטעל קען ער העכסטענס פֿיער מאָל אַזוי פֿיל אויסברייגען ווי ער דאַרף, אום צו בעפֿרידיגען זיינע אָרגאַנישע בעדירפֿניסע. לאָמיר אָננעהמען, דאָס עס געפֿינען זיך איין מיליאָן אַזעלכע פֿערשווענדער אין אייראָפּאַ; צוזאַמען מיט זייערע פֿאַמיליען וואָלטען עס געווען 5 מיליאָן מענשען, וועלכע וואָלטען אויסגעבראַכט לעבענסמיטלען פֿאַר 20 מיליאָן; ד.ה. אויסער זייער אייגענעם בעדאַרף, נעהמען זיי נאָך צו דעם אַנטהייל פֿון אַנדערע 15 מיליאָן מענשען, וועלכע האָבען גאָרנישט אָדער פֿון 30 מיליאָן, וועלכע קריגען נאָר אַ העלפֿט פֿון וויפֿיל זיי דאַרפֿען צו עסען. די צאָהל פֿון די אָרעמע אין אייראָפּאַ, וועלכע האָבען ניט גענוג צו עסען, איז אָבער וויינינגסטענס צוויי מאָל אַזוי גרויס, עס גיט זיבער 60 מיליאָן שטענדיגע הונגערליידער אין אייראָפּאַ, פֿאָלגליך מוזען

מיר קומען צום שלוס, אַז די ערד גיט ניט גענוג לעבענסמיטלען פֿאַר אַלעמען און אַ טהייל פֿון דער מענשהייט איז פֿערדאַמט צו אַ פֿיזיאָלאָגישען עלענד.

וואָס איז די אורזאַכע פֿון דיזער ערשיינונג? איז עס אַ נויטווענדיגע פֿאָלגע פֿון די נאַטירליכע אומשטענדען? גיט די ערד ניט מעהר לעבענס־מיטלען, דערפֿאַר ווייל זי האָט ניט די קראַפֿט מעהר צו פּראָדוצירען? ניין! די ערד גיט אונז ניט מעהר נאַהרונג, ווייל מיר פֿאָדערען ניט מעהר פֿון איהר.

ווען די קאַפּיטאַליסטישע מאָראַל האָט זיך געדאַרפֿט בעשעפֿטיגען מיט דיזען פּראָבלעם, האָט זי באַלד געפֿונען אַן ענטפֿער. דער פֿרומער מאַלטהוס האָט איינפֿאַך ערקלעהרט: „די צאָהל פֿון די מענשען איז צו גרויס, אום די ערד זאָל זיי קענען ערנעהרען, פֿאָלגליך דאַרף מען איהר איינפֿאַך פֿערקלענערען.“ און ער האָט געפּריידיגט, אַז די אָרעמע זאָלען זיך ענטזאַגען פֿון געשלעכטליכען פֿערקעהר. אַ וואונדער, וואָס ער האָט ניט פֿאָרגעשלאָגען, אַז יעדער אינדיווידואום, וועלכער ווערט געבאָרען אָהן פֿערמעגען, זאָל איינפֿאַך קאַסטרירט ווערען, אום די מענשהייט זאָל זיך קענען איינריכטען נאָך דעם אידעאַלען מוסטער פֿון די ביהנען און מוראַשקעס, וואו נאָר איניגע ווייניגע אינדיווידוען בעזיצען דאָס פּריווי־לעגיום דער פֿאָרטפּלאַנצונגס־קראַפֿט. די גרויסע מאַסע איז אין דיזע ביידע געזעלשאַפֿטען פֿון אינזעקטען איבערהויפּט אָהן אַ געשלעכט און האָט די פֿליכט אָדער דאָס רעכט צו אַרבייטען פֿאַר די פֿאָלקאָמענע אינדיווידוען. אַזאַ מין געזעלשאַפֿטס־אָרדנונג וואָלט זיכער געווען נאָך דעם געשמאַק פֿון אונזערע מיליאָנערען.

דאָס מען קען דעם זאַץ פֿון מאַלטהוס איינפֿאַך איבערקעהרען און זאָגען: די צאָהל פֿון די לעבענסמיטלען איז צו קליין, אום צו ערנעהרען אַלע מענשען, פֿאָלגליך מוז מען זיי פֿערמעהרען!“ דיזער געדאַנק איז דעם פֿרומען מאַלטהוס און זיינע אַנהייננגער גאָר ניט איינגעפֿאַלען. און דאָך איז דיזע לייזונג די איינפֿאַכסטע. אָדער זאָלען זיך ווירקליך געפֿינען מענשען מיט אַ געזונדען פֿערשטאַנד, וועלכע האָבען דעם מוטה צו בע־הויפּטען, אַז די פּראָדוקציאָן פֿון נאַהרונגס־מיטלען קען ניט פֿערגרעסערט ווערען אויף דער ערד? אַזעלכע פֿאַנטאַזיאָרען וואָלט מען באַלד געקענט ענטפֿערען מיט צאַהלען.

אייראָפּאַ ערנעהרט אויף 9.710.340 קוואַדראַט־קילאָמעטער 316 מיליאָן מענשען, ד.ה. זי ערנעהרט זיי זעהר אונפֿאָלקאָמען און מאַנגעלהאַפֿט, דען זי בעציהט פֿון אינדיען, זיד־אַפֿריקאַ, אַלזשיר, נאָרד־אַמעריקאַ און אויסטראַליען גרויסע מאַסען פֿון פֿרוכט און פֿלייש. זי אַליין עקספּאָרטירט קיינע לעבענס־מיטלען אויסער ווייַן, און טראָצדעם לעבט אַ גרויסער טהייל פֿון דער אייראָפּעאישער בעפֿעלקערונג אין שטענדיגען הונגער. עס זעהט אַלזאָ אויס, דאָס אייראָפּאַ וואָלט ניט אימשטאַנדע געווען צו

ערנעהרען 32 מענשען אויף אַ קוואַדראַט-קילאָמעטער. מיר זעהען אָבער, דאָס צ.ב.ש. בעלגיען, אַ לאַנד מיט 29.455 קוואַדראַט-קילאָמעטער ערד, ערנעהרט 5.536.000 איינוואָהנער, ד.ה. אויף יעדען קוואַטראַט-קילאָמעטער קומען 200 מענשען, מעהר ווי זעקס מאָל אַזוי פּיל ווי די דורכשניטס-צאָהל אין איירָאָפּאַ. ווען די ערד אין גאַנץ איירָאָפּאַ וואָלט אַלזאָ אַזוי גוט בעאַרבייט געוואָרען ווי אין בעלגיען, וואָלט זי אימשטאַנדע געווען צו ערנעהרען 1950 מיליאָן מענשען, אָנשטאָט 316 מיליאָן. אַזוי פּיל מענשען גיט עס אָבער ניט אויף דער גאַנצער ערד. איירָאָפּאַ האָט אָבער ווי געזאָגט נאָר 316 מיליאָן מענשען, און ווען די ערד וואָלט ווירקליך און פּלאַנמעסיג אויסגענוצט געוואָרען, וואָלט פּאַר יעדען איינוואוינער זעקס מאָל אַזוי פּיל לעבענסמיטלען געווען, ווי זיינע בעדירפניסע וואָלטען ערפאָדערט. דיזע רעכנונג בעווייזט אונז קלאָהר און דייטליך, אַז מיר האַלטען אין דער ווירקליכקייט נאָך לאַנג ניט אַזוי שמאָל, ווי אַנדערע ווילען אונז איינרעדען.

עס איז וואַהר, מען קען מיר ענטפּערען, אַז בעלגיען איז אויך ניט אימשטאַנדע אַליין צו ערנעהרען איהע איינוואָהנער און מוז דערפּאַר בעציהען לעבענס-מיטלען פון אַנדערע לענדער. זעהרר גוט! בעלגיען בעציהט איין פירטעל פון איהרע לעבענס-מיטלען פון אויסווערטס, אָבער זי איז טראָץ דעם אימשטאַנדע צו ערנעהרען 150 מענשען פער קוואַדראַט קילאָמעטער. איירָאָפּאַ וואָלט אַלזאָ געקענט שאַפען לעבענס-מיטלען פּאַר 1458 מיליאָן מענשען, ד.ה. אימער נאָך מעהר, ווי עס לעבען איבער-הויפּט מענשען אויף דער גאַנצער ערד. לאָמיר נעהמען אַן אַנדער ביישפּיל. כינאַ (אָהנע די נעבען-לענדער, וועלכע שטעהען אונטער דעם שוץ פון דער כינעזישער רעגירונג) האָט 4.024.890 קוואַדראַט-קילאָמעטער לאַנד מיט 405 מיליאָן מענשען. יעדער קוואַדראַט-קילאָמעטער לאַנד ערנעהרט אַלזאָ 100 מענשען. און כינאַ בעציהט ניט קיין לעבענס-מיטלען פון אויסלאַנד, אין געגענטהייל, זי פערקויפט יעדעס יאָהר אַ גרויסע מאַסע רייז, טהע, איינגעמאַכטס א.ז.וו. צו די אויסלענדער. און טראָץ דעם פער-זיכערען אונז אַלע געלעהרטע, וועלכע האָבען געררייזט אין כינאַ, דאָס הונגער און עלענד מאַניפעסטירען זיך נאָר דאַן, ווען עס מאַכט זיך אין דעם „הימלישען רייך" אַ שלעכטער יאָהר; און זאָגאַר אין דיזען פאַל זיינען די שלעכטע פערבינדונגען צווישען די איינצעלנע פּראָווינצען די הויפּט-אורזאַכע פון אַ הונגער-צושטאַנד. ווען די ערד פון איירָאָפּאַ וואָלט נאָר אויף אַזוי פּיל קולטיווירט געווען ווי אין כינאַ, וואָלט זי בעקוועם געקענט ערנעהרען 1000 מיליאָן מענשען אַנשטאַט 316 מיליאָן, וועלכע געפינען זיך אין אַזעלכע שלעכטע צושטענדע, דאָס מיליאָנען פון זיי וואַנדערען אויס נאָך אַנדערע וועלטטהיילען.

וואָרום פאָדערט מען פון דער ערד ניט מעהר פּראָדוקטען, טראָץ דעם וואָס די ערפאַהרונג צייגט אונז יעדען טאָג, דאָס זי איז אימשטאַנדע מעהר

צוגעבען? ווארום פערזוכט מען ניט צו פראָדוצירען אזוי פיל נאהרונגס-מיטלען, אום אלע מענשען זאָלען קענען לעבען אין איבערפלוס? דער ענטפער איז זעהר איינפאך: דערפאר ווייל דער קאפיטאליזמוס האָט אונז געפיהרט צו אַן אונגאַטירליכער און איינזייטיגער ענטוויקלונג פון אונזער קולטור. די גאַנצע ציוויליזאציאָן קאָנצענטרירט זיך היינט צו טאָג אויס-שליסליך אויף דער אינדוסטרי און דעם האַנדעל און רויבט אַוועק אַלע קרעפטען פון דער פראָדוקציאָן פון לעבענס-מיטלען.

דער פהיזיאָקראַטיזמוס, וועלכער לערענט אונז, אַז דער איינציגערווירקליכער רייכטהום פון אַ לאַנד איז דער רייכטהום פון זיין אַגריקולטור, דער איבערפלוס פון זיינע לעבענס-מיטלען, האָט היינט פערלאָרען זיין גאַנצען איינפלוס. זייט די לעצטע הונדערט יאָהר קוקט די גאַנצע אָפיציעלע נאַציאָנאַל-עקאָנאָמישע וויסענשאַפט, וועלכע האָט זיך ערנידריגט צום געהאָרכזאַמען דינער פון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפטס-אָרדנונג, אויף דיזע לעהרע ווי אויף אַ נאַאיוועז אירטהום און לאַכט זיך אויס פון איהרע אַנשויאונגען.

אַזוי ווי דער זוהן פון די פעלדער פערלאָזט די פרייע נאַטור, דעם איבערפלוס פון ליכט און לופט, געטריבען פון אַ מין זעלבסטמערדערישען אינסטינקט, אום זיך אַריינצוזאָגען אין די טויטליכע געפענגניסע פון די פאַבריקען און די פערשטיקטע ווינקלען פון די גרויסע שטעט, אַזוי רייסט זיך אָב די גאַנצע קולטור-מענשהייט אין אַלגעמיין פון דעם פרוכטבאַר׳ען אַקער, אום צו דערשטיקען און צו שטאַרבען פון הונגער אין די ענגע שטייגען פון דער גרויס-אינדוסטרי. די גאַנצע ערפינדונגס-קראַפט פון דער מענשהייט, אַלע איהרע פאָרשונגען, איהר גאַנצע ענערגי, אַלעס קאָנצענטרירט זיך אויסשליסליך אויף די אינדוסטרי. מיר זעהען די פאָלגען פון דיזער איינזייטיגער ענטוויקלונג: אימער קאָמפּליצירטערע מאַשינען, אימער פאָלקאָמענערע אַרבייטס-מעטהאָדען, אימער גרעסערע רייכטהימער. פון הונדערט ערפינדער בעשעפטיגט זיך אפשר קיין איינציגער מיט דער פראָדוקציאָן פון נאהרונגס-מיטלען. ווען מיר וואָלטען נאָר אַוועק-געלעגט אַ העלפט פון דער ענערגי, וואָס ווערט פערווענדעט אויף די פערבעסערונג פון דער אינדוסטרי, פאַר די פראָדוקציאָן פון נאהרונגס-מיטלען, וואָלטען מיר זיכער ניט געוואוסט פון קיין פיזיאָלאָגישען עלענד אויף דער ערד. אָבער גראַדע דיזער וויכטיגער צוויג פון דער מענשליכער טהעטיגקייט איז אויף אַזוי פיל פערנאַכלעסיגט געוואָרען, דאָס עס איז במעט אונמעגליך זיך פאָרצושטעלען. מיר זיינען הויך-ציוויליזירטע בעשע-פעניסע אויף דעם געביט פון דער אינדוסטרי, אָבער וואָס אָנבעלאַנגט די באָדען-קולטור, דעם אַקערבוי זיינען מיר שוואַרצע, פינסטערע באַרבאַרען. מיר שטאַלצירען מיט רעכט מיט אונזער שאַרפזיניגקייט אין דער פראָדוקציאָן פון געוויסע געגענשטענדע, פאַר וועלכע מיר פערווענדען אַלע ברעקלעך, וואָס האָבען שיינבאַר גאָר קיין ווערטה ניט, אָבער אין

דערזועלבער צייט פֿערשווענדען מיר וועניגסטענס א העלפֿט פֿון אַלע שפייזע רעסטען אָהן אַ נוצען; מיר לאָזען דעם אינהאַלט פֿון די קאַנאַלען אריינלויפֿען אין די טייכען אָדער אין ים, וועלבער גיט אונז ניט צוריק דעם טויזענדסטען טהייל פֿון דעם, וואָס ער בעקומט פֿון אונז.

עס איז הימעלשרייענד צו זעהען, ווי מיר וואַרפֿען אַרוים מיליאָנען טאָנען פֿון אַלערליי שטאָפֿען, וואָס וואָלטען געקענט פּרוכטבאַר מאַכען די ערד און אין דערזועלבער צייט ווירקט עס קאָמיש, זעהענדיג, ווי פֿאַרזיכטיג מען איז מיט יעדען טראָפּען שוועבעל־זויערע אין דער פֿאַבריקאַציאָן פֿון כעמישע פּראָדוקטען, אָדער בעמערקענדיג, וויפֿיל צייט און געדולד אַן ערפֿינדער לעגט אַוועק, אום אויסצוגעפֿינען אַ נייען מיטעל, ווי צו פֿערווערטהען די שמוציגסטע רעסטען פֿון די פֿאַבריקען. מיר בעריהמען זיך, אַז מיר האָבען אונטעריאָכט די נאַטור־קרעפֿטען און דאָך אַרט אונז גאַנץ ווייניג, אַז עס גיט נאָך מיליאָנען קוואַדראַט־קילאָמעטער ערד, וואָס איז נאָך ניט קולטיווירט; טראָץ דעם, וואָס די ערפֿאַהרונג האָט אונז געצייגט, דאָס עס גיט איבערהויפּט ניט קיין שטיק לאַנד, וועלכעס מען זאָל ניט קענען קולטיווירען, אפילו ווען די ערד זאָל בעשטעהען פֿון אייזערנע צוועקעס אָדער שטיקלעך פֿעלזענשטיינער. איבעראַל, וואו עס איז נאַר מעגליך צו שאַפֿען וואַסער און וואַרעמקייט, קען מען פֿערוואַנדלען וויסטע לאַנד אין פּרוכטבאַרע פֿעלדער.

מיר שטאָלצירען מיט געוויסע קוילען־אָדער קופּער־מינען, וועלבע געהען אַרונטער עטליכע טויזענד פֿוס אין דער ערד אָדער אונטערען ים, און דערזועלבער מענש, וועלבער האָט אויסגעגראָבען דיזע געוואַלדיגע מינען, דערזועלבער מענש שעהמט זיך ניט צו זאָגען, אַז די טויזענדער נאַקעטע און אונפּרוכטבאַרע פֿעלזען, וועלבע געפֿינען זיך איבעראַל, קענען ניט בענוצט ווערען פֿאַר ערגעץ אַ ניצליבע זאַך.

מיר בעהערשען דעם בליץ פֿון די הימלען און דאָך וויסען מיר ניט ווי זיך צו בענוצען מיט דעם אונענדליכען רייכטהום אין נאַהרונגס־מיטלען פֿון די ימים, וועלבע בעדעקען דריי פֿירטעל פֿון אונזער ערד, און פֿון וועלבע מיר פֿערווענדען קוים עטליבע אַטאָמען. ווי אַזוי איז מעגליך, דאָס אין אונזער צייט פֿון וואונדערבאַרע מאַשינען און מעכאַנישע אַרבייטס־אינסטרומענטען זאָלען זיך נאָך געפֿינען אין איירָאָפּאַ גרויסע זומפּען, טייכען אָהנע פֿיש, און גרויסע שטרעקען אונקולטיווירטע לאַנד? ווי אַזוי קומט עס, אַז מיר זיינען אַזעלבע שלעכטע מאַטעמאַטיקער, אום ניט צו בעגרייפֿען דאָס עס איז ניצליכער און פּראַקטישער צו פֿערווענדען די געוואַלדיגע רייכטהימער און נאַהרונגס־מיטלען פֿון די טייכען און ימים, וועלבע גיבען אונז אין דער געשטאַלט פֿון פֿיש און אַנדערע טהירען געניג אייוויים־שטאָפֿען פֿאַר די מענשליבע ערנעהרונג, אַנשטאַט צו האַלטען גרויסע סטאַדעס בהמות צו דיזען צוועק, וועלבע פֿערנעהמען אַ גרויסען טהייל פּרוכטבאַרע ערד פֿאַר זייער ערנעהרונג?

איך וויל יעצט ניט ווייטער איינגעהען אויף די איינצעלהייטען, דען איך גלויב, אַז איך האָב געבראַכט גענוג אַרגומענטען, אום צו בעווייזען, אַז דער אַקערבוי, די אַגריקולטור איז דאָס שטיפקינד פֿון אונזער מאָדערנער קולטור. ווען די אינדוסטרי געהט פֿאָרווערטס מיט הונדערט טריט, מאַכט דער אַקערבוי קוים איין טריט פֿאָרווערטס. אַלעס וואָס מען האָט זייט די לעצטע עטליכע יאַהרהונדערט אויסגעפֿונען, אום די מענשען רייכליך צו ערנעהרען, איז די איינפֿיהרונג פֿון קאַרטאָפֿלען אין אייראָפּאַ, וועלכע געבען דעם פּראָלעטאַריער די מעגליכקייט, ער זאָל זיך איינבילדען, אַז ער האָט זיך גוט אָנגעגעסען, אין דערזעלבער צייט ווען זיין קערפּער שטאַרבט לאַנגזאַם אָב, ווייל ער בעקומט ניט גענוג ווירקליכע נאַהרונגס־שטאָפֿען, קאַרטאָפֿלען, וועלכע געבען דעם קאַפּיטאַליסט די געלעגענהייט אַראָבצודריקען דעם לוין פֿון זיינע אינדוסטרי־שקלאַפֿען אויף די קלענסטע מאָס.

פֿרוכט־גערטנער, קרויט־פֿעלדער, שוואַם־קעלערס א.ז.וו. בעווייזען אונז, וואָס פֿאַר אַ מאַסע פֿון לעבענסמיטלען עס קען אונז ברייננגען די קלענסטע שטיקעל לאַנד. די ערפֿאַהרונג צייגט אונז יעדען טאָג, אַז עס גיט איבערהויפּט ניט קיין ניצליכערע פֿערווענדונג פֿאַר די מענשליכע אַרבייטס־קראַפֿט, ווי צו קולטיווירען און צו בעאַרבייטען די ערד. ווען מיר וואָלטען אָנגעווענדעט אונזערע געוואַלדיגע מעכאַנישע און וויסענשאַפֿטליכע מיטלען פֿאַר דעם אַקערבוי, וואָלט אַ קליינע שטיקעל לאַנד געווען אימשטאַנדע צו ערנעהרען אַ מענשען, מיר ווילען אָבער ניט וויסען פֿון דעם און פֿאָלגליך ווערט דער מאַנגעל אין לעבענסמיטלען אימער גרעסער, די פּרייזען פֿאַר אונזער טעגליכע שפּייז וואַקסען פֿון טאָג צו טאָג און דער אינדוסטרי־אַרבייטער דאַרף אַרבייטען אימער שווערער און ביטערער, אום צו שטילען זיין הונגער.

די נאַטור צייגט דעם מענשען, דאָס ער דאַרף די ערד, ווי דער פֿיש די וואַסער; דער מענש זעהט, אַז ער געהט צו גרונדע, ווי באַלד ער רייסט זיך אָב פֿון דעם פֿרוכטבאַרען אַקער, ער זעהט, אַז נאָר דער בויער בלייבט געזונד און שטאַרק און פֿערלירט ניט די פֿעהיגקייט זיך פֿאָרטצופּלאַנצען; אָבער די שטאָדט טריקענט אויס דעם מאַרך און די קראַפֿט פֿון איהרע איינוואָהנער, זי מאַכט זיי אונפֿרוכטבאַר און ווען ניט די איינוואַנדערונג פֿון נייע עלעמענטען אויס די דערפֿער, וואָלטען אַלע שטעט אים פֿערלויף פֿון אַ פֿערהעלטניסמעסיג קורצע צייט זיך פֿערוואַנדעלט אין גרויסע בית עלמן'ס, וואו עס וואָלט זיך ניט געפֿונען קיין לעבעדיגער מענש. און טראָץ דעם פֿערלאָזט דער מענש דעם אַקער, טראָץ דעם רייסט ער זיך אָב פֿון'ם לעבען, אום זיך אַרומצוכאַפּען מיט'ן טויט.

די פּראָפֿעסאָרען פֿון דער פּאָליטישער עקאָנאָמי ווילען אונז איינריידען, אַז דער גראַד פֿון אינדוסטריעלער ענטוויקלונג איז דער אייגענטליכער מאַסשטאַב פֿאַר די ציוויליזאַציאָן פֿון אַ לאַנד, און דאָס אַ רייכ־ענטוויקעלטעס פֿאַבריק־סיסטעם איז דאָס גרעסטע גליק פֿאַר אַ נאַציאָן, ווייל

די ביליגקייט פון די פראדוקטען גיט אויך די ארעמע א געלעגענהייט זיך צו בענוצען מיט זיי. דאס איז איינער פון די קאפיטאליסטישע ליגענס, וועלכע מען האט איבעראל פערשפרייט. א פייער זאל נעהמען דיזע בעריהמטע ביליגקייט פון די פראדוקטען! קיינער האט ניט קיין נוצען פון דעם, ווי נאר די פאבריקאנטען און צווישען-הענדלער. מיר האבען שוין פריהער ערקלערט די אורזאכען פון דיזער ביליגקייט. די קאפיטאליסטישע קאנקורענץ, פון וועלכע דער ארבייטער האט אם מעהרסטען צו ליידען; די געוויסענלאזע און פערברעכערישע אויסבייטונג פון מענשליכער ארבייטס-קראפט, דאס זיינען דיווירקליכע אורזאכען פון דער בעריהמטער ביליגקייט פון די פראדוקטען. דער ארבייטער איז צוגעבונדען צעהן, צוועלף און אפטמאל פירצעהן שטונדען צו זיין מאשינע, אום די בוימוואל זאל ווערען ביליגער, ווי זי איז. ער לעבט איבערהויפט ניט מעהר, דען זיין גאנצעס דאזיין שפילט זיך אב הינטער די שמוציגע מויערען פון די פאבריקען און מאניפעסטירט זיך איינציג און אליין אין אן אונענדליכע סעריע פון אויטאמאטישע בעוועגונגען. דער מאדערנער פראלעטאריער איז דאס איינציגע בעשעפענים אים ווייטען וועלט-רוים, וועלכע מוז פערברייגען אזא גרויסען טהייל פון זיין לעבען מיט אוננאטירליכער ארבייט, אום צו ערהאלטען זיין ארגאניזמוס.

גענויס, אויף די קאסטען פון דיזער מענשען-שינדעריי ווערען די פראדוקטע ביליגער; אבער אין דערזעלבער צייט ווערען זיי אויך שלעכטער. אונזער גאנצע אינדוסטריעלע ענטוויקלונג האט נאר איין ציל: צו פערשלעכטערען די קוואליטעט און צו פערקלענערען די קוואנטיטעט פון דעם ארבייטס-מאטעריאל, פון די רוישטאפען. ווארום? ווייל די רוישטאפען, בעזאנדערס די, וועלכע מיר געווינען פון דער ארגאנישער נאטור, ד.ה. אוים דער טהיער-און פלאנצען-וועלט, ווייל דיזע רוישטאפען זיינען פיל טהייערער ווי מענשליכע ארבייטס-קראפט. די ערד לאזט זיך ניט אבנארען; זי גיט אונז נאר דאן בוימוואל, פלאקס, האלץ א.ז.וו. ווען מיר גיבען איהר צוריק דיזעלבע קוואנטיטעט נאהרונגס-שטאפען, וועלכע מיר נעהמען ארויס פון איהר. אפילו א בהמה אדער א שעפס קענט איהר ניט בעטריגען, דען די קוואליטעט פון זייער וואל, זייערע פעל אדער זייערע הערנער ווערט בעשטימט דורך די נאהרונג, וועלכע מיר גיבען זיי צו עסען. נאר דער מענש איז דומער פון א בהמה, נארישער פון א שעפס, וויניגער קלוג ווי די ערד, דען ער גיט אוועק די קראפט פון זיינע מוסקלען און נערווען אונטער איהר נאטירליכען ווערטה.

דער פאבריקאנט האט אלזא א דירעקטע אינטערעסע איינצושפארען דעם טהייערען רוישטאף און אריינצולעגען מעהר מענשליכע ארבייטס-קראפט אין דער פראדוקציאן. דערפאר פערפעלשט ער דאס ארבייטס-מאטעריאל, פערקלענערט די קוואנטיטעט און גיט די פראדוקטען דורך קאמפליצירטע ארבייטס-מעטהאדען, ד. ה. דורך א וואהנזיניגע

פֿערשווענדונג פֿון מענשליכער אַרבייטס־קראַפֿט אַ גוטען אויסזעהען. אין דעם פֿאַרטיגען שטיק שטאָף, וועלכעס דער ענגלישער פֿאַבריקאַנט ברייננט אויף׳ן מאַרק, געפֿינט זיך אַזוי ווייניג ווי מעגליך בוימוואָל און אַזוי פֿיל ווי מעגליך מענשען־קראַפֿט. דער שטאָף איז ביליג, דערפֿאַר ווייל דעם פֿאַבריקאַנט קאָסט די אַרבייטס־קראַפֿט פֿון זיינע מענשליכע שקלאַפֿען פֿיל ווייניגער ווי די ערד, וועלכע גיט איהם די בוימוואָל.

עס איז אָבער גאָר ניט נויטיג, אַז די פּראָדוקטען זאָלען זיין אַזוי ביליג, דען די ביליגקייט איז די אורזאַכע פֿון פֿערשווענדונג. זאָגאַר דער פּראָלעטאַריער וועקסעלט אין דער היינטיגער קולטור פֿיל עפֿטער זיינע קליידער און זיינע הויזגעצייג, ווי עס איז אונבעדינגט נויטווענדיג. מיר וואַרפֿען אַוועק פֿילע זאַכען, וועלכע וואָלטען אונז נאָך געקענט נוצען, איינפֿאַך דערפֿאַר, ווייל זיי זיינען זעהר ביליג. אָבער טראָץ דער בעריהמטער ביליגקייט האָט דער אייראָפּעער אַם ענדע פֿון יאָהר דאָך אַזוי פֿיל אויסגעגעבען פֿאַר די פֿערשידענע געברויכס־אַרטיקלען, אַלס ווען זיי וואָלטען טהייערער געווען, דען אין דיזען פֿאַל וואָלט ער זיך לענגער בענוצט מיט זיי. דאָס איז אַלזאָ דאָס פּראַקטישע רעזולטאַט פֿון דער ביליגקייט, וועלכע איז דער שטאָלץ פֿון אונזער גאַנצען עקאָנאָמישען לעבען. פֿאַר דעם קאָנסומענט איז די ביליגקייט פֿון די פּראָדוקטען קיין פֿערלייכטערונג, זי ברייננט איהם ניט דעם קלענסטען פֿאָרטהייל, דען זי ענטוויקעלט נאָר אין איהם די טיראַנישע געוואוינהייט צו פֿערשווענדען די פּראָדוקטען פֿון דער מענשליכער אַרבייטס־קראַפֿט; פֿאַר דעם פּראָדוצירער איז די ביליגקייט אַ דירעקטער פֿלוך, דען זי פֿערקלענערט שטענדיג דעם פּרייז פֿון דער אַרבייט און צווינגט איהם צו אימער גרעסערע אַנשטרייגונגען. און ווייל יעדעס אינדיווידואום, וועלכעס בעלאַנגט ניט צו דער קליינער מינאָריטעט ליידיגעהער, איז אין דערזעלבער צייט פּראָדוצירער פֿון איין זאָרט און קאָנסומירער פֿון אַנדערע זאָרטען פּראָדוקטען, דערפֿאַר האָט די גאַנצע בעריהמטע ענטוויקלונג פֿון דער גרויס־אינדוסטרי אַבסאָלוט קיין ווערטה ניט, דען זי פֿערוואַנדעלט דאָס גאַנצע לעבען אין אַ ווילדע יאַגד, וואו יעדער איינער איז אין דערזעלבער צייט הירש און יעגער, יעדער איינער פֿערלירט די נשמה, יאָגענדיג זיך נאָך די אַנדערע און געהט צולעצט אויס פֿון די קרעפֿטען.

לענגערע און האַרטערע אַרבייט פֿאַר דעם פּראָדוצירער און וואַהנזיניגע פֿערשווענדונג פֿון די פּראָדוקטען, דאָס איז די קאָנזעקווענץ פֿון אונזער מאָדערנע אינדוסטריעלע ענטוויקלונג, וועלכע גרינדעט זיך אויסשליסליך אויף די מאַסען־פּראָדוקציאָן און אויף די ביליגקייט פֿון די פֿערשידענע פּראָדוקטען. לאָמיר אָננעהמען פֿאַר אַ ווײַלע, אַז די פּרייזען פֿון די אינדוסטרי־פּראָדוקטען וואָלטען פּלוצלינג געוואָרען פֿירמאָל אַזוי הויך, ווי זיי זיינען יעצט און די פּרייזען פֿון די לעבענס־מיטלען וואָלטען געבליבען דיזעלבע, ווייל די ענטוויקלונג פֿון דער אַגריקולטור וואָלט געהאַלטען

גלייכע טריט מיט דער אינדוסטרי. וואָס פֿאַר אַן אונגליק וואָלט דאָן געווען? איך, פֿאַר מיין פּערזאָן, זעה ניט קיין אונגליק אין דעם, זאָנדערען אַ גרויסען פֿאָרטהייל פֿאַר אונזער גאַנצע ווייטערע ענטוויקלונג. יעדער איינער וואָלט דאַן זיינע קליידער איינמאָל אָנשטאָט פֿירמאָל אים יאָהר געוועקסעלט א.ז.וו. דער אינדוסטרי־אַרבייטער וואָלט בעקומען פֿירמאָל אזוי פֿיל לוין ווי היינט, ד. ה. אויב ער מוז היינט אַרבייטען 12 און 14 שטונדען אַ טאָג, אום צו מאַכען אַ לעבען, וואָלט ער דאַן געדאַרפֿט אַ־ביישטען 3 אָדער 4 שטונדען טעגליך, אום צו בעפֿרידיגען זיינע לעבענס־בעדירפֿניסע. לויט די צאָהלען נאָך וואָלט אַלעס געבליבען, ווי עס איז געווען בעפֿאָר; די אויסגאַבען פֿון די קאָנסומענטען וואָלטען געווען די־זעלבע. אָבער טראָץ דעם וואָלט דיזע נייע איינריכטונג געהאַט אַ וואונדערבאַרעס רעזולטאַט, דען דער אַרבייטער וואָלט מעהר ניט געווען קיין געוועהנליכער שקלאַף, זאָנדערען אַ פֿרייער מענש, גלייך צו אַלע אַנדערע. ער וואָלט צייט געהאַט צו דיינקען, צייט, זיך צו ענטוויקלען, אַ גאַנצע וועלט, פֿון וועלכע ער איז היינט אויסגעשלאָסען, וואָלט זיך אויפֿגעדעקט פֿאַר איהם. ער וואָלט געקענט נעהמען אַן אַנטהייל אין די העכערע פֿערגעניגענס פֿון'ם קולטור־לעבען, געקענט בעזוכען מוזעומס און טעהאַטערע, ער וואָלט אָנגעפֿאַנגען צו דיינקען, פֿיהלען און פֿאַנטאַזי־רען, מיט איין וואָרט, ער וואָלט מעהר ניט געווען קיין דומע מאַשינע, זאָנדערען אַ ווירקליכער מענש, גלייך און פֿריי מיט אַלע אַנדערע מענשען.

מען מוז די אַרבייטער צורופֿען: זייט פֿאַרזיכטיג! די מאָדערנע גרויס־אינדוסטרי איז אַ געפֿעהרליכע חיה, וועלכע וועט אייך פֿערניכטען. בעפֿרייט זיך פֿון איהר, אָדער זי וועט אייך נאָך פֿערשלינגען. וואָס מעהר איהר אַרבייט היינט, אַלס ביליגער וועלען אייערע פּראָדוקטען פֿערקויפֿט ווערען, אַלס וואָהנזיניגער וועט מען פֿערשווענדען די מענשליכע אַרבייטס קראַפֿט, אַלס לענגערע שטונדען מוזט איהר אַרבייטען מאָרגען, אום צו מאַכען אַ קלעגליכען לעבען. אַרבייט אַזוי וויניג ווי נור מעגליך! געהט אַרום לעדיג. פֿערקלענערט אייערע אַרבייטס שטונדען אויף אַ העלפֿט אָדער אַ פֿירטעל! אייער לוין וועט בלייבען דערזעלבער, אויב יעדער וועט נאָר פֿערברויכען אַזוי פֿיל ווי ער מוז און אַרבייטען אַזוי פֿיל ווי ער דאַרף, אום צו מאַכען אַ לעבען.

הונגער און ליבע

—)::(—

די פּראָפֿעסאָרען דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמי האָבען אַן אַנדער מיינונג אין בעצוג אויף קורצע אַרבייטס־שטונדען. זיי האָבען מורא, אַז מענשען זאָלען אַרומגעהן ליידיג און זייער העכסטער אידעאַל איז

אויסצונוצען די מענשליכע אַרבייטס־קראַפֿט, ווי ווייט עס איז נאָר מעגליך. זייער גאַנצע לעהרע גרינדעט זיך אויף צוויי גרונדזעצע. קויף אַזוי פֿיל ווי דו קענסט נאָר, אויב דער פֿערברויך איז גערעכטפֿערטיגט דורך ווירקליכע בעדירפֿניסע אָדער ניט; פּראָדוציר אַזוי פֿיל ווי דו קענסט, אויב מען דאַרף דיינע פּראָדוקטען אָדער ניט.

דיזע קלוגע מענער מאַכען קיין אונטערשייד ניט צווישען אַ פֿייערווערק, וואָס האָט דעם צוועק פֿערברויכט צו ווערען אין איינינע מינוטען, אום צו בעפֿרידיגען די נייגיריגקייט פֿון אַ פּאָר דומקעפּ און ליידיגעהער, און אַ מאַשינע, וועלכע פּראָדוצירט יאָהרען לאַנג ניצליכע מעבעל, בעטען, טישען א.ז.וו. דאָס פֿייערווערק רעפּרעזענטירט דעם ווערטה פֿון 50.000 מאַרק, ד.ה. אויסער דעם רוישטאָף רעפּרעזענטירט עס די אַרבייטס־קראַפֿט פֿון 50 אַרבייטער, וועלכע האָבען פֿערווענדעט אַ יאָהר צייט פֿאַר דעם און ריזיקירט זייער לעבען ביי דיזע געפֿעהרליכע בעשעפֿטיגונג. די מאַשינע קאָסטעט נאָר 10.000 מאַרק. דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָם מאַכט גלייכגילטיג זיינע רעכנונגען און זאָגט: דאָס פֿייערווערק איז פּונקט פֿינף מאָל אַזוי פֿיל ווערטה ווי די מאַשינע, דען אין ביידע פֿעלע איז די אַרבייט צוועקמעסיג פֿערווענדעט געוואָרען. די פּראָדוקציאָן פֿון דעם פֿייערווערק האָט דעם לאַנד געבראַכט פּונקט דעמזעלבען געווין, ווי די פּראָדוקציאָן פֿון פֿינף מאַשינען; און אויב עס וואָלט נאָר מעגליך געווען צו בעשעפֿטיגען אַ מיליאָן אַרבייטער מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון פֿייערווערק, ווען עס וואָלט נאָר מעגליך געווען צו פּראָדוצירען און צו פֿערקויפֿען אַ מיליאַרד פֿון דיזע פּראָדוקטען אַ יאָהר, וואָלט עס געווען אַ גליק פֿאַר די לאַנד און מיר וואָלטען געדאַרפֿט גראַטולירען די אַרבייטער פֿאַר זייער פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט אין דיזער אינטערעסאַנטער אינדוסטרי.

די פֿאָרם פֿון דיזער געדאַנקען־ספּעקולאַציאָן איז גאַנץ ריכטיג; אָבער דער אינהאַלט איז דער ערגסטער סאָפֿיזמוס, וואָס אַ מענש קען נאָר אויסטראַכטען.

געוויס, ווען מען בעקומט פֿאַר אַ ראַקעטע פּונקט אַזוי פֿיל געלד ווי פֿאַר אַ הוהן, דאַן איז די ראַקעטע פּונקט אַזוי פֿיל ווערטה ווי אַ הוהן און אַ מענש, וועלכער האָט פּראָדוצירט אַ ראַקעטע, האָט פּונקט אַזוי פֿיל בייגעטראָגען צום נאַציאָנאַל־רייכטהום, ווי דער, וועלכער האָט אויפֿגעהאָדעוועט אַ הוהן. אָבער טראָץ דעם איז דאָס אַלעס ניט מעהר ווי אַ געמיינער ליגען. ניין, פֿאַר די מענשהייט בלייבט עס ניט עגאַל, צו מיר פּראָדוצירען ראַקעטען, צו מיר האָדעווען היהנער. ניין, דער פֿיהרער, וועלכער צייגט די רייכע טוריסטען דעם וועג אויף די בערג, האָט ניט דיזעלבע בעדייטונג, ווי דער הייצער פֿון אַ ניצליכער מאַשינע, אָבוואָהל ער פֿערדינט אפשר פֿיל מעהר ווי דער לעצטער.

איך ווייס גאַנץ גוט, אַז דיזער אונטערשייד איז אַ טויטעס־אורטהייל פֿאַר די גאַנצע לוקסוס־אינדוסטרי; אָבער איך לייקען עס גאָר ניט אָב.

לויט מיין מיינונג האָט קיין מענש אַ רעכט צו בעפרידיגען זיינע פערזענליכע קאַפּריזען, אַזוי לאַנג ווי עס גיט נאָך מענשען, וועלכע זיינען ניט אַ משטאַנדע צו בעפרידיגען זייערע נויטווענדיגע אָרגאַנישע בעדירפניסע. עס איז לעכערליך און אַבסורד צו בעשעפטיגען אַן אַרבייטער מיט דער פראָדוקציאָן פון פייערווערק, אַזוי לאַנג ווי עס געפינען זיך נאָך מענשען, וועלכע געהען אוים פון הונגער, דערפאַר ווייל עס גיט ניט גענוג אַר־בייטער צו קולטיווירען די ערד. עס איז איינפאַך פערברעכעריש, צו צווינגען אַ פאַבריק־אַרבייטער, ער זאָל אַרבייטען 12 און 14 שטונדען אַ טאָג, אום צו פראָדוצירען זיידענע שטאָפען, ווייל אַזעלכע שטאָפען מאַכען אַ בעסערען איינדרוק אויף אונזער שעהנהייטס־געפיהל, און אין דרזעלבער צייט זאָלען מענשען ניט האָבען קיין שטיקעל אָרט, וואו אַוועקצולייגען די מידע גלידער.

די גרויסע עקאָנאָמישע אויפגאַבע פון דער מענשהייט בעשטעהט ניט אין דעם, צו פראָדוצירען פראָדוקטען און זיי צו פערקויפען פאַר אַ געוויסען פרייז, ניין, דער מענש מוז צוערשט בעפרידיגען זיינע אָרגאַנישע בעדירפניסע מיט דער הילפע פון זיין אַ־בייט.

עס גיט נאָר צוויי ווירקליכע בעדירפניסע: די ערנעהרונג און די פאָרטפלאַנצונג. די איינע האָט די אויפגאַבע צו ערהאַלטען דאָס אינדיוויד־דואום, די אַנדערע — צו ערהאַלטען די ראַסע. שיינבאַר קוקט עס אויס, אַלס ווען דער מענש האָט אייגענטליך נאָר איין ווירקליכעס אָרגאַנישעס בעדירפניס, די ערנעהרונג, און דאָס די בעפרידיגונג פון דעם פאָרט־פלאַנצונגס־אינסטינקט איז ניט קיין אַבסאָלוטע נויטווענדיגקייט, אָבער נאָר שיינבאַר, דען דער פאָרטפלאַנצונגס־אינסטינקט איז אין דער ווירקליכקייט נאָך פיל מעכטיגער, ווי דער אינסטינקט פון דער אינדיווידועלער זעלבסט־ערהאַלטונג, פונקט ווי די גאַנצע ראַסע בעזיצט מעהר קראַפט אַלס דער איינצעלנער אינדיווידואום.

מיר האָבען עס ביז יעצט נאָך קיינמאָל ניט ערלעבט, דאָס אַ גרעסערע צאָהל מענשען, צ.ב.ש. אַ גאַנצער פאָלקס־שטאַם, זאָל עקזעסטירען אַ לענגערע צייט, ניט האָבענדיג קיין געלעגענהייט צו בעפרידיגען זייערע געשלעכטליכע בעדירפניסע. ווען עס זאָל אָבער יאַ אַמאָל טרעפען אַזאַ פאַל פון נאַציאָנאַלען „געשלעכטס־הונגער,״ דאַן וואָלטען מיר געזעהען האַנדלונגען אוןליידענשאַפטען, געגען וועלכע די שרעקליכסטע סצענען פון הונגער וואָלטען ניט מעהר געווען ווי אַן איינפאַכע קינדער שפּילעריי.

דיזע ביידע גרויסע אָרגאַנישע בעדירפניסע מוז דער מענש אַלזאָ בע־פרידיגען, אַלעס אַנדערע האָט נאָר אַ קלענערע בעדייטונג. אַ מענש, וועלכער האָט זיך אָנגעגעסען, ליידעט ניט פון קעלט, האָט אַ פּלאַץ זיך צו שיצען געגען ווינד און רעגען און לעבט צוזאַמען מיט אַן אינדיווידואום פון דעם אַנדערען געשלעכט, קען זיך פיהלען גאַנץ גליקליך און צופרידען.

אַ מענש, וועלכער הונגערט, קען זיך ניט פֿיהלען גליקליך און צופֿרידען, אפֿילו איהר זאָלט איהם אָנטהאָן די טהייערסטע קליידער און איהם אַריינשטעלען אין אַ גלענצענדען פּאַלאַסט אָדער אין אַ מוזעאום פֿון'ם רוימישען וואַטיקאַן. דיזע וואַהרהייט איז אַזוי קלאָר, דאָס אפֿילו אַ קינד קען איהר פֿערשטעהען. עס איז די קווינטעסענץ פֿון לאַפֿאַנטיין'ס פֿאַבעל פֿון די הוהן, וועלכע האָט געפֿונען אַ פּערל און ערגערט זיך, פֿאַר וואָס ער איז ניט געוועזען קיין קערענדעל. און דאָך ווילען אונזערע פּראָפֿעסאָרען ניט וויסען פֿון דיזער וואַהרהייט און קיינעם פֿון זיי איז עס ביז יעצט געקומען אויף'ן געדאַנק, צו פֿערגלייכען זיין עקאָנאָמישע וויסענשאַפֿט מיט דער איינפֿאַכער וואַהרהייט פֿון לאַפֿאָנטיין'ס פֿאַבלען. ווען מיר ווענדען אָנווענדען דיזע פֿאַבעל פֿון די הוהן און די פּערל אויף די מאָדערנע קולטור־מענשהייט, הייסט זי איינפֿאַך: ווייניגער בוימוואָל פֿון מאַנטשעסטער, ווייניגער מעסער פֿון שעפֿילד און מעהר ברויט און פֿלייש פֿאַר אַלעמען.

די פּראַקטישע ערפֿאַהרונג פֿון'ם לעבען וועט אונז באַלד צייגען, וואָס די טהעאָריע האָט אונז ביז יעצט נאָך ניט געצייגט, זי וועט און מוז אונז באַלד איבערצייגען, אַז די פֿונדאַמענטאַלע גרונדזעצע פֿון דער קאַפּיטאַליסטישער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמי, וועלכע אונזערע געלעהרטע בעטראַכטען היינט אַלס אַבסאָלוטע וואַהרהייטען, זיינען פֿאַלש און פֿערקעהרט. שוין היינט ווערט איבעראַל צו פֿיל געאַרבייט און פּראָדוצירט. כמעט יעדעס קולטור־לאַנד פֿערזוכט היינט צו פֿערקויפֿען זיינע אינדוסטריעלע פּראָדוקטען אין אויסלאַנד און איז געצוואונגען צו בעציהען לעבענס־מיטלען פֿון אַנדערע לענדער. מען צוברעכט זיך שוין היינט דעם קאָפּ, ווי אויסצוגעפֿינען נייע מאַרקעטס און מען קען רוהיג בעהויפּטען, דאָס די גרויס־אינדוסטרי פֿון די הויפּט־פֿעלקער אין אייראָפּאַ אַרבייטעט געגענווערטיג כמעט אין גאַנצען צו פֿערזאָרגען די אינערליכע טהיילען פֿון אַפֿריקאַ אין אַנדערע ווילדע און האַלב־ווילדע לענדער מיט פּראָדוקטען. און דיזער צושטאַנד פֿערערגערט זיך פֿון טאָג צו טאָג אַלס מעהר. מיט דער צייט ענטוויקעלט זיך די אינדוסטרי אויך אין אַזעלכע לענדער, וועלכע האָבען זיך ביז יעצט ניט בעשעפֿטיגט מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון אינדוסטריע־פּראָדוקטען. די אַרבייטס־מעטהאָדען וועלען נאָך מעהר פֿערבעסערט און די מאַשינען וועלען נאָך פֿאָלקאָמענער געמאַכט ווערען. און וואָס וועט זיין דאַן? דאַן וועט יעדעס לאַנד זיין אימשטאַנדע צו בעפֿרידיגען זיינע אייגענע אינדוסטריעלע בעדירפֿניסע און וועט נאָך פּראָדוצירען אַן איבערפֿלוס אין פּראָדוקטען, אָבער עס וועט זיך ניט מעהר געפֿינען קיין אַנדער לאַנד, וועלכע וועט זיי קויפֿען. דער לעצטער קאָנגאָ־נעגער, וועלכער געהט היינט נאָך אַרום נאַקעט, וועט דאַן בעזיצען זיינע 50 יאַרד בוימוואָל־שטאָף און אַ ביקס; דער לעצטער פּאַפּואַ אין אויסטראַליען וועט טראָגען געלע שיך און אַ פּאַפּירענעם קאָלנער. דער אייראָפּעער

וועט זיך קויפֿען יעדע וואָך אַ נייעם אַנצוג, ווען ער וועט לעזען אַ ציימונג, וועט אַ מאַשינע איהם איבערמישען די בלעטער א.ז.וו.

דאָס וועט זיין דאָס גאָלדענע צייטאַלטער פֿון אונזערע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, וועלכע טרוימען פֿון אַ פּראָדוקציאָן אָהנע גרענעצען און פֿון אַ קאָנסומציאָן אָהן אַ ציל. אין דיזעם גאָלדענען צייטאַלטער וועלען גאַנצע לענדער בעדעקט זיין מיט די קוימענס פֿון די פֿאַבריקען, אַנשטאַט מיט גרינע בוימער; די פֿעלקער וועלען זיך ערנעהרען מיט כעמישע עקסטראַקטען אַנשטאַט מיט ברויט און פֿלייש; מען וועט אַרבייטען 18 שטונדען אַ טאָג און שטאַרבען ניט וויסענדיג, אַז מען האָט איבערהויפּט געלעבט.

אָבער פֿילייכט וועלען מיר ניט דאַרפֿען וואַרטען אויף דיזע גאָלדענע צייט, פֿילייכט וועט דער מענש שוין ענדליך אָנפֿאַנגען צו בעגרייפֿען, אַז די איינזייטיגע ענטוויקלונג פֿון דער מאָדערנער אינדוסטרי איז ניט מעהר ווי אַ מאַסען־זעלבסטמאָרד פֿון דער מענשהייט און אַלע אַרגומענטען פֿון די נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען צו רעכטפֿערטיגען אַזאַ צושטאַנד, גרינדען זיך אויף בעטרוג און שווינדעל.

מען האָט שוין היינט אָנגעפֿאַנגען צו בעגרייפֿען, דאָס אַ פֿאָלק, וועלכעס פֿערקויפֿט זיין פֿרוכט און קאָרן אין אויסלאַנד, אַ פֿאָלק, וועלכעס פֿאָדערט מעהר פֿון דער ערד, ווי זי גיט איהר צוריק אין דער פֿאָרם פֿון אַנדערע שטאָפֿען, אַזאַ פֿאָלק מוז ווערען מיט דער צייט אָרעם און עלענד און ווען זיינע בירגער זאָלען זאָגאַר איינעהמען בערג מיט גאָלד אַ יאָהר

בּיסלעכוויז וועט מען אויך אָנפֿאַנגען צו בעגרייפֿען, אַז דער מאַסען־פֿערקויף פֿון אַרבייטס־קראַפֿט, דער פֿערקויף פֿון מוסקלען און נערוועז אין דער געשטאַלט פֿון אינדוסטרי־פּראָדוקטען מאַכט אַ לאַנד מיט דער צייט אָרעם און אונגליקליך, ווי פֿיל געלד זיינע איינוואָהנער זאָלען דערפֿאַר ניט איינעהמען.

דער אייראָפּעאישער פֿאַבריק־אַרבייטער איז שוין היינט דער שקלאַף פֿון דעם נעגער אין אַפֿריקאַ; ער שטילט זיין הונגער מיט קאַרטאָפֿלען און שנאַפּס, ער פֿערברייננט זיין גאַנצעס לעבען אין אַ שמוציגער פֿאַבריק און שטאַרבט צולעצט פֿון דער שווינדזוכט, אום אַ ווילדער אין אַפֿריקאַ זאָל קענען לעבען בעקוועמער, ווי ער לעבט שוין יעצט. די פֿיבערהאַפֿטע אַרט און וויזע פֿון אונזער פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט, וועלכע בעשעפֿטיגט זיך פֿיל צו ווייניג מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון נאַהרונגס־מיטלען און וועלכע שאַפֿט אַ זאָגענאַנטע „איבערפּראָדוקציאָן" פֿון אינדוסטריעלע־אַרטיקלען, מוז צו לעצט שאַפֿען אַ נאַציאָן פֿון „געלד־רייכע" הונגער־ליידער. די וועלט וועט דאַן ערלעבען דאָס שוישפּיל פֿון אַ לאַנד, וואו אין יעדען צימער וועטשטעהן אַ פּיאַנאָ פֿון דער נייעסטער קאָנסטרוקציאָן, די מענשען וועלען זיך יעדען טאָג בענוצען מיט נייע קליידונגס־שטאָפֿען א.ז.וו. אַבער

זיי ווערען ארומגעהען מיט קראנקע לונגען, ניט האבענדיג קיין מארך אין די ביינער און קיין בלוט אין די אדערען.

שלום.

די אלגעמיינע אונצופרידענהייט מיט די יעצטיגע עקאנאמישע צושטענדע ענטוויקעלט זיך פון טאג צו טאג אלס מעהר. דער בעזיצלאזער פראלעטאריער בעגרייפט, דאס ער איז דער אייגענטליכער בעשעפער פון אלע רייכטהימער און אימער הויכער און דייטליכער פאדערט ער זיין אנטהייל.

עס איז קיין צווייפעל, דאס מיר שטעהען פאר דעם אויסברוך פון גרויסע קאטאסטראפען אין אונזערווירטשאפטליכען לעבען און מיר וועלען באלד ניט מעהר זיין אימשטאנדע זיי לענגער אבצוהאלטען. אזוי לאנג ווי די מאסען זיינען נאך בעאיינפלוסט געווארען פון די רעליגיעזע אידעען, אזוי לאנג איז עס מעגליך געווען זיי צו טרייסטען מיט די אונבעשטימטע פערשפרעכונגען פון א יענער וועלט. היינט אבער, ווען דאס ליכט דער אויפקלערונג בעלייכטעט אלע ווינקלען פון אונזער דאזיין, היינט ווערט די צאהל פון די געדולדיגע אימער קליינער און עס גיט ניט מעהר פילע מענשען, וועלכע גלויבען, דאס א געבעט האט דעמזעלבען ווערטה ווי א גוטער דינער און דאס א פלאץ אין גן עדן איז בעסער ווי דער בעזיץ פון א פרוכטבארען אקער אויף דיזער וועלט.

די בעזיצלאזע פאנגען אן זיך צו צעהלען און זיי געפינען אויס, דאס זיי זיינען שטארקער און מעכטיגער פון די רייכע. זיי אונטערזוכען די קוועלען פון דעם מאדערנען רייכטהום און קומען צו דעם שלוס, דאס אויסבייטונג, ספעקולאציאן און ירושה זיינען פונקט אזוי וויניג בערעכטיגט ווי רויב און גניבה.

די שטענדיגע פערגרעסערונג פון דעם סאציאלען עלענד און די אונערטרעגליכקייט פון אונזערע ווירטשאפטליכע אונגערעכטיגקייטען איז דער פרוכטבארסטער באדען פאר דעם זאמען פון דער אלגעמיינער אונצופרידענהייט; אין אין דעם טאג, ווען די מאסע וועט בעגרייפען די ריכטיגע אורזאכען פון זייער עלענד, גיט עס קיין מאכט אין דער וועלט, וועלכע איז שטארק גענוג זיי צוריק צו האלטען. דער הונגער איז איינע פון די וויניגע עלעמענטארע קרעפטען, וועלכע לאזען זיך ניט פאר אימער בעזיגען דורך דראהונגען און פוסטע פערשפרעכונגען. און דיזע קראפט וועט אויך וואהרשיינליך צושטערען די פונדאמענטען פון די גאנצע מאדערנע געזעלשאפט, וועלכע גרינדעט זיך אויף אבערגלויבען און אויסבייטונג, מיט וועלכע די פילאזאפען קענען אליין ניט פארטיג ווערען.

— ענדע —